

DE TWEELINGZUSTERS

door IDA KELLER

DE TWEELINGZUSTERS

DOOR

IDA KELLER

Geïllustreerd door C. & W. H. KOPPENOL CZN.

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

Een vrouw, die met haar kind op een stoep zat
te slapen, . . . blz. 45

HOOFDSTUK I.

Gonda.

't Was een Vrijdagavond in het laatst van October. Een scherpe Noordoostenwind blies langs grachten en pleinen en deed de waterplassen in de straten rimpelen. 't Had den geheelen dag hard geregend. Eerst tegen zes uur was het droog geworden; de wind was naar het noorden gedraaid, zooals de menschen zeiden, die er verstand van hadden, en nu zou het weer wel opknappen; wat dan ook was gebeurd.

Die nattigheid was zeer onplezierig geweest voor de menschen, die de straat op moesten om inkoopen te doen; want het behoort nu juist niet tot de geneugten des levens om, met een paraplu in de hand en de rokken hoog opgenomen, ook nog een tasch met boodschappen tusschen de menschen door te werken, die, weer of geen weer, de Amsterdamsche winkelbuurten vullen. Nu was het tenminste droog. En meer dan één huismoeder of

dienstbode trad naar buiten, het regenscherm aan den arm; doch alvorens den tocht te wagen sloegen zij met onderzoekenden blik de bewolkte lucht nog eens gade.

Maar ook zoo viel het nog niet mee. De wind was vlijmend koud en joeg den voetgangers een paarsblauwe kleur op het gelaat, terwijl de atmosfeer die vochtige kilte had, welke mede veroorzaakt werd door de afvallende bladeren van de boomen langs de grachten, die bovendien een scherpen reuk verspreidden. Door heel de natuur ging een stem van weemoed, die sprak van sterven en vergaan.

De klok van den hoogen Westertoren had daar evenwel geen gevoel voor. Vroolijk begon zij te spelen en liet daarop zeven heldere slagen door de lucht dreunen. En dadelijk waren alle klokken der hoofdstad het daarmede eens; gelijkelijk vielen zij in om ook haar stem te doen hooren.

In een zeer nauwe steeg, midden in een doolhof van stegen, sloppen en armoedige gangen gelegen, verscheen op dit oogenblik een kind in de geopende huisdeur, een meisje van omstreeks twaalf jaar. Zij liet de smalle, bouwvallige deur openstaan, en nu viel het flauwe schijnsel van een dichtbijstaande straatlantaarn naar binnen op de trap. In de eene hand hield het meisje een havelooze vloermat, in de andere een mattenklopper, waarmee zij zich

tot vlak onder de lantaren begaf, na zich vooraf verzekerd te hebben, dat de deur niet dicht kon slaan.

Het matte licht bescheen nu een smal en bleek gezichtje, door dicht blond haar omlijst. Op dat gezicht stond duidelijk het stempel van den honger afgedrukt. Ook kon men er verwaarloozing, zelfs mishandeling, op lezen. En wanneer de wind de lokken even oplichtte, werden de omtrekken zichtbaar van een paar magere schoudertjes, zeer onvoldoende gedekt door een havelooze, uitgerafelde jurk. De schoenen waren groot en ongelijk, terwijl de kousen allesbehalve dicht waren en een grauw, gelapt grootemenschschort de jurk eenigszins bedekte.

't Was over het geheel een hoekige, onbehaaglijke gedaante, die weinig aantrekkelijks scheen te hebben, wanneer men haar oppervlakkig gadesloeg. Maar wanneer men ze aandachtiger bekeek, maakte afkeer plaats voor belangstelling en medelijden, zoo pittig lieten haar dunne, magere vingers den stok de mat bewerken.

Verscheidene kinderen uit de steeg, voor wie het iets ondenkbaars was om op een behoorlijken tijd naar bed te gaan, kwamen, nu het niet meer regende, weer naar buiten om te spelen en te vechten. Maar het meisje sloeg geen acht op hen.

Harde, onaangename stemmen van kjivende en scheldende vrouwen, geaccompagneerd door vloekende mannen, vermengden zich echter spoedig met het onverwachte straatrumoer. 't Scheen wel, of het lawaai zich verdubbelde, nu het wegens den regen eenige uren rustig in het steegje was geweest. De politie kende dit echter wel. Geen der agenten surveilleerde gaarne in „het Helsche Gat,” zooals het hier heette, want vechtpartijen en dronkemanstafereelen waren er aan de orde van den dag en ... van den nacht. Dan had de politie de handen meer dan vol om de orde te herstellen, en niet zelden gebeurde het, dat de man van de wet er sabel of hoofddeksel bij verloor, of met een blauw oog, een buil, ja zelfs met bloedige striemen en heusche wonden, uit den strijd te voorschijn kwam. Dit waren dan zijn eeretekenen in eigen oog en dat van superieuren en collega's.

De smalle huisdeur, uit welke het meisje naar buiten was gekomen, stond nog open en de voorbijganger zag met een enkelen oogopslag een eveneens smalle trap, die, zonder vestibule of portaalje, de deur bijna raakte. De trap was steil en de treden zóó smal, dat de ongeoefende voet, die haar beklom, of het moest die wezen van een heel klein kind, zich allerpijnlijkst en onaangenaamst moest stooten, alvorens boven te zijn. De laatste

treden verloren zich thans echter in de meest volslagen duisternis; want er brandde geen enkel lichtje daarbinnen, behalve misschien ergens in een vertrek, waarvan de deur gesloten was.

De mat had nu voldoende klop gehad. Het meisje wierp den stok naar binnen en bleef nog een poosje staan bekomen van haar inspanning. Zij leunde tegen den lantaarnpaal en kreeg nu op eens oog voor de stoeiende en schreeuwende kinderen om zich heen.

„Doe je mee, Gon?” riep een kleine meid van ongeveer negen jaar, die haar zoo zag staan, „we gaan een patertje doen, en dan mag jij in den kring.”

„Gon” scheen wel lust te hebben om eens mee te doen. Begeerig keek zij naar den zich uitbreidenden kinderkring. Juist wilde zij haar mat bij den klopper in veiligheid brengen, toen boven op het portaal een deur geopend werd en een schreeuwerige vrouwenstem zich hooren liet.

„Hoe is het, ben je van plan tot morgenochtend door te blijven kloppen, jouw lui kwaadaardig nest? Kom dadelijk boven, of ik zal je leeren!”

Even scheen het meisje te schrikken, maar blijkbaar was zij aan dergelijke liefelijkheden te zeer gewend, dan dat dit geschreeuw op haar een diepen indruk maakte. Zij treuzelde wat en keek nog even

om naar de kinderen, tot wie de stem eveneens was doorgedrongen.

„Toe, Gonda, doe mee! Laat het oude wijf maar praten,” schreeuwde een schelle jongensstem, blijkbaar met het doel om door „het oude wijf” gehoord te worden. „De heks zal je niks doen, wees maar niet bang, hoor! Anders zal lange Loes het morgen wel met haar uitboksen.”

Dat was te veel voor „het oude wijf”. Brieschend van nijdigheid verscheen zij plotseling in de deur. Ze greep den mattenklopper, waarover zij struikelende de straat optuimelde, en rende met dat vreeselijke wapen op den kinderkring toe, die joelend uit elkander stoof. „Ik zal je leeren heksen,” schreeuwde ze, in het wild om zich heen slaande en zoekende den belhamel te raken. Deze bleef haar eerst tergende afwachten, stak toen een lange tong tegen haar uit en maakte op het oogenblik, dat de klopper werkelijk zijn schouder raakte, zich met een jammerlijk gebrul uit de voeten. Intusschen was Gonda, zoo vlug als haar voeten haar dragen konden, de trap opgerend. Zij begreep maar al te best, wat er voor haar opzitten zou.

De moeder van den knaap, die de vrouw had uitgetart en door dezen met den mattenstok getroffen was, verscheen nu op het appèl om het voor haar jongen op te nemen. Zij had zich daartoe

gewapend met een roestige tang. En nu ging het er op los, tot groot vermaak van heel „het Helsche Gat”.

Juist toen tang en mattenklopper opnieuw omhoog gingen, verscheen een groote, zware politieagent aan den ingang der steeg, die weldra met zijn sabel de furiën van elkaar gescheiden had.

Gonda was inmiddels het vertrek, 'twelk ten onrechte den naam van kamer droeg, wel binnengegaan, maar ook terstond had zij het raam aan den straatkant opengeschoven en het hoofd naar buiten gestoken om den afloop van den twist te kunnen zien. Zij besefte zeer goed, dat de mattenklopper zich weldra tegen haar zou keeren, bestuurd door de zoo welbekende, harde vingers van de „heks”. Maar daar gaf zij op dit oogenblik niet om. Zij genoot nu van de pret, die de herrie haar schonk. Want zoo treurig, zoo duister zag het er uit in het jeugdig gemoed der arme Gonda, dat dergelijke tooneelen, in plaats van weerzin te wekken, haar een aangename gewaarwording van ontspanning en plezier bezorgden.

HOOFDSTUK II.

Een treurige kindsheid.

Hijgende en blazende, en onderweg steeds vloeken uitstootende, zag Gonda van haar verheven standplaats de vrouw terugkomen. Zij schoof het raam voorzichtig omlaag en haalde schielijk een vuilnisblik met korten stoffer onder een bedstede uit, waarna zij met groot vertoon van ijver den vloer begon te vegen, er wel voor zorgende, steeds op zoo groot mogelijken afstand van de kamerdeur te blijven.

Die kamer, behalve een gedeelte vliering, hun eenige vertrek, diende voor slaap- en woonkamer tegelijk en zag er allesbehalve royaal uit. Vier mattenstoelen met gerafelde zitting, teeken van langdurig gebruik, een vierkante tafel, een verve-looze latafel met nog slechts twee pooten, ter ver-vanging van de beide andere steunende op een paar blokken hout, ziedaar zoo ongeveer het ge-heele ameublement. Op de latafel stond een thee-blad met een paar kommetjes, een gebarsten trek-pot, een melkkan zonder oor en met maar een halve tuit, en een gelakt theetrommeltje. In een hoek der kamer vlak tegenover het venster bevond zich een bedstede met een bont gordijn.

Booze voetstappen werden nu hoorbaar op de trap en de harde stem, die Gonda zoo goed kende, schreeuwde in het donker: „Maak de deur open, gauw wat!”

Gonda gehoorzaamde. Zij wierp de deur open, doch verdween terstond weder naar den uitersten hoek der kamer, liet zich daar op den grond zakken en nam opnieuw stoffer en blik in de hand.

„Dat zal je niet helpen, ondeugende meid,” schreeuwde de vrouw heesch, „ik zal met je afrekenen, daar kun je op aan.”

Den mattenklopper hoog in de hand, het gezicht vuurrood en verwrongen van kwaadaardigheid, en het schuim op de lippen, stormde ze op het meisje af. Maar vlug hief deze den stoffer op en hield het blik als een schild voor haar gezicht. Zoo zocht ze zich te beveiligen tegen de slagen, die zonder poozen als hagelsteenen op haar neerkletterden. Maar dat hield zij slechts een poosje uit. Haar nietig persoontje moest wel bezwijken voor zulk een overmacht. En zeker zou het niet zonder pijn en striemen voor haar afgelopen zijn, als niet juist ter rechter tijd een forsche mannengestalte zich in de deuropening had vertoond.

„Wat is er nou weer aan de hand?” vroeg een donderende stem, die heel het vertrek wel scheen

te vullen. „Schei uit, zeg ik je, of ik zal er mij eens mee bemoeien; versta je?”

De vrouw wierp oogenblikkelijk den klopper weg en keerde zich om. Bij het onzekere licht der petroleumlamp zag de man haar in het roode, verhitte gezicht, en uitte woest een vloek.

„Je zult het meisje nog heelemaal onbruikbaar maken,” bromde hij, „met dat altijdurende slaan. Denk je, dat ik haar onder de oogen van jan en alleman er op uit kan sturen, als ze vol plekken en bulten zit? Schei uit, zeg ik je, of ik zal eens een woordje meespreken.”

En tot het meisje zich richtende, vervolgde hij: „Ga oogenblikkelijk heen en haal me een pint klare. Maar zorg, dat de diender je niet in het oog krijgt, of ik zal je! Verstaan?”

„Ja, vader,” antwoordde het meisje gedwee, terwijl zij snel van den grond oprees. Van een plank, die in een hoek tegen den muur gespijkerd was, nam zij een flesch en verborg die handig onder haar jurk. Zij begreep heel goed, dat ze iets ging doen, 'twelk bij de wet verboden was. Onder de zestien mocht men haar geen drank schenken en zij was nog niet eens voluit dertien, dat wist ze wat best. Maar de waard uit „de jolige Stier” was op goeden voet met haar vader. Zij deden samen wel eens „zaken” zooals hij het

noemde en als er geen politie-agent in de nabijheid was, die loerend rondspiedde, durfde hij Gonda het begeerde wel mee te geven. Maar òn de herbergier òn het meisje hielden dan terdeeg de oogen open. Alleen wanneer er geen gevaar te bekennen viel, sloop Gonda de herberg binnen. En vóórdat hij haar terug liet gaan, keek de waard buiten de deur eens goed naar alle kanten uit. De klanten, die in de gelagkamer toezagen, waren veel te goede kennissen van den kastelein of stonden veel te diep bij hem in het krijt, dan dat ze hem zouden hebben durven of willen verraden.

Gonda begreep, dat ze ditmaal dubbel voorzichtig moest wezen, want de politie-agent, die juist vlak voor hun deur een eind aan die vechtpartij had gemaakt, zou er misschien nog wel zijn. In een ommezien was ze de trap af en de straat op. De herberg stond namelijk op den hoek eener dwarsstraat en daarheen richtte zij haar schreden. 't Was nu nog kouder dan straks. De wind sneed door haar dunne plunje en huiverend schokten haar rug en schouders, doch zij lette daar niet op. De maan was tusschen de wolken zichtbaar geworden, maar ook daar lette zij niet op. De agent. Waar was de agent? Dat was nu haar eenige zorg. Nergens kon zij hem ontdekken. Blijkbaar was hij er niet. Misschien had hij elders tumult gehoord en was hij nu daarheen gegaan.

Zonder stoornis bereikte Gonda dus het doel van haar tocht. Er waren bij haar binnentreden slechts enkele bezoekers in de gelagkamer bijeen. 't Was immers nog geen Zaterdagavond, dat de menschen hun weekloon hadden gebeurd. Op Vrijdagavond waren de meesten „platzak", gelijk zij zeiden, dan werd er „op de pof" gedronken. Als zij straks de herberg verlieten, zouden door den waard hun namen met een dikke krijtstreep op het zwarte bord staan aangeteekend.

Gonda kreeg het gevraagde, ook zonder betaling. De kastelein wist wel, dat haar vader morgen — d. i. Zaterdagavond, weder in zijn gelagkamer zou zitten en dat de zaak dan vereffend zou worden. Zonder tegenwerping vulde hij dus de flesch met jenever, waarna het meisje ze snel weder onder haar jurk verborg. Toen trad de herbergier naar buiten en bleef eenige oogenblikken op den drempel in de duisternis staan rondturen. Maar ook ditmaal was er geen man van de wet te bespeuren. Gonda kon dus gerust huiswaarts keeren. Doch wat was het een droevig tehuis, nauwelijks, neen, in 't geheel niet waard een tehuis genaamd te worden, waar zulk een treurige kindsheid werd gesleten.

Het was nu veel stiller op straat dan eenige oogenblikken geleden. De meeste menschen waren naar binnen gegaan, door de vinnige koude aan-

gedreven, en hadden ook de kinderen in huis gejaagd. Gonda zag eens op naar den hemel. Het was alsof de avondster, nu zichtbaar, haar scheen toe te roepen: „Arme, beklagenswaardige Gonda! Arm, mishandeld kind!” Maar zij gaf zich geen rekenschap van het gevoel, dat die ster bij haar opwekte. Alleen wist ze, dat er iets weeks en teers over haar kwam. Deed dat die ster? En op eens dacht zij aan andere kinderen, die ze soms op straat zag loopen: kinderen, niet zoo arm, zoo slordig en zoo haveloos, maar goed gevoed en goed gekleed, en vroolijk, o zooveel vroolijker dan zij. Als zij op straat liep met lucifers en bloemen, of soms nog met andere negotie, zag zij ze dikwijls gaan langs de grachten en de mooie winkelstraten met een schooltasch in de hand. En dan dacht zij zich het gevoel in van zulke bevoorrechte kinderen. Doch lang dacht zij daar gewoonlijk niet over na. Zij kende geen ander leven dan dat, hetwelk zij zelf genoodzaakt was te leiden. Toch besepte zij wel iets van de treurige kindsheid, die ze doorleefde.

HOOFDSTUK III.

Een trouw vriend.

Gonda was nog slechts een halve straat van haar woning verwijderd, toen ze op eens een gestalte ontwaarde, die langzaam heen en weder ging. Zij ontdekte dadelijk, wie dat was en zij begreep ook, dat dit wachten haar gold. En daarom versnelde zij haar pas. Juist draaide de persoon zich om en kreeg haar in het oog. Met een paar stappen was hij nu bij haar.

„O Loes!” riep het meisje uit, „je hebt toch niet erg lang gewacht, is het wel? Ik was even den hoek om, voor vader, weet je?”

„Een klein poosje maar, Gonnetje,” antwoordde de aangesprokene, „maar al was het langer geweest, dan zou het nog zoo erg niet zijn.”

„Ja, maar het is zoo koud vanavond,” zei het meisje bezorgd, en huiverend haalde zij haar boezelaar wat hooger op om den hals.

Zij stonden nu heel dicht bij elkaar, Gonda en een lange knaap van omstreeks zestien jaar, die er zóó verarmd en hongerig niet uitzag als zij, al kon men ook hem wel aanzien, dat hij geen kind was der fortuin. De zachte glans van het steeds sterker wordende maanlicht viel op zijn

bleek gelaat, 'twelk mager was en smal. Hij was tamelijk knap gekleed, ofschoon de mouwen van zijn buis en de pijpen van zijn broek veel te kort waren voor zijn armen en zijn beenen; hij was dus blijkbaar sterk gegroeid. En toch had hij, bij nadere beschouwing, iets meer fatsoenlijks over zich dan de andere bewoners van die buurt.

„En hoe heb je het vandaag gehad?” vroeg de knaap met een onderzoekenden blik. „Ze heeft je toch niet geranseld, wel?”

„Neen, maar 't had vanavond weinig gescheeld, als vader er niet juist op ingekomen was.”

En nu gaf Gonda een kort verslag van wat dien avond voorgevallen was. Gesmoord lachend, met een ondeugende tinteling in haar oogen, deed ze het verhaal van de tang en den mattenklopper. Als ze niet met zekerheid geweten had, dat haar vader zich tehuis bevond, had ze het niet gewaagd, zoo lang te blijven praten, uit vrees voor de gevolgen. Maar wanneer deze thuis was, gebeurde het zelden, dat de vrouw haar durfde slaan. Haar vader sloeg haar nooit, of hij moest eens dronken wezen. Doch dan was hij gewoonlijk des anderen daags veel vriendelijker jegens haar, alsof het hem inwendig speet.

Nog even bleef Gonda voortbabbelen met haar vriend, doch de snerpende koude drong ook hen

naar huis te gaan. Met een lachenden groet wilde zij zich verwijderen, toen de knaap haar tegenhield.

„Wacht even, Gonnie,” zei hij zacht, „ik wilde je nog iets zeggen. Ik ben daar met opzet vanavond voor uitgegaan, want moeder wou, dat ik thuisbleef. Maar ik heb je een voorstel te doen.”

„En wat is dat dan?” vroeg het meisje, wier nieuwsgierigheid was opgewekt. Als Loes met een voorstel aankwam, was het gewoonlijk iets heel plezierigs, dat wist ze reeds bij ondervinding. Met een onderzoekenden blik bleef zij hem aankijken.

„Je weet wel,” begon de jongen, „dat er kermis komt, hé? Maandag begint het. Nu had ik gedacht, daar een avond met je heen te gaan. Maar je moet er niet van praten, dat spreekt. Ook niet tegen de buurkinderen, want ze mochten je verraden, en als je vader of grootmoeder er de lucht van krijgen, mag het soms niet. We moeten het stilletjes zien klaar te spelen.”

Even keek Gonda bedenkelijk voor zich. Zou het gaan? Als „de oude” het eens in het motje kreeg, zou deze wel oppassen, dat ze de deur niet uitkwam, al deed ze het alleen maar om Loes te treiteren; want ze had het „smoor” aan den jongen, gelijk zij altijd beweerde. En gelukte het haar wel om weg te komen, dan was zij er reeds vooruit van verzekerd, dat ze er later duchtig voor moest

boeten. Maar enfin! dat had ze er wel voor over. Een avond met Loes uit, daar had ze wel een dubbel pak slaag voor over, al was het vooruitzicht nu juist zoo streelend niet.

„Maar ik heb geen centen!” opperde Gonda. „Niet eens een paar voor den draaimolen.”

„O, dat komt er niet op aan, daar zal ik wel voor zorgen; als jij maar maakt, dat je wegkomt, wanneer het zoover is.”

„En welken avond?” vroeg Gonda thans begeerig. Haar oogen glinsterden reeds bij de gedachte alleen. Loes zag het en hij was er nu zeker van, dat zij kans zou zien om te ontsnappen.

„Ik had gedacht Dinsdagavond, dan is alles in vollen gang. En ik weet, dat je vader dan afspraak gemaakt heeft met schelen Miech voor een karweitje bij dezen aan huis. Hij komt zeker niet vóór elf uur 's avonds thuis, want ze gaan, als het klaar is, samen nog wel een borrel drinken in „de Stier”. En je grootmoeder zal je niet gaan loopen zoeken. Als we maar maken, dat je zoo wat tegelijk met je vader thuiskomt, zal ze het ook zoo bont niet met je durven maken. Wat dunkt je?”

„Ik doe het!” riep Gonda opgetogen. „Maar nu moet ik naar huis en gauw, maak dat je weg komt, Loes! want ik hoor vader het raam opschuiven. Zeker wil hij uitkijken, of ik er nog niet aankom.”

„Tot morgenmiddag dan, hoor!” zei de knaap.
„Dan spreken we wel verder af.”

Haastig trad hij in de schaduw, uit vrees, dat Gonda's vader hem zou zien. Hij hoorde nog, dat de deur werd open- en ook weer dichtgedaan, en begreep daaruit, dat hij nu wel heen kon gaan.

Terwijl het meisje de donkere trap opklom, tooverde de verbeelding haar heerlijke visioenen voor van licht en warmte en van groote pret. Zeker zou Loes haar wel wat lekkers laten drinken; hij was immers altijd zoo royaal, wanneer het eens gebeurde, dat zij met hem uit was. O, hoe herinnerde zij zich nog dien heerlijken tocht op zijn ezelkarretje naar Buiksloot en Nieuwendam aan den overkant van het IJ. Wel had ze later van grootmoeder de volle laag gekregen, toen die er achter was gekomen, maar die slagen, die was ze al lang vergeten, terwijl de herinnering aan de pret er haast nog levendiger op geworden was.

Loes was, zoodra hij de deur achter Gonda dicht had hooren slaan, met vlugge, zachte stappen de steeg doorgelopen, een hoek omgeslagen, nog een nauw straatje doorgegaan en eindelijk voor een winkeltje blijven staan, waaruit een flauw lichtje naar buiten straalde.

Lodewijk Klein, door de buurt met zinspeling op zijn naam „lange Loes” geheeten, stond tamelijk

goed aangeschreven bij de menschen, onder wie hij zich bewoog. De kleine kinderen zagen tegen hem op, omdat hij zoo groot en sterk, en ook zoo vriendelijk was; en de jongens van zijn leeftijd eerbiedigden zijn meerdere kracht en behendigheid bij vechtpartij en spel. De vrouwen uit de buurt beweerden, dat lange Loes zoo moedig was als een leeuw, en zoo goedig als een lam, waar het gold oude menschen, zieken en kleine kindertjes. Loes was dus een „persoonlijkheid” onder de bewoners van het Helsche Gat. Zijn aangeboren grootmoedigheid, gepaard met een sterk ontwikkeld gevoel voor recht had hem zich doen opwerpen als de vriend en beschermer van Gonda, toen deze nog een klein dingetje en hijzelf nog maar een kleine knaap was. Van lieverlede was zijn meerderheidsgevoel voor het veel zwakkere en teere meisje sterker en grooter geworden. En nadat hij eens met haar grootmoeder gevochten had, toen hij deze betrapte, dat zij het meisje sloeg, werd hij door de geheele buurt voor „den vriend van Gonda” aangezien. En een trouw vriend was hij, al deed de genegenheid van zijn vriendinnetje hem niet steeds den rechten weg bewandelen en al verlokte hij haar somtijds tot daden, welke onbestaanbaar waren met de gehoorzaamheid, die zij haar vader en haar grootmoeder was verschuldigd.

Niettemin was zijn genegenheid oprecht en was het iets meer dan louter ijdelheid, dat hij zich gaarne den trouwen vriend van Gonda hoorde noemen.

— — —

HOOFDSTUK IV.

Op den breeden weg.

—

't Was Dinsdagavond en mooi weer. Den geheelen dag had Gonda's hart gepopeld bij de gedachte aan den avond. Tegen zeven uur, had Loes gezegd, zou hij haar wachten bij zekere brug aan het einde van de dichtstbijzijnde gracht. Achter een dikken boom zou hij staan. Aan zijn zacht gefluit zou zij hem kunnen kennen.

Om zes uur was Breedveld, Gonda's vader, thuisgekomen om te eten. De maaltijd bestond uit rijstepap met droog brood. Voor den man was daarbij een stuk rauw spek bestemd; want het was nog vóór in de week. Hoe hongerig Gonda anders ook was en met hoe weinig zij zich dan tevreden moest stellen, daar alleen het overschot voor haar was bestemd, ditmaal had zij in 't geheel geen trek. In gedachten rook zij de poffertjes en de wafels van de kermis reeds. Maar de onzeker-

heid en de angst, dat ze niet weg zou kunnen komen, schroefden haar de keel haast dicht. Toch deed ze haar best om te eten, ten einde geen gissingen op te wekken. Terwijl hij een lepel dampende pap naar zijn mond bracht, zei haar vader op eens tegen haar: „Als ik straks een dutje doe, moet jij mijn gereedschap even naar het Zouteslop brengen bij Michel Soep. Ik heb daar vanavond een karweitje. En zorg, dat de boel er is, vóórdat ik kom. Vooral niet staan leuteren onderweg, hoor je?”

„Neen, vader,” zei Gonda terstond.

Het kostte haar moeite, van haar blijdschap niets te laten merken; want inwendig trilde zij om weg te komen. Steeds had zij in onbestemde vrees en angst geleefd, dat er op het laatste oogenblik nog iets tusschen komen zou, en nu werd het haar zoo gemakkelijk mogelijk gemaakt.

Toen de maaltijd geëindigd was en grootmoeder de tafel afruimde, haalde de man een bak met gereedschappen voor den dag, zocht er een en ander uit en droeg Gonda op, dit weg te brengen. Vervolgens nam hij een kussen uit de bedstede, legde zich languit op den grond, keerde het hoofd naar den wand en snurkte weldra, dat het een aard had.

In een oogwenk had Gonda haar ouden strooien

hoed gegrepen en nog eer de oude vrouw tijd had haar tot borden wasschen te dwingen, was zij reeds op straat en ijde zij de steeg door, uit vrees dat zij teruggeroepen worden mocht. Weldra had zij de bewuste woning in het Zouteslop bereikt. Een jongen van ten-naaste-bij haar eigen leeftijd opende de deur, toen zij aanklopte.

„Geef dit aan je vader,” zei Gonda haastig. Zij wilde den jongen de voorwerpen in de hand duwen, maar . . . „Als ik wil!” zei de jongen en hield zijn handen op den rug.

„Goed, dan zet ik het hier op den grond neer,” zei Gonda en meteen bukte zij zich reeds. Hiervan maakte de valsche jongen gebruik om haar hoed beet te pakken, dien van haar hoofd te trekken en hem in elkaar te frommelen, waarna hij hem zoo ver mogelijk wegslingerde, zonder dat Gonda in de donkerte kon zien, waar hij bleef. En ook gunde zij zich den tijd niet, hem te zoeken. Blootshoofds haastte zij zich naar de afgesproken brug, waar haar reeds uit de verte het gefluit van Loes te gemoet klonk. Nog een zetje, en ze was bij hem.

„Ben je daar, Gon? Dat is heerlijk, dat je kans gezien hebt om weg te komen,” zei de knaap. „We zullen vanavond eens duchtig ons hart ophalen, dat beloof ik je, hoor! Kom nu maar gauw mee. Maar zeg eerst eens, waar is je hoed?”

En nu vertelde Gonda van de boodschap, die ze had gedaan en van den valschen kwajongensstreek, waarvan haar hoed het slachtoffer was geworden. Lodewijk keek op eens ernstig. „Ik weet niet, of ik zooveel geld bij me heb, dat er een nieuwe hoed voor je op overschieten kan,” zei hij nadenkend. „'k Heb wel wat geld op zak voor de pret van vanavond, want ik heb verleden week een goede week gehad met de schillen; maar een nieuwe hoed, dat hangt er nogal in, weet je?”

„Laten we vanavond, als we naar huis gaan, nog maar eens samen kijken,” opperde Gonda.

„Bart Soep heeft hem heelemaal vernield; het hindert dus volstrekt niet, al wordt er nog eens op getrapt. Ik zeg thuis, dat hij het gedaan heeft; maar zonder hoed durf ik niet thuis te komen.”

„Goed dan, goed,” zei de knaap, „maar laten we nu ook zien, dat we op de kermis komen. Moeder heeft vanavond visite van de buurvrouw. Die zit dus niet alleen. En ik heb er mijn heelen avond voor over.”

Zoo pratende stapten de twee met rassche schreden verder, totdat ze eindelijk heel aan de andere zijde der stad het kermisterrein bereikten. Reeds op verren afstand zagen zij een zee van licht en vernamen zij de tonen eener vroolijke muziek. Gonda's oogen glinsterden, haar adem-

haling versnelde, naarmate zij dichterbij kwamen. Lodewijk betaalde de entr ee, twee dubbeltjes,  en voor elk, en toen stapten zij het terrein binnen.

De draaimolens waren in vollen gang, de muziek speelde er vroolijk op los en haar klanken vermengden zich met het geknetter en gesis uit de poffertjes- en wafelkramen. Er werd gegoocheld en gedanst; kunsten werden vertoond en halsbrekende toeren gewaagd tot griezelig vermaak der toeschouwers, die soms een koude rilling langs den rug voelden gaan. En dan het licht! Neen, zooveel licht, zooveel glans en heerlijkheid, had Gonda nog nooit aanschouwd. En de goedkoope opschik, waarmede hier gepronkt werd, trok haar aan met magnetische kracht en verblindde haar het oog. O, zoo gekleed te zijn, zoo prachtig, net zulke kostbare ringen, en bellen in de ooren; met zulke sierlijke schoentjes en met witte kousen! Dat leek het arme kind wel het toppunt van geluk en zaligheid.

Terwijl zij samen langs al die tenten en die kramen liepen, scheen Gonda's oog zich niet te kunnen verzadigen aan al het begeerlijke, dat daar was te zien; en Lodewijk genoot in stilte van haar verrukking. Hij dacht er over om wat moois voor haar te koopen; maar het mocht slechts weinig kosten, anders bleef er niet genoeg over

voor den draaimolen en voor een bordje poffertjes. En hij had zich voorgenomen, haar zoo lang te laten ronddraaien, tot zij er moe van was.

Even later zat zij dan ook in den draaimolen boven op een steigerend houten paard. En hoe sneller de molen draaide, hoe hooger de bos werd op haar smal gezichtje, hoe wilder haar oogen flikkerden onder de zwierende haren. Dät was genot! Dät was nog eens verrukkelijk! En nogmaals, en nogmaals luidde de bel van den draaimolen en menig twee-en-een-halve-centstuk gleed uit Lodewijks hand in die van den belleman. Alles was Gonda vergeten; vader en grootmoeder, en heel de wereld, waarin zij anders leefde, was niet meer. En toen zij eindelijk uit den draaimolen stapte, duizelig en raar, en Lodewijk haar in zijn armen opving, stond zij nog lang de voorbij zwevende beelden na te staren.

„En nu krijg je een glas warme punch en een bordje poffertjes,” zei de knaap met gewicht. „Kom maar mee, Gonnetje! En dan gaan we straks nog eens langs de kramen en zal ik je een presentje koopen. Wat zou je wel het liefst willen hebben?”

„Een mooien ring met een steen,” zei Gonda met vuur. „Net zoo een als die juffrouw, die daar bij de koekkraam zit, aan haar vinger heeft.”

„Je zult hem hebben, Gon!” verzekerde Loes.

Hij was meer in zijn schik, nu hij zijn vriendinnetje plezier kon doen, dan wanneer hij alleen maar iets voor zichzelf had gekocht.

Onwillekeurig keerde Gonda zich om ten einde nog eens rond te kijken. Daar viel haar oog op een tent, vlak in haar nabijheid. Maar wat het sterkst haar aandacht trok, was een spreuk, in groote zwarte letters gedrukt op wit papier:

WIJD IS DE POORT EN BREED IS DE
WEG, DIE TOT HET VERDERF LEIDT.

MATTH. 7 : 13.

Gonda bevond zich, ofschoon onwetende, op dien breeden weg.

HOOFDSTUK V.

Een gezant Gods.

Uit de tent sloegen twee donkere oogen Gonda aandachtig gade en bleven onderzoekend op haar rusten, terwijl zij dat opschrift bij zichzelf herhaalde. Toen zij den blik afwendde, ontmoetten die oogen de hare. Zij schenen een zwijgende uitnoodiging te bevatten, die ook Lodewijk aanging.

„Wilt ge niet ook eens in mijn tent een kijkje nemen?” zei vriendelijk een diepe, klankvolle stem.

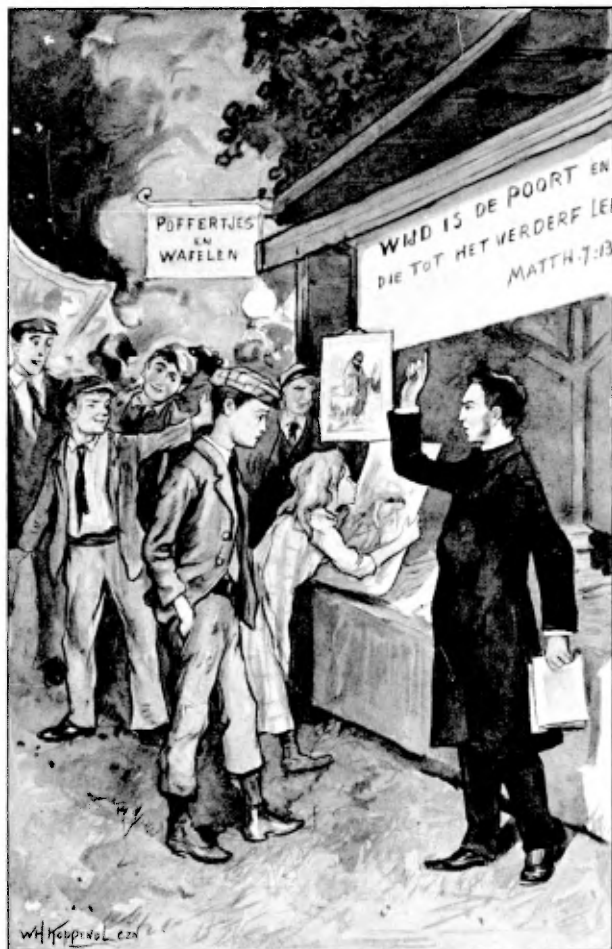
Lodewijk keek den spreker uitvorschend aan. 't Was een jonge man van omstreeks dertig jaar, geheel in het zwart gekleed, met tot den hals gesloten jas, waarboven slechts een smal wit boord was te zien. Hij had een tengere gestalte, een ovaal, bleek gelaat, waarin de oogen als twee sterren glansden, en dun, zijdeachtig, bruin haar, hetwelk een breed, denkend voorhoofd omsloot. Vóór hem op een lange, smalle met een groen kleed overdekte schragentafel lagen breede rijen boeken, wandkalenders en platen, die Bijbelsche tafereelen voorstelden.

Een Bijbelkraam te midden van de kermis! De jonge man en zijn koopwaar vormden wel een groote tegenstelling met de geheele omgeving, waarin zij zich hier bevonden. En dit werd ook terdeeg gevoeld. Gedurig waren zij het mikpunt van spotternij en hoongelach. Tierend en dansend trokken groepjes baldadige jongens en meisjes heen en weer. Soms bleven zij ook staan om den man te sarren en den gek aan te steken. Dan noemden zij hem „blikken dominee” en „hemelloods”, of wierpen hem meer zulke aardigheden naar het hoofd. Maar onveranderd bewaarde de colporteur zijn kalmte. Niets in de uitdrukking van zijn gelaat,

in zijn houding en manieren, verried wat er in hem omging. Met vriendelijken drang bleef hij de voorbijgangers toespreken. Was er iemand, die aan zijn uitnoodiging gehoor gaf en een bijbel of een tekst in handen nam, dan had hij voor zulk een bezoeker steeds een gepast, vriendelijk woord gereed, hetwelk niet immer zonder uitwerking bleef, al trachtte de getroffene dit meestal te verhelten. Soms slaagde hij er zelfs in, iets te verkoopen. Dan vergat hij al de onaangenaamheden, waaraan hij hier ten doel stond; want voor zijn Meester iets te mogen doen, al was het nog zoo gering, dat achtte hij het grootste voorrecht, 'twelk hem hier op aard ten deel kon vallen.

Lodewijk en Gonda traden onwillekeurig naderbij. De koopman toonde hun een mooie plaat, voorstellende den Goeden Herder, gebogen over een doornstruik, waarin een lam zich had verward, 'twelk nu klagend opzag naar den Herder, die het kwam bevrijden. Duidelijk waren de teekenen der nagelen zichtbaar in de voeten en ook in de handen, van welke er een den herdersstaf droeg, terwijl de andere de struiken op zijde boog om het schuchtere dier zijn vrijheid te hergeven. En voor diadeem dekte een doornenkroon dit edele hoofd.

Getroffen en bewonderend bezag Gonda de plaat, waarvan zij volstrekt de beteekenis niet begreep.

... Alleen ter wille van Zijn grooten Naam! Dat hebt ge goed geraden vriendje. blz. 34

Wie zou ook het verwaarloosde kind, opgegroeid in de holen der zonde, gesproken hebben van de zoekende liefde des Heilands, die de lammeren in zijn armen draagt en doet rusten aan zijn hart? Wel had Gonda school gegaan, doch daar werd nooit de naam genoemd van Hem, die gekomen is om te zoeken en zalig te maken wat verloren is.

Ook Lodewijk begreep de voorstelling niet. Maar terwijl hij onverschillig toekeek, wekte de plaat bij Gonda belangstelling en tevens de begeerte naar haar bezit. De kooper zag dat.

„Zoudt ge gaarne die plaat willen hebben?” vroeg hij vriendelijk.

„Ja, mijnheer. Maar ik denk, dat zij veel zal kosten en ik heb geen geld.” En toen zij dit gezegd had, keek zij Lodewijk onderzoekend en bijna smeekend aan.

„Neen, Gonnetje, ik kan haar ook niet koopen, al kost zij nog zoo weinig. Ga maar gauw mee. Wat heb je ook aan dat ding, je kunt het toch nergens ophangen en je hadt immers ook het liefst een ring; dat heb je mij straks gezegd.”

Bij deze onverschillige woorden was het, alsof er een nevel over de vriendelijke oogen van den koopman gleed.

„En wanneer ik je zusje deze plaat nu eens

present gaf?" vroeg hij op een prettigen toon. „Daar zal je toch wel niets op tegen hebben?"

„Och, niemand verkoopt iets zonder er geld voor te willen hebben," antwoordde de jongen; „en dat zult gij ook wel niet doen, denk ik. Of staat ge hier misschien enkel voor uw plezier op de kermis?"

„Enkel voor mijn plezier," zei de jonge man ernstig. „Enkel om het groote genoeg te smaken, het werk te mogen doen, dat mijn Zender mij heeft opgedragen, weet ge? En het gebeurt inderdaad weleens, dat ik wat verkoop zonder er geld voor te ontvangen, wanneer mijn Meester mij dat n.l. zegt. En nu geloof ik, dat het op dit oogenblik Zijn wil is, dat ik deze plaat geef aan dit meisje, zonder er iets voor terug te vragen."

„O zoo, oefent ge dit bedrijf niet voor u zelven uit? Dat verandert de zaak natuurlijk. Uw Meester zal dan zeker wel rijk zijn, dat hij er niet om geeft, of hij veel ontvangt of weinig? Misschien staat gij alleen wel hier ter wille van zijn naam."

„Zoo is het. Alleen ter wille van Zijn grooten Naam! Dat hebt ge goed geraden, vriendje."

„Reclame dus," ging Lodewijk voort. „Dan is het ook een reclame-plaat, die ge het meisje geven wildet. Neem haar maar gerust aan, Gonda. Reclame-platen kosten nooit geld."

Met een dankbaren blik nam Gonda de plaat in bezit.

„'t Is werkelijk mooi,” erkende de knaap, terwijl hij haar aandachtig bekeek. „Maar wat stelt het eigenlijk voor? Want het zal toch zeker wel iets moeten beteekenen, is het niet?”

„Hebt ge nooit gehoord van den Goeden Herder, onzen gezegenden Zaligmaker, den Heere Jezus Christus, die kwam om het verlorene te zoeken, en te behouden, en naar den Hemel te brengen?” vroeg de koopman nu.

„Ik kan u niet begrijpen; wat bedoelt ge toch?” herhaalde de knaap, minachtend de schouders ophalende.

„Dan zijt ge zeer onkundig en diep te beklagen, mijn jeugdige vriend. Ge hebt deze plaat een reclame genoemd voor mijn Meester en Heer. Met warmte kan ik u Hem aanbevelen. Lees eens goed wat hier onder staat en bezie dan met aandacht dit beeld van den Verlosser; want Hij is het, in wiens dienst ik hier sta: de Heere Jezus Christus, Gods eigen en eenige Zoon, die op aarde kwam om te lijden en te sterven aan het kruis. Dat deed Hij ook voor u!”

„O!” zei Lodewijk, „spreekt gij van Hem? Ja, nu herinner ik mij, weleens iets van Hem te hebben gehoord; maar dat is al heel lang geleden. Ik geloof, dat ik toen nog op de bewaarschool ging.”

„Ik zou u wel gaarne alles nog eens over willen

vertellen," betuigde de koopman. „Maar ge kunt immers lezen? Zoudt ge niet zoo'n boekje willen koopen, waarin ge het alles zelf kunt vinden, wat ik zoo gaarne wenschte, dat gij wist?"

„Neen, daarvoor heb ik geen geld," antwoordde Lodewijk beslist. „En al had ik geld, dan kocht ik nog zoo'n boekje niet, want ik zou er nooit toe komen om er in te lezen; daar heb ik nu heelemaal geen lust in."

„Dat is jammer!" zei de koopman teleurgesteld. „Als ik wist, dat ge er in lezen wildet, zou ik u er gaarne een ten geschenke geven."

„Neen, dat behoeft niet; ik zeg u immers, dat het mij niet schelen kan. Maar gij zijt toch wel vriendelijk, dat ge Gon die plaat gegeven hebt voor niemendal. Wie zijt ge toch eigenlijk? Ik zou gaarne uw naam willen weten, als ik later nog eens aan u terugdenk. Want ik vind, dat ge heel anders zijt en doet, dan alle andere menschen hier op de kermis."

„Mijn naam? Die is *Christen*, naar den naam van mijn Meester, en ik ben
een gezant Gods."

HOOFDSTUK VI.

De thuiskomst.

—

Zoo volkomen had het gevoerde gesprek de aandacht van de beide jongelieden in beslag genomen, dat zij voor een oogenblik hun omgeving geheel schenen te vergeten. Toen zij zich eindelijk van de tent afwendden om zich nog wat te „vermaken,” meende Gonda, dat alles er nu anders uitzag dan daar straks. Met de plaat in de hand wandelde zij de kramen voorbij, in één waarvan Lodewijk den beloofden ring voor haar kocht. Doch vreemd! al maar klonken haar onder de muziek door de woorden in het oor: „Gods eigen en eenige Zoon, die op aarde kwam om te lijden en te sterven aan het kruis.” Die woorden bleven haar voortdurend bij. Er was iets gekomen tusschen haar en „de pret.” Zij wist zelf niet, hoe en wat. Telkens weer meende zij den vriendelijken vreemdeling, die haar de plaat had gegeven, in de oogen te zien. Onderwijl verliep echter de tijd, waaraan beiden niet meer dachten, totdat zij opschrikten door het slaan van een klok in een der tenten, die tien uren wees.

„Loes,” vroeg Gonda, „is het nog geen tijd om weer naar huis te gaan? Denk om mijn hoed!”

„Zoo meteen, Gonnetje, zoo meteen! Ik zie daar

juist Hans Willems en hij heeft mij in 't vizier; ik moet even naar hem toe."

„Goed, dan zal ik hier wel even op je wachten."

Het meisje stond bij een speelgoedkraam, toen ze dit zei; maar de voorwerpen, die daar uitgestald lagen, konden haar niet boeien. Toen zij zich even omkeerde, zag Gonda echter op eenigen afstand de Bijbeltent weer. En daar zij meende, dat Loes wel een poosje weg zou blijven, richtte zij zonder veel na te denken bij hetgeen zij deed, plotseling haar schreden derwaarts.

Verwonderd keek de bijbelkoopman bij haar nadering op. Hij was juist bezig een stapel boeken te rangschikken, terwijl een paar menschen hem voorbij slenterden. Er kwam ook een dronken man aanzwaaien, die met een doffen slag tegen de tent aanviel. Maar toen Gonda voor zijn tafel stond, was er niemand meer in de nabijheid.

„Wel?" zei de koopman, verrast haar weer te zien.

„Ik wilde u bedanken, mijnheer, voor die mooie plaat," zei het kind. „Niemand heeft mij nog ooit zoo iets moois gegeven, behalve Loes. Ik zal de prent goed bewaren. Ik verstop haar onder mijn bed, dat vader en grootmoeder haar niet kunnen zien."

„Kun je ze dan niet aan den muur ophangen,

mijn kind?" vroeg hij vriendelijk. Maar Gonda schudde ontkennend het hoofd.

„Dat is wel jammer. Je kon er dan elk oogenblik van den dag naar kijken en je herinneren, wie die Goede Herder is, die de lammeren in Zijn armen neemt en ze verlost uit de strikken der zonde. Je bent zelf ook zoo'n arm, verdwaald lam, weet je dat wel? En de Goede Herder zocht jou ook en wil je zaligmaken. Maar zeg mij eens, is die jongen je broer?"

„Ik heb heelemaal geen broer of zuster. Hij is mijn vriend," zei Gonda trotsch.

„En je vader?"

„Ja, ik heb nog een vader en een grootmoeder, maar meer niet."

„Waar woon je dan? En hoe is je naam?"

„Mijn naam is Gonda Breedveld en ik woon in het Helsche Gat."

Een sombere schaduw gleed bij het hooren van dien naam over het zachtzinnige gelaat van den jongen man. Het slop was hem blijkbaar wel bekend.

„Misschien zie ik je nog eens terug, nietwaar Gonda?" vroeg hij zacht. „Maar dan niet hier, mijn kind, niet op de kermis; onthoud dat wel. Niet hier op den breeden weg. Want dit hier is de breede weg, die naar het verderf leidt; de poel der zonde, en het hellend vlak daarheen."

„Beteekent dat die spreuk boven uw tent?“ vroeg Gonda ernstig.

„Juist. Dat beteekent ze,“ zei de koopman. Maar hij hield op met spreken, want een bende opgeschoten jongens en meisjes kwam naar de tent toe zwieren en vormde een kring er omheen, terwijl zij luidkeels begonnen te blèren, want zingen kon men hun geschreeuw niet noemen: „En dat gaat naar Den Bosch toe! En dat gaat naar Den Bosch toe!“ Waarbij de grond dreunde van het dansen, dat zij deden.

Onbeweeglijk bleef de Bijbelkoopman staan. Geen enkel lid aan zijn gestalte verroerde zich. Eerst toen het gezang en gedans een oogenblik bedaarde, keerde hij zich om, waarna het geheel stil werd.

„En dat gaat naar de hel toe!“ sprak hij toen met grooten ernst, „naar het verderf en het eeuwig oordeel Gods!“

Rustig keerde hij zich hierop van hen af en ging toen verder met zijn werk. De kring was verbluft. De waardige kalmte van den man in hun midden bleek toch indruk te maken op de meesten. Langzaam trokken zij af.

Op dat oogenblik kwam Lodewijk aansnellen. Blijkbaar verkeerde hij in groote ongerustheid over Gonda. Zij zag hem het eerst. Met een haastigen groet verliet zij haar nieuwen bekende en even later was ze bij Lodewijk.

„Kom, Gonnetje, 't wordt hoog tijd,” vermaande deze, „denk om je hoed. Waar was je toch naar toe gedwaald, dat ik je niet zag? Kom nu maar gauw mee.”

Na een paar minuten bevonden zij zich buiten het kermisgewoel. En nu ging het in gezwinden pas huiswaarts. Maar eerst moest de hoed nog worden gezocht. Dus richtten zij hun schreden naar het Zoute Slop. En werkelijk vonden zij den hoed. Hij was beland op een vuilnishoop aan het einde der steeg. Daar lag hij tusschen steenen en allerlei straatvuil. Iemand die er op getrapt had, scheen hem daarheen te hebben geschopt. Gonda poogde hem een beetje in zijn fatsoen te buigen, doch dat lukte slechts ten deele. De plaat werd door Loes nog eens netjes opgerold, waarna Gonda ze onder haar jurk vastmaakte met den band van haar rok, zoodat zij niet verloren kon gaan en tevens onzichtbaar was.

Hoe dichter ze bij huis kwamen, hoe onstuimiger Gonda's hart begon te kloppen. Ze wist al vooruit wat haar wachtte. Maar Lodewijk was vast besloten, voor haar in de bres te springen. Zoodra zij de voordeur achter zich hadden, schreeuwde hij de trap op: „Vrouw Breedveld, hier is Gon! Zij heeft den heelen avond om haar hoed gezocht. Die apekop van Soep heeft hem vertrappt en zoek gemaakt,

en ik heb haar geholpen hem terecht te brengen. Morgen zal ik met den kwajongen afrekenen."

Meteen was Lodewijk vóór Gonda de trap opgewipt. Hij wilde er zich van overtuigen, dat het goed voor zijn vriendinnetje afliep.

„Zoo!" schreeuwde de oude vrouw met een langen uithaal. „Ik dacht al, dat ze in de Heerengracht of den Amstel terecht gekomen was. Om zeven uur de deur uitgegaan, niet eens de borden gewasschen, en nu klokke elf pas thuis! En laat me dien hoed eens zien. Wel, heb ik ooit! Nu, daar zal denkelijk wel iets meer mee zijn gebeurd. Hij ruikt naar teer."

Gonda kon niet nalaten, naar den pook te kijken, die al voor haar op de tafel klaar lag. Maar Loes was er, en als vader nu maar gauw thuiskwam, zou het nog wel losloopen. Ze voelde even tegen haar jurk, waar de plaat zich gelukkig nog bevond.

„Nu," zei Lodewijk, ziende dat de vrouw zich hoe langer hoe meer opwond, „als je haar niets doet om dien hoed, dan krijgt ze van mij een nieuwen aanstaanden Vrijdag met de markt. Zij mag hem zelf gaan oppassen."

Die toezegging werkte eenigszins bedarend op de oude vrouw.

„Kruip in bed," snauwde zij het meisje toe, „en gauw wat, asjeblijft! Zorg, dat je er in ligt, als

je vader thuiskomt. Ik hoor zijn stap al in de steeg."

Lodewijk zag, dat zijn tusschenkomst hielp, en verwijderde zich nu met haast. Hij hoorde Breedveld ook al en had weinig lust in een ontmoeting met dezen in zijn eigen woning. Het was hem voldoende, dat de oude vrouw, met wie hij een keer handgemeen was geweest, omdat zij Gonda te lijf wilde, ontzag voor hem had.

Gonda klom naar het vlieringzoldertje en strekte zich uit op de oude zeegrasmatras, die zoo maar op den grond was gelegd. Daar sliep zij gewoonlijk even onbezorgd en rustig als menig rijk kind in zijn bedje van dons, al had zij slechts waarde-looze lompen tot dek.

't Was goed afgelopen beneden. Maar wat was ze moe van al dat gewirrelwarrel op de kermis. Wat had ze ook een pret gehad. En wat waren de poffertjes lekker geweest. 't Hinderde volstrekt niet, dat ze zonder eten naar bed was gestuurd. Grootmoeder moest eens weten En ze zou een nieuwen hoed krijgen van Loes. Die goeie, beste Loes. Haar eenige vriend. Veel beter voor haar zelfs dan haar vader.

Fonkelend stonden de sterren in het onbewogen luchtblauw, stralende in reine pracht. Gonda zag tot haar op als tot oude kennissen, die zij daar vaker had aanschouwd. Maar op eens was het haar,

alsof de klare, stille oogen van haar nieuwen vriend in diepen ernst op haar nederzagen en alsof zij hem weer de woorden hoorde zeggen: „Gods eigen Zoon, die op aarde kwam om te lijden en te sterven aan het kruis.” Daar bedoelde hij zeker denzelfden persoon mee als op de plaat. Een schemerend besef, dat er een nieuwe vreemde wereld bestond, waarvan zij tot nu toe niets afwist, kwam in haar op. Nog even poogde zij na te denken over al de gebeurtenissen van dien avond. Maar de slaap look haar de oogen en het gedachtenspel hield op.

HOOFDSTUK VII.

Ter middernacht.

Peinzend volgde de jonge bijbelkoopman uit zijn tent het gewoel, het getier en de lichtzinnigheid om hem heen. Het liep naar twaalven en nog altijd duurde het zingenot voort. Voor hem lag een bijbel opengeslagen; hij had gepoogd daarin te lezen, maar zijn gedachten werden telkens afgeleid naar het schamel gekleede meisje, zooals het daar voor zijn tafel had gestaan, den blik dankbaar naar hem opgeheven en de hand gretig uitgestoken

naar de begeerde plaat. Het was, of dat magere gezichtje met die groote, diep ingezonken oogen, wat bij een kind zoo onnatuurlijk is, en met dat weelderige haar hoe langer hoe duidelijker voor zijn verbeelding kwam te staan. Riep het lang vervlogen herinneringen, maar die hij niet wist thuis te brengen, bij hem wakker? Hij begreep zelf niet, wat het eigenlijk was. Hij vond het alleen maar wonderlijk, dat juist dit kind zulk een indruk op hem had gemaakt.

Zijn horloge wees halftwaalf. De nachtwaker, die in zijn afwezigheid op de gesloten tent moest passen, zou wel spoedig komen. „Ik moest maar beginnen op te ruimen,” fluisterde hij in zichzelf, en met zorg werd de kostbare koopwaar nog een beetje verschikt en toegedekt, waarna hij geduldig de komst van den bedoelden persoon verwachten bleef. En daar het koud begon te worden, wikkelde hij zich nog eens warmpjes in de dikke overjas, die hij de wijsheid had gehad bij zich in de tent te bergen. Weldra kwam echter de man, op wien hij wachtte.

„Nu, mijnheer,” zei deze, „dat was mij daareven ook een tooneel. Een vrouw, die met haar kind op een stoep zat te slapen, werd door de politie opgejaagd. De agent wou haar meenemen naar het bureau, maar zij wilde niet. Ze zei, dat zij een

tehuis had en dat ze daarheen zou gaan, ze had maar even gerust. Ze liep dan ook dadelijk weg en de agent liet haar gaan. Maar als ik er niet intijds bijgekomen was, daar ik denzelfden weg met haar uit moest, had zij zich misschien met haar kind in de gracht laten glijden. Met een zoet lijntje heb ik haar nog van den waterkant kunnen krijgen."

"En waar is zij nu?" vroeg de Bijbelkoopman haastig.

"Ik heb haar naar haar woning gebracht, die niet beter is dan een varkenskot, zoo duf en donker is dat keldergat. Er is zelfs geen stoel of bed te bekennen. Naar alle waarschijnlijkheid slaapt het mensch op den steenen vloer. Ik had nog wel wat geld bij mij," vervolgde de nachtwaker, „maar de winkels waren dicht; en nu ben ik bang, dat zij na mijn vertrek toch weer het huis uitgelopen is om haar plan te volvoeren. Zij bezat geen drop-pel melk voor haar kind en had ook zelf in drie dagen niet te eten gehad, naar ze mij vertelde."

„Zeg me dadelijk, waar gij die vrouw gelaten hebt," zei de jonge man gejaagd. „Ik zal er heen gaan en zien, wat ik voor haar doen kan."

De man noemde het slop en duidde de woning aan, waarna de bijbelkoopman hem met een vriendelijken groet verliet en bij zichzelf overlegde: Als het mij maar gelukt de vrouw nog te vinden!

Op mijn logeerkamer is immers een bed met warme wollen dekens en mijn provisiekast is goed gevuld. Moeder Jet zal wel raad weten voor het kleintje. „Heere in den hemel, zie in deernis en ontferming neder op dit arm schepsel en bewaar haar voor een misdaad.”

Zoo snel als zijn beenen hem dragen konden, spoedde hij zich voort. Het was nog een heel eind om te loopen en de tram reed op dat uur niet meer. Eindelijk bereikte hij de aangeduide plaats, een der donkerste holen van Amsterdam, waarvan de meesten zelfs den naam niet kenden. Hij ging het onooglijke, vuile slop, welks walgelijke onreinheid bij het maanlicht zich nog maar ten deele vermoeden liet, door, en leed bij de gedachte, dat er in zulk een verblijf nog menschen woonden, naar Gods beeld geschapen. Herhaalde malen struikelde hij over losgewoelde steenen en afval, door de bewoners daar neergeworpen. Strompelend bereikte hij in het eind het aangeduide keldergat, waar een heel flauw licht naar buiten scheen. Hij klopte zacht aan, doch kreeg geen gehoor. En toen, ook na herhaald kloppen, niet werd opengedaan, ontsloot hij zelf de deur en stond weldra midden in den kelder.

Werd daar niet een zucht geslaakt? En zat daar in dien hoek geen vrouw ineengedoken, een kind

stijf tegen de borst geklemd? Maar de vrouw verroerde zich niet en het olielampje stond daar blijkbaar nog, zooals de nachtwaker het had neergezet.

„Wie zijt gij?” stiet de vrouw uit met een schrillen kreet. „Als ge van de politie komt, zeg ik u, dat ik niet meega. Ik verdrink me nog liever.”

„Neen, neen, vrouwtje, ik ben niet van de politie, wees maar gerust. En ge behoeft u zelf geen kwaad te doen om aan deze ellende te ontkomen. Ik ben gezonden door een vriend, die van uw ellende heeft gehoord en die een middel weet om u te helpen. Ik heb een bed, en warmte, en licht en voedsel voor u en voor uw kind, en ik ben gekomen om u te halen. Kijk me maar eens goed aan; dan kunt gij zelf wel zien, dat ik niet van de politie kom. Laat mij u maar helpen om op te staan en leun maar gerust op mijn arm. Wil ik soms uw kind ook dragen? Ik beloof u, ik zal heel voorzichtig zijn.”

„Neen, neen, dat niet! Voor niets ter wereld laat ik mijn kind los.”

„Nu goed; maar ge wilt toch wel met mij meegaan naar een plaats, waar het veel beter voor u is dan hier?”

„Gij bedriegt mij,” aarzelde de vrouw.

„Neen, stumperd, ik bedrieg u niet, zoo waar er een levend God is, die mij hoort. Laat mij u maar helpen.”

De vrouw was nu overeind gekomen. 't Was, of zij vertrouwen kreeg, toen zij den bezoeker aandachtiger beschouwde.

„Nu goed; maar mijn kind zult ge mij niet afnemen. Ik wil het bij mij houden. Als het van honger en kou moet omkomen, zal dat alleen zijn in mijn verstijfde armen en aan deze koude borst, waar geen levenskracht meer in is.”

Langzaam en voorzichtig leidde de jonge man haar de kelderwoning uit. Het was echter nog een heel eind tot aan zijn huis en een vervoermiddel was er in die buurt en zoo laat in den nacht niet te bekomen. De tocht moest dus wel te voet worden afgelegd.

De bijbelkoopman trachtte de vrouw te bewegen hem vast te houden, omdat hij bang was, dat zij in een plotselinge vlaag van wanhoop nog van hem wegloopen zou. Daar dacht zij echter niet aan. Zij dacht alleen maar aan haar kind, dat zachtjes begon te schreien en dat zij daarom nog steviger tegen zich aandrukte. Zoo sukkelden zij samen voort. Maar toen de jonge man opkeek naar den prachtigen sterrenhemel, was het hem alsof van daar een oog goedkeurend op hem nederzag.

HOOFDSTUK VIII.

Opzoekende liefde.

't Was bij halftwee, toen de jonge man met de vrouw en haar kind zijn woning in een nette straat in een der buitenwijken had bereikt. 't Was een bovenhuis. Hij haalde een sleutel uit den zak, opende daarmee de deur en verzocht nu de vrouw, naar binnen te gaan. Boven aan de trap, die met een eenvoudigen looper gedekt was, verscheen op het geluid der opengaande deur een reeds bejaarde vrouw in een donkergrijze japon, met een ouderwetsche kornet op het hoofd. Zij hield een lamp in de hand om de bovenkomenden bij te lichten.

„Wel, wel,” zeide ze op vriendelijk berispendingen toon, „is me dat laat thuiskomen? Weet ge wel, dat de klok in de huiskamer al halftwee heeft geslagen? Ik begon waarlijk ongerust te worden en vreesde, dat ge een ongeluk hadt gekregen. Als 't nog langer geduurd had, was ik de straat eens opgegaan om navraag bij de politie te doen.”

„Nu, nu, moeder Jet, zóó ongerust hadt ge u toch niet te maken. 't Is de eerste keer niet, dat ik er in den nacht op uit moest. Ik rekende er op, dat ge daaraan denken zoudt. Maar nu heb ik een gast meegebracht; ge zult u wel over haar en haar

kleintje willen ontfermen, nietwaar? Hier is zij. **Neem haar maar in liefde aan.**" En zachter voegde hij er bij: „Om Christus' wil."

Onderwijl was de jonge man met zijn gast bovengekomen. Zij stonden nu op het portaaltje, in het volle licht van moeder Jetje's lamp. Die lamp bescheen ook het goedige gelaat der oude vrouw, wier glad gescheiden haar onder de witte, geplooidemuts keurig netjes weggestreken was. Men zou haar niet aangezien hebben, dat het reeds lang na middernacht was, zoo onberispelijk zag zij er nog uit. Zij scheen ook in het minst niet slaperig te zijn. Waarheid was evenwel, dat zij al ontelbare slaapjes had gedaan, terwijl zij in haar eenzaamheid over den ouden Bijbel gebogen had gezeten, wachtende op de thuiskomst van haar jeugdigen meester. Zij wist wel, in Wiens dienst deze zich had gesteld en dat hij daardoor niet altijd meester was van zijn tijd. Zij was er door jarenlange ervaring aan gewoon geworden, zich gewillig en blijmoedig te schikken naar de orders, die hij van zijn grooten Zender bekam. 't Duurde dan ook maar even, of het drietal bevond zich in de gezellige, nette huiskamer bijeen.

Moeder Jet ontleed de vrouw van haar schamelen doek en nu kwam een kinderkopje te voorschijn met zacht, donzig haar en werden een paar kleine

handjes omhoog gestoken. Blauwe oogen begonnen te knippen tegen het heldere licht van de lamp. Moeder Jetje uitte een kreet van medelijden en bewondering.

„Wat een beeldje van een kind!” riep zij uit.

„Maar och, 't schaap is mager en bleek van ontbering. Ga zitten, moedertje, en laat ik je een warmen kop koffie geven. Hier, neem je gemak en ga maar dicht bij het vuur.” En meteen duwde ze de vrouw in een leunstoel en schoof haar een voetenkussen onder de afgetrapte, ontzoolde schoenen.

De heer des huizes had zich inmiddels van jas en hoed ontdaan en liet zich neervallen in een hooggerugden armstoel, die moeder Jetje altijd op zijn geliefkoosd plaatsje gereed had staan. Hij zag er nu ook zoo vermoeid uit. Van de gedekte tafel, waarop zijn avondeten gereed stond, gleed zijn óog naar de vrouw daar bij het vuur, die hij nu pas goed kon onderscheiden. Zij hield den blik onafgewend naar het vuur gericht. Welk een uitdrukking van moedeloosheid en onverschilligheid lag er op dat vermagerde gelaat. Wat stonden die oogen hol in hun kassen. Maar toch scheen het hem toe, dat de wanhoop en de wildheid van daareven reeds verdwenen was. Het kindje lag met het gezicht van de lamp afgekeerd tegen haar borst gedrukt. 't Leek wel te slapen. Moeder Jet

had dadelijk meer brood op tafel gezet en nog voor één persoon er bij gedekt. Nu goot zij een kan melk in een geëmailleerde pan en zette die op het gasstel, overtuigd dat een bord warme pap de vrouw en ook haar meester goed zou doen na zulk een tocht. De laatste sloeg al haar bewegingen aandachtig gade. Eindelijk vroeg hij: „Is het bed boven opgemaakt, moeder Jet?”

„'t Is klaar, beste jongen, net als altijd,” antwoordde zij vertrouwelijk. „Ik heb het van de week nog gelucht en van schoone lakens voorzien. Maar die zullen voor het kleintje te kil zijn en daarom zal ik een kruik warm maken. Gij wilt immers het kindje bij u hebben, niet?”

Die laatste vraag was tot de jonge vrouw gericht, die nu voor het eerst de vraagster aankeek. Er was nog steeds iets starends en afgetrokkenens in haar blik.

„Ge zijt heel goed, veel te goed,” zeide zij eindelijk, „voor een schepsel als ik ben. Ge weet niet, wie en wat ik ben; anders zoudt ge u zooveel moeite voor mij niet geven.”

„Ik weet, dat gij een kind zijt van onzen Hemelschen Vader, net zoo goed als ik, arme ziel; en daarom beschouw ik u als mijn zuster,” sprak moeder Jet haar bemoedigend toe. „Onze gezegende Heiland heeft zijn bloed ook voor u vergoten, en

daarom heb ik betrekking op u. Gij zijt mij even hartelijk welkom als mijn meester."

En terwijl moeder Jetje dit zeide, vergat zij niet de griesmeelpap te roeren, opdat deze niet aanbrandde. Eindelijk was zij gereed.

„Mijnheer Julius, nu moet gij niet langer wachten; de pap zal u goeddoen; ge ziet er koud en bleek uit," drong moeder Jet den jongen man, terwijl zij hem bezorgd aankeek. „En jij, moedertje, moest mij je kindje laten vasthouden, terwijl je eet. Niet? Wil je het liever zelf vasthouden? Toe dan maar."

Zoo babbelende bracht zij de vrouw naar de tafel. De heer des huizes deed een kort gebed en nu werd de avondmaaltijd genuttigd. Het kindje, dat begon te schreien, kreeg wat warme melk te drinken. En toen allen gereed waren, nam Julius den Bijbel van een hoektafeltje en las langzaam, met een duidelijke stem uit Lukas 15 de gelijkenis van het verloren schaap, 'twelk door 's Herders opzoekende liefde werd wedergebracht. En onder het lezen was hij zich bewust, dien avond in diens Herders dienst te zijn geweest.

HOOFDSTUK IX.

Moeilijkheden van Loes.

De moeder van Lodewijk Klein deed een winkeltje in kruidenierswaren met aanverwante artikelen. Zij woonde met haar eenigen zoon in een benedenhuisje, dat slechts uit twee vertrekken bestond: den winkel en het achtervertrek, 'twelk op een binnenplaatsje uitzag, waar zich nog een soort van hok of loods bevond, door Lodewijk tot stal voor zijn ezel ingericht. Des nachts spande hij een soort van zeildoek over het plaatsje uit, waaronder zijn karretje dan beschutting vond tegen regen en sneeuw. Want Lodewijk oefende het eerzaam bedrijf van schillenkoopman uit, waarom hij er een eigen gerij, zooals hij dat noemde, op nahield. Het mes sneed dus van twee kanten, zoodat Lodewijk en zijn moeder een vrij onafhankelijk en zelfstandig bestaan hadden. Want niet alleen kon men in het winkeltje van vrouw Klein van alles krijgen: petroleum zoowel als krenten en peper, maar er was ook nog een verleidelijke snoeptafel met gekleurde pepermuntballen, suikervischjes met vurige ruggen en grasgroene oogen, lange pijpen drop en zoethout en nog een ganschen schat van dergelijke lekkernijen

meer. Groot en klein, iedereen in het Helsche Gat, kende den winkel van vrouw Klein.

Als Lodewijk er des morgens met kar en ezel op uitging om de voornamere straten en grachten af te rijden tot het verzamelen van afval en schillen, begon voor moeder Klein de dubbele drukte van haar huishouden en haar winkel. Onophoudelijk ging het winkelschelletje, nu voor dit, en dan voor dat. Het drukste was het altijd 's morgens vóór negen en tusschen twaalf en twee uur, tegen dat de school weer begon. Dan waren het meest halvecentsklantjes, die speurend over de schitterende snoepafel tuurden, totdat een en ander in de vuile, groezelige handjes overging.

Om halfacht ging Lodewijk de deur uit. Eerst verzorgde hij den ezel en terwijl deze zijn rantsoen verorberde, gebruikte hij zijn ontbijt. Als beiden verzadigd waren, ging het op pad, de stad in.

Loes voelde zich een persoon van gewicht te midden zijner burenen; hij was er zich van bewust, dat in de geheele wereld, waarvan het Helsche Gat het middelpunt uitmaakte, hij de eenige was, die er gerij op nahield. De kleintjes van de buurt waren er altijd op uit, met Loes op een goeden voet te zijn; misschien mochten zij dan wel eens een eindje meerijden in zijn karretje. Dat het een beetje hotste, deerde hen niet.

Den morgen na den kermisavond was Loes niet zoo vroeg bij de hand als gewoonlijk. Zijn moeder had zijn ontbijt reeds lang klaar gemaakt en verscheidene malen was de winkelschel reeds overgegaan, eer hij te voorschijn kwam. Eindelijk verscheen hij. Vrouw Klein, een bedrijvige vrouw, zag hem bezorgd aan. Zij vroeg, of hij niet in orde was. Maar hij beweerde, dat hem niets mankeerde. Waarheid was evenwel, dat hij den vorigen avond niet zoo spoedig den slaap had kunnen vatten als anders. Dien bleeken mijnheer met die donkere oogen, en wat hij gezegd had, kon hij maar bij geen mogelijkheid kwijt worden, gelijk hij later tegen Gonda beweerde; hij moest maar steeds aan hem denken. Maar nu scheen de morgenzon door het winkelraam en in minder dan geen tijd was Loes het bed uit en bij zijn ezel, dien hij met de kar door een nauw gangetje achteruit naar buiten bracht en inspande. Na een korten groet aan zijn moeder steeg hij op en bereed zijn karretje, trotscher dan een koning zijn equipage, door stegen en door sloppen; want Loes kende Amsterdam op zijn duimpje.

Toen hij de voorname grachten naderde, waar uit de deftige, ouderwetsche huizen de dienstboden naar buiten traden om hem haar schillenverzameling te verkoopen, kwam er een zekere strakke

zelfbewustheid op zijn gelaat. Hij wist, dat hij een onmisbaar element voor de samenleving was en achtte zich dus zeer gezien; want, redeneerde hij bij zich zelve, waar zouden die menschen blijven, en waar zou hun deftigheid blijven, als hij, Loes, hen niet van hun schillen en van al dien anderen rommel afhielp? Hij deed „zaken” met de dienstmeisjes; immers betaalde hij haar den afval. En wanneer hij de eene of de andere met een nieuwe broche of iets dergelijks verschijnen zag, dan placht hij tot zichzelf te zeggen: zeker van de schillencenten gekocht, en hij verbeeldde zich, dat zij nog vriendelijker voor hem waren dan anders.

Loes had ook zijn bijzondere begunstigsters, van wie hij in de koude af en toe een kopje koffie kreeg. Die noemde hij zijn vriendinnetjes. Maar de anderen, die daar nooit aan dachten, die daar te gierig voor waren, naar hij meende, die droeg hij een minder goed hart toe, die beknibbelde hij wel eens op de centen.

Soms werd hem ook wel eenige lekkernij aangeboden. Bestond dat uit een of andere vaste spijs, dan verdween het in Loes' zakken als een aardigheid voor Gonda.

Terwijl hij op zijn karretje nu zoo wegreed en koers zette naar de middenstad, gingen zijn gedachten naar zijn vriendinnetje terug en naar haar

mishandelden hoed. Vrijdag, had hij beloofd, zou hij een nieuwen voor haar koopen op de markt, en 't was nu Woensdag; over twee dagen dus. Maar 't was waar ook, hij was platzak na al die uitgaven van den vorigen avond. En nu kon hij wel vragen, of zijn moeder hem wat leenen wilde, maar hij wist wel, dat zij moeite genoeg had om rond te komen, en als zij het hem al voorschieten kon, zou hij het toch terug moeten geven. Had hij dien hoed nu enkel maar aan Gonda beloofd, dan zou deze nog wel een poosje geduld willen hebben, maar de oude vrouw zou er geen genoeg en nemen en dan zou Gonda het moeten bezuren, als hij niet op tijd zijn belofte hield. Als er nu vandaag maar eens veel schillen waren en als die dan maar voldoende winst opleverden om er den hoed voor te kunnen koopen. Anders moest hij er iets op verzinnen. Maar wat? Leenen bij een van zijn vriendinnetjes? Dat kwam zijn eer te na, want hij stelde er prijs op, nooit bij iemand in het krijt te staan. En het gekke was, dat hij juist Woensdag en Donderdag niet de deftige wijken bediende, maar de gewone burgerbuurten, gelijk hij die noemde. Loes bevond zich dus wel in moeilijkheid met het oog op de belofte, die hij had gedaan.

HOOFDSTUK X.

Uitkomst in nood.

„Moeder!” zei Loes den volgenden avond, toen hij tegenover deze aan de vurenhouten tafel zat in het kamertje achter den winkel, „kunt u mij ook twee kwartjes leenen tot Zaterdag?”

Vrouw Klein keek bedenkelijk. „k Had het wel kunnen doen,” zei ze langzaam, „maar vandaag is de man van de petroleum er geweest en ik had nog een restantje staan bij Klomp, den suikerbakker, wien ik ook maar heb betaald, omdat hij niet ophield met manen. Er zijn nog juist drie stuivers in de lade. En die moet ik houden voor aardappelen en groenten voor morgen, want je kunt er nooit staat op maken, dat de kinderen om snoepgoed zullen komen. Het spijt me wel, mijn jongen, maar ik kan je niet helpen.”

„Dat 's jammer,” zei Loes, terwijl hij zich verlegen achter het oor krabde. „k Heb zelf maar twintig cent opgehaald gisteren en vandaag één dubbeltje winst, en morgen heb ik het geld noodig.”

„Waarvoor?” vroeg zijn moeder scherp. „Toch niet om het zoek te brengen op de kermis met het een of andere buurkind?”

„Neen, moeder, dat was ik niet van plan; maar ik heb het beloofd en belofte maakt schuld.”

Nu hij van zijn moeder toch de verlangde centen niet los kon krijgen, had Loes ook geen lust, haar wijzer te maken. Hij verzonk in een langdurig stilzwijgen, terwijl zijn moeders breipennen regelmatig tegen elkander tikten, net alsof zij nijdig waren. Vrouw Klein was bezig een trui voor Loes te breien, waar al heel wat sajiet in was gegaan; maar de winter stond voor de deur en zij zorgde goed voor haar jongen. Plotseling had Lodewijk een inval. Het woord „kermis”, door zijn moeder uitgesproken, herinnerde hem op eens den jongen bijbelkoopman, die zich zoo vriendelijk jegens Gonda had betoond met het schenken van die plaat. Als hij dezen eens opzocht! Hij behoefde zich dan niet te vernederen in de oogen der dienstmeisjes en kon toch zijn belofte houden, als n.l. deze nieuwe bekende hem wilde helpen. Dat hij dit kon, daaraan twijfelde Lodewijk niet. Geld scheen er immers bij hem niet op aan te komen. Anders zou hij niet zoo royaal met zijn koopwaar hebben omgesprongen. Hij had hem immers ook wel een Nieuw Testament present willen geven. 't Was in ieder geval te probeeren. En weigerde hij, dan was er ook nog niets verbeurd. Dan zou hij wel zorgen, hem in het vervolg uit den weg te blijven. Dus probeeren maar!

„Ik ga nog even uit, moeder,” zei Loes. „Mag ik eerst nog een kommetje koffie?”

„Waar ga je heen?” vroeg vrouw Klein nieuwsgierig.

„Zien, of ik de vijf dubbeltjes, die ik noodig heb, nog ergens ter leen kan krijgen tot aan Zaterdag,” antwoordde Loes. „Zaterdag heb ik de Heeren- en Keizersgracht; dan zal ik ze wel terug kunnen geven.” En terstond, nadat hij zijn koffie uitgedronken had, begaf hij zich op weg.

Julius Greeve, de bijbelkoopman, stond als gewoonlijk achter de groene tafel in zijn tent. De kermis zou tot Maandag duren en het was nu pas Donderdagavond. De vrouw, die hij had opgezocht en zoo liefdevol in huis genomen, bevond zich daar nog onder de hoede van moeder Jetje, zijn trouwe huishoudster, de verzorgster van zijn kindsheid, want Julius was reeds van zijn achtste jaar af ouderloos. Zijn eenige bloedverwant en voogd, de oom zijner moeder, een bejaard predikant, had hem toen in huis genomen, totdat hij naar het gymnasium ging. En moeder Jetje was daar huishoudster geweest. Aanvankelijk had de predikant hem voor zijn eigen ambt bestemd; doch het bleek, dat Julius niet sterk van borst en keel was en dat hij nooit een groote kerk zou kunnen bespreken. Daarom had hij niet verder geleerd dan tot Evangelist. Zoo

kon hij toch ook voor Gods Koninkrijk arbeiden, al was zijn plaats heel wat bescheidener dan die van een kanselredenaar. Nu zijn oom overleden was en hij met gunstig gevolg examen had gedaan, kreeg hij een plaats te Amsterdam in de wijk van een vroegeren vriend en studiegenoot zijns ooms. En Jetje Verhoog, diens huishoudster, trok met hem mede tot bestier van zijn kleine woning. Als eenige nabestaande van den ouden predikant, had hij diens huisraad en boeken, benevens een kleine som gelds, geërfd. En nu wijdde hij al zijn krachten en gaven aan den arbeid in des Heeren wijngaard. Bij voorkeur bewoog hij zich onder armen en verlatenen, die in de hollen der zonde en ellende en in nood verkeerden; want daartoe wist hij zich geroepen.

De beide laatste dagen had het lot der arme vrouw hem zoo in beslag genomen, dat de kennismaking met Gonda hem vrijwel was ontgaan. Doch nu hij daar weder in zijn tent stond en de drukte van de kermis om zich heen zag, dacht hij opeens weer aan dat arme kind. „Ik wil toch eens zien, of ik haar terug kan vinden,” overlegde hij bij zichzelf. „Dat kind boezemt mij belang in. Er is iets in haar gezicht, dat mij voor haar inneemt. En dan de aandacht, waarmede zij luisterde, toen ik haar de beteekenis van die plaat uitlegde. Laat

eens zien! Eerst moet de kermis voorbij zijn en dan zal ik haar zien op te sporen. Maar wat is dat?"

Verrast keek hij voor zich. Stond daar niet de knaap, die bij het meisje behoorde? Het scheen wel, of deze iets van hem moest hebben.

„Wel, vriend,” zei hij, „ik ben blij, je weer te zien. Kom je misschien nog om het testamentje, dat ik je wilde geven?"

„Dat wel niet,” antwoordde Loes, zijns ondanks kleurende. „Het is heel iets anders, dat ik vragen wilde.”

Als Loes goed toegekeken had, zou hij hebben opgemerkt, dat er een schaduw van teleurstelling over het gelaat van den bijbelkoopman gleed. Doch op eens verhelderde het weer.

„Dan heb je mij zeker een boodschap over te brengen van je vriendinnetje, is het niet?"

„Neen, eigenlijk geen boodschap van haar zelf. Maar het is toch wel voor haar, dat ik hier kom.” En toen kwam de heele geschiedenis er uit: van den hoed, die vernield was, en van de belofte, die hij had gedaan, en van de moeilijkheid, waarin hij zich thans bevond. „En ik zal het u eerlijk terugbrengen,” besloot hij zijn relaas, terwijl een hooge blos zijn wangen kleurde onder den vorschenden blik der donkere oogen, die onafgewend op hem rusten bleven.

„Daarvan ben ik zeker,” zei de bijbelkoopman zonder eenige aarzeling, zijn hand in den vestzak stekende en Lodewijk twee kwartjes toereikende.

„Ik dank u wel, mijnheer! Ik dank u wel voor Gon,” zei de knaap, die nu een en al dankbaarheid was.

„Misschien wil je nu ook wel een nieuw testamentje van mij aannemen?” trachtte Julius nog te overreden. „Kom, doe het maar; en lees er je vriendinnetje eens uit voor, al doe je 't dan niet om je zelf.” Reeds reikte hij Lodewijk het boekje toe.

„Ik zal het doen,” zei de knaap, „omdat u er op staat, en ik zal niet vergeten, dat u mij uit den nood geholpen hebt.”

HOOFDSTUK XI.

Vertrapt en vertreden.

Gedurende verscheidene dagen was Gonda een voorwerp van afgunst bij de kinderen van de buurt, om den nieuwen hoed, haar door Lodewijk present gedaan. Vrouw Breedveld had toegestemd, dat ze dien met Lodewijk op de markt ging koopen. Na veel dingen en bieden was Loes hem machtig geworden voor veertig centen. Gonda herinnerde

zich niet, er ooit zoo deftig uitgezien te hebben. Wanneer ze met haar mandje met asters en dahlia's aan den arm de stad door ging, bekeek zij zich in de groote spiegelruiten der voorname winkels van de Kalverstraat en den Nieuwendijk. Loes had dus wel plezier van zijn geschenk. En de afrekening met Bart Soep, die hij zichzelve beloofd had, had hij ook niet vergeten, maar den jongen een stevig pak slaag toegediend tot stichting van de geheele buurt.

Eigenlijk had Gonda nog wel graag eens de kermis bezocht om met den hoed te pronken op het feestterrein. Maar Loes had haar verzekerd, dat de kermis nu was afgelopen en dat alle spellen en kramen verdwenen waren; hij had dit met zijn eigen oogen gezien, toen hij er op zijn ezelkarretje langs gereden was. Dat speet Gonda wel, al herinnerde zij zich de woorden van den bijbelkoopman nog heel goed, dat hij haar daar nooit meer hoopte te zien, op die plaats van ijdelheid en zingenot. Zij dacht voortdurend aan dien vriendelijken, jongen mijnheer en hoopte hem op straat nog wel eens tegen te komen. Doch die hoop werd niet vervuld.

Lodewijk had eerlijk des Zaterdagavond de twee kwartjes teruggebracht en er was een glans van stil genoeg in de donkere oogen van den bijbelkoopman geweest, toen deze het geld in

ontvangst nam en weer in zijn beurs liet glijden. Hij had aan Lodewijk gevraagd, of hij al in het nieuw testamentje gelezen had, doch eenigszins beschaamd had deze een ontkennend antwoord op die vraag gegeven. „Maar ik zal het toch doen en er ook Gonda uit voorlezen, want dat heb ik u nu eenmaal beloofd,” verzekerde hij met nadruk.

Lodewijk en Gonda zagen elkander over dag maar weinig op straat. Gonda had het druk genoeg met haar bloemen, of welke koopwaar haar anders toevertrouwd werd, aan den man te brengen en des avonds genoeg geld thuis te brengen, wilde zij geen dracht slagen verdienen. En Lodewijk had behalve de vaste wijken, die hij in de stad afreed, ook nog klanten aan den overkant van het IJ. Als hij met kar en ezel de gemeentepont opreed, tot groot vermaak en niet minder groote bewondering van al de straatbengels, en zich liet overvaren tot dicht bij het oude Tolhuis, voelde hij steeds weer opnieuw de waardigheid van zijn bedrijf. Maar met dat al vergat hij toch niet, dat hij beloofd had, Gonda uit het nieuwe testamentje voor te lezen. 't Was alleen maar de vraag, wanneer en waar. De eenige mogelijkheid was, dat het op straat gebeurde, maar in de stad zelf was het veel te woelig en te druk. Dus besloot Lodewijk, eens met Gonda over het IJ te gaan.

„Hoor eens, Gonnetje,” zei hij op zekeren avond, toen hij haar dicht bij zijn woning, waar zij een boodschap had gedaan, ontmoette, „ik moet je eens wat zeggen.”

Gonda keek verlangend tot hem op.

„Je hebt,” vervolgde hij, „van dien mijnheer op de kermis een plaat gekregen, nietwaar? Nu, ik heb dienzelfden mijnheer later nog eens gesproken en hij heeft mij een boekje opgedrongen om te lezen en om er jou ook eens iets uit voor te lezen. Ik heb hem dat beloofd en nu moet ik mijn belofte natuurlijk ook houden.”

Hij vertelde haar echter niets van de geleende twee kwartjes, maar toen hij zag, dat zij hem in de rede wou vallen, vervolgde hij: „En nu wou ik je maar zeggen, dat ik gedacht had met je over het IJ te gaan, want daar kan het nog het best, begrijp je? Als je nu maakt, dat je Zaterdagmiddag om twee uur bij de kettingpont bent, zal ik er ook zijn met mijn kar. We zullen dan een eind omrijden, tot we een heel mooi plekje vinden. 't Is wel jammer, dat het geen zomer meer is, maar dat is eenmaal niet anders. Wanneer je nog niet al je bloemen hebt verkocht, zullen we die in Buiksloot of Nieuwendam wel van de hand weten te doen. Zeg nu maar, hoe je het vindt.”

En Gonda vond het verrukkelijk.

„Als we maar vóór zessen thuis zijn, want dan komt vader om te eten.”

„Laat dat maar aan mij over, Gon. Je zult zien, dat alles in orde komt en goed afloopt.”

Nu dit afgesproken was, ging Lodewijk naar huis, met de bedoeling om dien dag niet meer uit te gaan, maar zijn moeder gezelschap te houden. En Gonda liep een stapje vlugger dan gewoonlijk, want grootmoeder wachtte op de zeep en de soda, en zij had lang met Loes gepraat. De oude vrouw was dan ook niet weinig boos, toen het meisje binnentrad. Het regende letterlijk scheldwoorden, en nog erger. Door het getier, dat zij maakte, had echter noch de vrouw, noch het meisje bemerkt, dat er iemand de trap opkwam, zoodat geen van beiden er op voorbereid was, toen de kamerdeur geopend werd. En nu vertoonde zich tot Gonda's groote verwondering de gestalte van den bijbelkoopman op de zolderkamer.

Vrouw Breedveld zweeg op eens onthutst stil. Ze was sprakeloos van verbazing bij die onverwachte verschijning. In het eerst dacht ze niet anders dan dat het iemand van de geheime politie was. Een van de vele vijandinnen, die zij had, kon hem wel gewaarschuwd hebben. Maar weldra herstelde zij zich, toen zij bemerkte, dat zij noodeloos ongerust was geweest. Gonda echter maakte zich

angstig, dat de vriendelijke bijbelkoopman zou reppen van haar kermisbezoek op dien avond, toen zij hem had ontmoet. Doch daar was hij te voorzichtig voor.

„Arm, mishandeld, verwaarloosd kind,” zuchtte Julius Greeve in stilte bij zichzelf. „Onsterfelijke ziel, schoone parel, door God geschapen, door ruw geweld vertrapt en in het stof vertreden.”

HOOFDSTUK XII.

Lichtstralen.

Toen de Zaterdagmiddag daar was, zorgde Gonda wel op den afgesproken tijd aan den IJkant te zijn. Loes was er reeds en wachtte haar op met zijn ezelkar. Het was een heldere Novemberdag; de lucht had iets aangenaams en verkwikkends. Reeds het tochtje op het water, hoe kort ook, gaf Gonda een prettig gevoel. En toen zij van de pont af waren, hielp Loes haar op het karretje. Eerst reden zij langs kleine huisjes en een enkele kweekerij, waar nog de late herfstseringen en dahlia's in bloei stonden. En daarna ging het in matigen draf langs den Buikslooterweg. De ezel, die soms zoo koppig kon zijn, scheen dien middag in een extra goed

humeur. Misschien kwam dit door het mooie najaarsweer.

Dicht bij het dorp vonden zij een rustig plekje tegen de nog groene glooiing van een dijk. Loes bond den ezel vast aan wat struikgewas en haalde daarop zijn bijbeltje voor den dag. Hij zou maar op goed geluk af ergens beginnen te lezen, zei hij.

„Maar ik wou graag, dat je las, wat mijn plaat beteekent,” bracht Gonda in.

Loes vond dit ook wel goed, maar hoe hij ook zocht, hij kòn de plaats maar niet vinden, waar van den Goeden Herder sprake is.

„Zou je dan maar niet liever heelemaal van voren aan beginnen?” vroeg Gonda. „Misschien kom je er dan vanzelf wel aan.”

Maar toen Lodewijk het eerste hoofdstuk van Mattheüs opsloeg, vond hij een onoverkomelijk bezwaar in al de namen, die daar staan. Het tweede hoofdstuk leek hem geschikter toe. En nu begon hij te lezen, langzaam en duidelijk de woorden uitsprekende, opdat Gonda er maar geen een zou missen. En Gonda zat zoo stil als een muis. Met open mond en onafgewenden blik staarde zij Lodewijk aan, alles om haar heen vergetende. De kalme, rustige omgeving werkte ook mede om den indruk van het gelezene te versterken. Wijd welfde zich de hemel boven hun hoofden. Eerst op eenigen

afstand waren de dorpswoningen zichtbaar en verhieven zich de torenspitsen van de bedehuizen. Een geit aan een paal was het eenige levende wezen in hun onmiddellijke nabijheid. Maar geen menschenstemmen, nog eenig ander geluid, drong tot hen door. Een enkele maal kwam knarsend over het grint van den grooten weg een wagen aanrollen, die hen in de verte voorbijreed.

Hoe verder Lodewijk kwam met lezen, hoe grooter Gonda's oogen werden, hoe ingespannener zij luisterde. 't Was alles vreemd en nieuw voor haar, hetgeen zij hoorde. Toen Lodewijk even ophield met lezen om eens diep adem te halen en een oogenblik te rusten, zei Gonda: „O Loes! wist je van dit alles iets af?”

„Ja, Gonnetje,” antwoordde de knaap, „ik wist er wel wat van. Zie je, toen ik nog heel klein was, heb ik op de bewaarschool er wel eens van gehoord. Ik kan me nog herinneren, dat de juffrouw van de bewaarschool somtijds op een hoogen stoel ging zitten en ons vertelde van het Kindje, dat geboren werd te Bethlehem in een stal en bij welks kribbe de engelen zongen: „Eere zij God!” Dat Kindje was de Heiland,” placht zij dan te zeggen, „de Zoon van God.”

„En hoe noemde zij Hem verder?” wilde Gonda weten.

Met open mond en onafgewenden blik staarde
zij Lodewijk aan, . . . blz. 71

„Zij noemde Hem ook wel den Heere Jezus Christus.”

„Dat is dezelfde van mijn plaat,” zuchtte het kind. „O Loes, ik geloof, neen, ik zie het nu heel duidelijk, dat ik bitter dom en onwetend ben. Waarom heeft niemand mij daar ooit wat van verteld?”

Lodewijk gevoelde een kleine knaging bij die klacht. Hij had er van geweten, al van dat hij een kleine knaap was af, maar hij had het zoo goed als geheel vergeten; hij had het niet de moeite waard geacht, er met haar over te spreken. Maar nu hij de woorden der Schrift zelf overluid las en er met Gonda over sprak, nu werden die oude herinneringen weder levendig. En hij begon te beseffen, dat zij een bijzondere beteekenis moesten hebben. „We zullen elken Zaterdagmiddag hier heengaan, Gonnie,” zei hij ernstig. „Nu ik van dien Persoon lees, die zooveel goed deed, toen Hij op aarde leefde, voel ik zelf, dat Hij mij belang inboezemt. 't Is alles heel mooi, wat Hij gesproken en gedaan heeft, schandelijk toch, dat Hij door kwaadaardige menschen aan het kruis werd genageld en zoo een wreeden dood moest sterven. Ik wilde, dat Ik daarbij geweest was als soldaat; ik zou die onverlaten hebben neergesabeld. Maar het scheen wel, of Hij wilde sterven en het hun niet zoo heel erg euvel duidde. Ik herinner mij,

dat Hij, toen zij Hem kruisigden, nog voor hen bad: „Vader, vergeef het hun!”

Gonda's oogen vulden zich met tranen. Gods eigen Zoon, die op aarde kwam om te lijden en te sterven aan een kruis! Die woorden, eenmaal van den bijbelkoopman gehoord, kwamen haar met nieuwe helderheid weer voor den geest.

„Ik zou er heel graag *alles* van weten, Loes,” zei ze zacht. „Wil je mij dat heele boekje voorlezen?”

„Welzeker, Gonnie; zooals ik gezegd heb, elken Zaterdagmiddag. Als 't maar eenigszins goed weer is, gaan we weer hier heen. 't Is hier heerlijk rustig en stil. Maar nu moeten we gaan. Anders mocht je eens te laat thuiskomen. Gelukkig, dat je vandaag zoo vroeg je bloemen kwijt was.”

Lodewijk sloot het boek. Hij stond op om zijn ezel los te maken en Gonda besteeg de kar.

„Nu zullen we nog een eindje omrijden, het dorp door,” zei Loes. „Dat kan nog wel. En dan kunnen we onderweg alles nog eens bepraten.”

Hij legde de zweep over den ezel, en zoo reden ze heen.

Op dien gedenkwaardigen Zaterdagmiddag waren in twee jonge harten de eerste stralen gevallen van een nieuw licht, dat bestemd was steeds helderder te schijnen, tot den vollen dag toe.

HOOFDSTUK XIII.

Geen vriendelijke ontvangst.

Vrouw Breedveld was niets gesticht geweest over het bezoek van Gonda's nieuwen vriend. Zij schreef zijn belangstelling toe aan bemoeizucht en inmenging in haar zaken. Wat had zoo'n vreemde snuiter in haar huis te komen en haar met vragen lastig te vallen! Of het meisje haar kleindochter was? Wat had hij daar mee te maken. Was hij soms iemand van den burgerlijken stand en had hij opdracht om onderzoek te doen naar haar familie-aangelegenheden? Zij had mijnheer Greeve zeer brutaal geantwoord, toen hij op zijn zachte, vriendelijke manier haar over Gonda ondervroeg. In werkelijkheid schaamde zij zich, dat hij haar juist betrap had, terwijl zij het kind uitschold en sloeg. Was hij gekomen op een tijd, dat zij in een voor haar doen kalme stemming verkeerde, dan had zij zich misschien vereerd gevoeld door zijn binnentreden. Zij had dit dan kunnen beschouwen als een onderscheiding, die haar te beurt viel boven haar burens en waarop zij zich later tegenover dezen kon beroemen. Zoo'n net gekleed, voornaam heer was in het Helsche Gat geen alledaagsch bezoek. Maar nu had zijn komst haar wrevelig en onrustig

gemaakt. Zij had wel gewild, dat Breedveld maar thuis was geweest, of tijdig er op ingekomen was, om de vragen, die haar gedaan werden, te beantwoorden. Doch daar was het nog veel te vroeg voor.

En welke vragen had die vreemde indringer haar gedaan. Eerstens, waarom zij het meisje zoo sloeg en uitschold? Hij had er zijn bevreemding over uitgedrukt, dat zij, als grootmoeder, zooiets kon doen en dat haar hart niet op geheel andere wijze opkwam voor zoo'n moederloos kind. En dan, of Gonda in het geheel geen broers en zusters bezat, en hoelang haar moeder al dood was? Ten laatste had hij haar zelfs vermaand, het meisje niet zoo hard te behandelen. En ook had hij er sterk op aangedrongen, dat Gonda eenmaal in de week bij hem op de catechisatie zou komen. Zelfs bood hij aan, haar nog extra-lessen aan zijn huis te geven, omdat zij zoo in 't geheel niets wist. En vrouw Breedveld zelf noodigde hij uit, in het Evangeliesatiegebouw te komen, opdat ook zij den weg naar den hemel mocht leeren kennen en aan haar eigen zieleheil herinnerd worden.

„Naar de kerk gaan dus!” had zij daarop uitgeroepen, terwijl zij haar handen in de zijde zette en hem uitdagend aankeek. „Welzeker! En mijn boel hier maar laten loopen en verwaarloozen. Ik

zou wel eens willen weten, wat mijn zoon daarvan zeggen zou. Ik zie zijn gezicht al, als het eten niet op tijd klaar was, of de koffie stond te pruttelen, en ik in de kerk zat psalmen te zingen. Alles goed en wel, maar kerkgaan hoort niet bij ons soort menschen; dat is goed voor de groote lui. Die hebben den tijd om met de handen in den schoot te zitten en liederen te galmen van den morgen tot den avond."

Mijnheer Greeve trachtte haar aan het verstand te brengen, dat kerkgaan heel goed samenging met de uitoefening der huiselijke plichten, wanneer men er maar vooraf rekening mee hield. Op zijn liefderijken, zachtmoedigen toon had hij haar gesproken over haar onsterfelijke ziel en over den gevaarlijken weg, waarop zij zich bevond; een weg, die uitloopen moest op het eeuwig verderf, indien zij zich verhardde. Maar zij had hem toen kort en bondig verzocht op te houden met dat gekwezel. Zij zou over haar ziel wel eens gaan denken, als zij op haar sterfbed lag. En wat Gonda betref, haar vader zou er wel geen ooren naar hebben, dat zij bij hem op catechisatie kwam. Dat was ook alweer alleen maar goed voor rijkeluis-kinderen. Maar wat moest dat kind daar doen? Was het niet beter, dat zij mee hielp den kost verdienen, vooral thans, nu het zoo slap was in

de werkzaamheden en de verdiensten van haar vader zoo wisselvallig waren?

„Wanneer is uw zoon thuis?” had mijnheer Greeve toen gevraagd. „Ik wil gaarne terugkomen om er eens persoonlijk met hem over te spreken; zeg maar, welk uur hem het beste past.”

„Ge kunt u die moeite best besparen,” antwoordde de vrouw norsch. „Hij is niet te spreken; nu niet en nooit.”

En met dien stormachtigen uitval, waarmee vrouw Breedveld haar bezoeker zonder veel plichtplegingen de deur wees, was het gesprek geëindigd. Gonda, die door haar grootmoeder eenige straten ver was weggestuurd om lucifers en brandhoutjes te halen, had van het geheele onderhoud maar weinig opgevangen. Toen zij terugkeerde, was de heer Greeve reeds verdwenen. Dit speet haar natuurlijk zeer. Of hij ook nog over haar kermisbezoek gesproken had? Gelukkig kon zij daar niets van bemerken. Maar wel snauwde de oude haar af en verweet haar, dat zij zoo maar met Jan en alleman praatjes maakte op straat. „Wat heb je zoo'n vreemden sinjeur tekst en uitleg te geven, waar je woont en hoe je heet? Had hij je liever een rijksdaalder gegeven dan al dat geklets en gewauwel over bijbellezen en godsdienst. Jij naar de catechisatie! En de dame uit-

hangen! En je oude grootmoeder voor het werk laten zitten, hè, en voor duvelstoejager laten spelen! Maar dat zal niet gebeuren, versta je?"

Gonda had een kleur gekregen, toen zij over die catechisatie hoorde spreken. O! hoe gaarne was zij naar dien vriendelijken mijnheer gegaan om meer, ja alles van hem te vernemen van wat in den Bijbel staat en vooral van dien éénen Persoon op haar plaat. Maar haar blijdschap duurde niet lang. De vloed van woorden, die volgden, werkte even afkoelend als een koud stortbad, dat over haar uitgegoten werd. „En ik heb hem gezegd, dat hij hier niet terug behoeft te komen,” besloot haar grootmoeder. „En pas op, dat ik nooit weer bemerk, dat je aan dergelijke menschen op straat van alles en nog wat vertelt. Dan zal ik je wel andere mores leeren.”

En als een klein proefje, hoe ze dit laatste beoelde, gaf ze het kind een slag in het gezicht, die haar het vuur uit de oogen deed springen en die er wel op berekend was om haar alle hoop te benemen, dat ze den nieuwen vriend nog wel eens weer zou zien; want wie zou, na een ontmoeting als aan hem te beurt gevallen was, den lust of den moed hebben om zich weder over haar grootmoeders drempel te wagen? Neen, dat viel van niemand te verwachten. Misschien, redeneerde

Gonda bij zichzelf, zou alles een beetje anders gelooopen zijn, als vader maar was thuisgeweest. Maar, dat moest zij zich toch ook bekennen, een vriendelijke ontvangst zou al iets heel onwaarschijnlijk zijn geweest.

HOOFDSTUK XIV.

Een blik terug.

Aan den avond van den dag, waarop hij dat stormachtige bezoek aan de oude vrouw Breedveld had gebracht, bevond Julius Greeve zich in zijn kleine bibliotheek, die tevens tot studeervertrek was ingericht. Zijn boeken, grootendeels een erfenis van zijn ouden oom, den dominee, waren zijn liefste vrienden, die hem nooit verveelden, en in wier midden hij zich nooit alleen gevoelde. Ook als hij er niet in las, herinnerden zij hem aan de studeerkamer van zijn oom, waarin hij niet dan met eerbiedigen schroom gewoon was geweest om binnen te treden. Nog zag hij in zijn verbeelding den vriendelijken grijsaard aan de ouderwetsche schrijftafel over zijn werk gebogen zitten, terwijl een groene lampekop het licht van zijn niet meer sterke

oogen moest verzachten. En thans zat hij, Julius, aan diezelfde tafel, met diezelfde boeken om zich heen.

Hij was alleen. De pendule op den schoorsteenmantel tikte zacht en regelmatig door. 't Was heel stil in huis. In de woonkamer, die zich aan den straatkant bevond, drong wel eens het leven en het geraas van buiten door; maar het was nu avond, de lamp brandde en de gordijnen waren dichtgeschoven. Hij was daar zoeven nog geweest. Bij de tafel zat de jonge vrouw met haar kind op schoot; en tegenover haar zijn trouwe verzorgster, moeder Jet, de trouwe huishoudster, die zich onledig hield met breien. Geen geluid drong van daar echter in zijn studeervertrek tot hem door. Hij had dus nu een heerlijke gelegenheid om na te denken.

Eerst had Julius gepoogd wat te studeeren, maar zijn gedachten keerden telkens weer terug naar het tooneel van dien middag. In kleuren en geuren zag hij dat weer voor zich staan. Met welk een ruw geweld had de kwaadaardige vrouw het teedere, zwakke kind mishandeld, dat wegkromp onder de harde slagen. En toch scheen Gonda er niet bijster van ontdaan. Zij was daar zeker al aan gewend geraakt, dacht hij met droefheid.

„Kàn een eigen, vleeschelijke grootmoeder zoiets doen?”

Dat was de vraag, die met telkens nieuwe kracht

zich steeds meer aan hem opdrong. En het antwoord daarop luidde onveranderd: „Neen, dat is niet mogelijk!”

En een nieuw visioen kwam op voor zijn geest, vaag nog van vormen, maar dat zich niet afwijzen liet, en dat blijkbaar betrekking had op Gonda. Zijn verbeelding voerde hem terug naar een plek, die hij zich herinnerde uit vroeger jaren. Daar had hij een gezichtje gezien met bijna dezelfde trekken als van het mishandelde kind, maar jonger en fijner, doch eveneens met goudblond haar. Hij stelde zich voor, dat het kleine meisje, 'twelk hij meende weer te zien en dat thans Gonda's leeftijd hebben kon, nu nog veel sterkere gelijkenis met deze vertoonen zou.

„Laat eens zien, hoe lang is het geleden, dat ik te D. ben geweest?” vroeg hij zich af. Hij leunde achterover in zijn bureau-stoel, liet de ellebogen op de leuning rusten en drukte de vingertoppen op elkaar, als moesten deze zijn geheugen helpen. „Ja, zoo lang is het geleden,” zei hij eindelijk halfvloed, „ongeveer een jaar of acht. 't Was, toen ik daar voor oom Berthold een opdracht had te volvoeren. Een lief landelijk plekje, vol bloemen en groen. Het zomerde, toen ik er kwam. En hoe lief zag het kerkje er uit met den koperen weerhaan, blinkende in de morgenzon. Het kleine meisje -

hoe heette zij ook weer? — juist, Gusta stond achter de taxishaag, het blonde kopje half verscholen in het groen, toen ik het tuinhek opendeed. En dan die ontmoeting met haar vader, dien bedroefden, jongen man, hoe levendig herinner ik mij dat.

Jong — in jaren, ja, maar verouderd door de smart des levens. Nog zie ik dat gebogen hoofd, dien omfloersten blik; nog hoor ik dat zuchten. Is het niet vreemd, nu ik dat arme, havelooze kind heb ontmoet, dat nu de herinnering aan die andere ontmoeting mij zoo aangrijpt en niet los wil laten? *Als* er eens verband tusschen die twee ontmoetingen bestond Maar neen, dat is toch haast niet te denken. 't Zou bijna iets ongelooflijks zijn. En wie zou licht brengen in zulk een duisternis, wie dat kluwen ontwarren?"

Maar hoorde hij daar niet een stem, die heel verstaanbaar fluisterde: „Ik zal de duisternis ten licht maken?" Onwillekeurig zag de heer Greeve op. Neen, niemand bevond zich in het vertrek; hij was geheel alleen, alleen met zijn gedachten, zijn herinnering, zijn verbeelding en de kwellende vermoedens, die hem zoo ongerijmd voorkwamen en die hij toch maar niet opgeven kon. Hij boog het hoofd, staarde voor zich uit en dacht weer na. Eindelijk richtte hij zich weder op. „Ik zal speuren en onderzoeken," besloot hij. „En mocht het eens

zijn, dat mijn vermoedens werkelijkheid bleken, dan" Maar plotseling vulden zich zijn oogen met tranen. „Die de duisternis ten licht zal maken, dat zijt Gij, o mijn God! En als het waar is, wat ik vermoed, o maak het dan zichtbaar voor het oog van anderen. Gij, Gij, alleen kunt den sluier oplichten en het donker op doen klaren. En indien Gij mij daarbij gebruiken wildet als een werktuig in uw hand, hoe ootmoedig zou ik mij voor U nederbuigen om mijn diepgevoelden dank aan uwe voeten neer te leggen."

't Was laat in den avond, bijna middernacht. Zoozeer was hij in het verleden verdiept geweest, dat hij ongemerkt van wakend droomen in een werkelijke sluimering was overgegaan. Plotseling schrikte hij op. Hij voelde een hand op zijn schouder. Toen hij het hoofd ophief, blikte hij in het bezorgde gelaat van zijn huishoudster.

„Ge waart in slaap geraakt," zeide zij vriendelijk. „Weet ge wel, dat het haast nacht is en dat ge uw avondeten nog niet hebt gehad?"

Julius Greeve streek zich met de hand langs het voorhoofd. „Ja," zei hij, „ik moet in slaap gevallen zijn. Dat komt er van, als men begint te droomen over oude tijden. Het was hier zoo stil, dat ik al peinzende en nadenkende mij steeds meer in het verledene verdiepte."

HOOFDSTUK XV.

Handelend optreden.

„Ik moet Gonda zelf nog eens zien te ontmoeten,” sprak Julius den volgenden dag tot zichzelf, toen hij zich gereed maakte voor zijn werk. De geheele vorige week was hij aan zijn tent gebonden geweest, nu kon hij zich weer wijden aan het bezoeken van armen en van zieken, en zijn catechisanten ontvangen, alsmede zijn door-de-weeksche godsdienstoefening houden in het lieve gebouwtje, dat geheel tot zijn beschikking was.

De jonge vrouw, die hij in zijn huis had opgenomen, was nog even stil en schuw als op den avond, toen hij haar voor het eerst had ontmoet. Hij had echter te veel menschenkennis dan dat hij niet zou hebben ingezien, dat men met geduldig wachten verder kwam dan met veel overhaasting. Wilde hij invloed op de vrouw krijgen, dan moest hij beginnen met door liefde en geduld zich van haar vertrouwen te verzekeren. Niet gedwongen, maar uit eigen vrije beweging moest het hart dier ongelukkige zich voor hem ontsluiten. Eerst daarna kon de sluier, die haar verleden bedekte, worden opgelicht.

Moeder Jetje had een waschmand tot wiegje

ingericht voor het kleine meisje en eigenhandig had zij van een paar oude kussens een bedje daarin gemaakt. Met heel veel omzichtigheid had zij weten te verkrijgen, dat de vrouw haar had geholpen bij het naaien van lakentjes en sloopjes. Dat gaf eenige afleiding, welke de vrouw inderdaad hoog noodig had.

Den eersten dag had zij geheel in ledigheid doorgebracht. Met het kind stijf in de armen gedrukt, zat zij bijna onbeweeglijk in den rooden gloed van het vuur te staren, alsof zij daar iets bijzonders in zag. Moeder Jet liet haar, op uitdrukkelijk verlangen van Julius, maar zooveel mogelijk over aan haar lot. Alleen lette zij goed op, wat de vrouw en haar kind konden noodig hebben, en af en toe gaf zij haar een goed woord. Maar den volgenden dag, zoodra de oude Jetje haar morgenwerk had afgedaan, was zij begonnen met onder de oogen der vrouw het geïmproviseerd wiegje in gereedheid te brengen. Dit had eenigermate haar belangstelling gewekt en geleidelijk weg was zij een handje mee gaan helpen. Eindelijk was het wiegje gereed. Het zag er zoo helder en verlokkelijk uit, dat heel even een blosje van genoegen zich vertoonde op het vervallen gelaat der vrouw.

„Zie zoo,” had moeder Jetje gezegd, „leg nu het kleintje maar eens warmpjes in haar mandje onder

de wol. Wat zegt ge er zoo wel van? Nu behoeft ge het niet voortdurend op schoot te houden; dat is veel te vermoeiend. Me dunkt, uw armen moeten er wel stijf van zijn. Ligt het daar niet veel warmer en gemakkelijker?"

Het kleintje zelf had geglimlacht en een zuchtje van welbehagen geslaakt, terwijl het met de heldere kijkertjes moeder Jet aanblikte, die het gulhartig toelachte. Als vanzelf was de vrouw er nu toe gekomen eenige bezigheid ter hand te nemen. Die ledige schoot en die ledige armen hadden haar daartoe aangespoord. Zij had haar kindje onder haar onmiddellijk bereik, want de wieg stond in de huiskamer; dus kon zij er voortdurend het oog op houden, terwijl zij aan een rokje breidde, dat moeder Jetje van deugdelyke wol voor haar had opgezet.

Maar tot spreken was de vrouw nog niet gekomen. Als zij in de lange avonduren aan de huiskamertafel tegenover moeder Jetje zat, terwijl Julius uit was of op zijn studeerkamer aan den arbeid was, bewaarde zij nagenoeg een volkomen stilzwijgen. En de oude vrouw, zich houdende aan den wenk van haar meester, vroeg maar naar niets. Hij had er zoo terloops al eens over gedacht, wat hij nu verder met de moeder en haar kind beginnen moest, want haar voorgoed bij zich houden, dat ging natuurlijk niet. Maar na het

bezoek in het Helsche Gat was de vrouw wel wat op den achtergrond geraakt voor Gonda. De vrouw was voorloopig geborgen, maar de omstandigheden in het huis van vrouw Breedveld waren van dien aard, dat er op de een of andere wijze moest ingegrepen worden. Doch hoe? Dat was juist de moeilijkheid. Want niets gaf hem het recht het meisje te onttrekken aan het wettig gezag van haar vader en haar grootmoeder; als dat tenminste wettig was. Zelfs al sloeg vrouw Breedveld het kind, ook dan nog kon het haar maar zoo niet afgenomen, indien er althans geen bepaalde mishandeling kon worden aangetoond.

„Ik moet in de allereerste plaats meer van die menschen zien te weten te komen,” overlegde Julius. „Ik moet hun verleden trachten na te sporen. Maar wie zal mij daarbij den weg wijzen?”

Op eens dacht hij aan Lodewijk Klein. „Misschien weet die mij wel te zeggen, hoe lang het geleden is, dat Gonda haar moeder verloren zou hebben? Wie weet! In ieder geval moet ik hem eens opzoeken. Maar eerst moet ik het meisje zelf weer spreken. Dat zal nog het beste gaan op straat. Een tweede bezoek aan de grootmoeder zou mij niets verder brengen; hoogstwaarschijnlijk deed dat meer kwaad dan goed.”

En zoo kwam het, dat Julius Greeve nog dien-

zelfden middag zich weder naar het Helsche Gat begaf. Natuurlijk staken de bewoners hun hoofden buiten de deur, toen zij hem zagen voorbijgaan. Zijn verschijning had dan ook wel iets, dat indruk maken moest in die omgeving.

„Is dat niet dezelfde mijnheer, die laatst bij Floor Breedveld uitkwam?” riep Teun Gortwater, de groentevrouw, tot haar overbuur, de porster.

„Als ik het niet dacht, mensch! Zoowaar, hij gaat er weer naar toe. Nu, dat is boter aan de galg, zeg ik je. Zij zal hem het huis wel uitbulderen, daar wil ik wat op verwedden. En dan zal ze er nog groot op gaan ook, dat ze bezoek heeft gehad van een mijnheer. Maar larie, hoor! wij kennen Floor Sloor.”

Die toevoeging achter haar voornaam had vrouw Breedveld te danken aan een jongen uit de buurt, die haar eens voor Sloor had uitgescholden; de geheele buurt zong sedert het liedje mee, dat hij het eerst had ingezet. Achter haar rug werd zij nooit meer anders genoemd. Maar Julius had daar geen erg in. Hij liep rustig door, slop uit, slop in, totdat hij kwam aan de steeg, waar Gonda woonde. Doch omdat hij haar niet buiten zag, besloot hij maar om Lodewijk in zijn eigen woning een bezoek te brengen. „Doch wacht eens; de jongen zal op dit uur wel niet thuis zijn. Ik doe beter met

te wachten tot vanavond. Maar ook dan kan hij wel afwezig zijn. Het is nu in ieder geval maar het beste om alvast eens te informeeren, waar hij woont."

Zoo overleggende, liep hij voort, niet goed wetende, waar ergens in dezen doolhof hij de woning van Gonda's beschermer moest zoeken. Maar toen hij voorbij een huisje kwam, dat er wat knapper uitzag dan de andere en in welks deur hij een jonge vrouw zag staan met een zuigeling op den arm, toen trad hij op deze toe en vroeg: „Kunt ge mij ook zeggen, vrouwtje, waar Lodewijk Klein woont?”

„Bedoelt mijnheer het winkeltje van vrouw Klein? Ja, dat is een huis of drie daar om den hoek. Het is een kruidenierszaak, weet u? Maar vrouw Klein verkoopt ook grutterswaren en snoepgoed. Maar de jongen is niet thuis. Ik heb zijn ezelkar nog niet voorbij zien komen, en dat mis ik nooit.”

Na het vrouwtje bedankt te hebben voor haar aanwijzing, vervolgde Julius zijn weg. Het kwam juist uit, zooals zij had gezegd. Lodewijk was niet thuis, vertelde hem een buurvrouw, wie hij nog maar eens naar den nu bekenden weg had gevraagd. Hij trad evenwel het winkeltje toch maar binnen en vond vrouw Klein achter haar toonbank, druk bezig met haar klanten te bedienen. Het was nu

blijkbaar al een zeer ongunstig oogenblik om een rustig gesprek te beginnen. Maar daar was het hem ook niet om te doen geweest. Hij wist thans, waar Lodewijk woonde, en dat was hem genoeg.

„Wilt ge aan uw zoon zeggen, dat ik vanavond hier hoop te komen, omdat ik hem gaarne eens wou spreken?” verzocht hij.

De vrouw schrok.

„Hij heeft toch niet iets gedaan, dat verkeerd is?” vroeg ze. „Dat ben ik niet van hem gewoon.”

„Neen, neen, moedertje, maak u maar niet bezorgd,” verzekerde hij haar. „Ik heb onlangs kennis met uw jongen gemaakt en ik stel belang in hem. Nu wilde ik hem iets komen vragen en u ook. Doch ik zie, dat gij het op het oogenblik nogal volhandig hebt. En omdat Lodewijk ook niet thuis is, wil ik liever vanavond terugkomen. Me dunkt, dan vind ik u beiden wel rustig bij elkander, is het niet?”

„O zeker, mijnheer,” antwoordde vrouw Klein, wat blij, dat het onverwachte bezoek niets ernstigs beduidde. „Ge kunt er op aan, dat ge Loes dan thuis treft. Ik zal hem wel hier houden, dat beloof ik u.”

Na nog een vriendelijk woord tot afscheid verliet Julius het winkeltje.

„Ja,” dacht hij, „er moet zoo spoedig mogelijk

worden ingegrepen; dan alleen kan met Gods hulp iets goeds tot stand worden gebracht.”

...

HOOFDSTUK XVI.

Gegronde vermoedens.

Al heel vroeg in den avond zaten Lodewijk en zijn moeder op het aangekondigde bezoek te wachten. 't Had echter reeds acht uur geslagen, toen mijnheer Greeve dien dag voor de tweede maal de deur binnentrad. Lodewijk, die het voor een groote eer hield, dat mijnheer Greeve zich zooveel moeite voor hem gaf, had zich keurig netjes opgeknapt, terwijl zijn moeder het Zondag-sche theeservies voor den dag gehaald en een extra schepje thee in den trekpot gedaan had voor het geval, dat mijnheer een kopje thee van haar wilde gebruiken. Hij scheen wel een goeden dunk van Loes te hebben, dat hij den jongen zoo maar uit zichzelf kwam opzoeken.

Mijnheer Greeve werd dus zoo voorkomend mogelijk ontvangen en had al heel spoedig in het kamertje achter den winkel tusschen moeder en zoon een plaatsje ingenomen. Het allermooiste kopje

stond voor hem ingeschonken, want hij wilde de vrouw niet krenken door haar gulhartige vriendelijkheid met een afwijzing te beantwoorden.

Na eenige belangstellende vragen betreffende Lodewijk en zijn moeder zelf, wist hij ongemerkt het gesprek op Gonda over te brengen. Of zij al lang haar moeder kwijt was? Voorzover vrouw Klein wist, had het meisje nooit haar moeder gekend. Breedveld en zijn moeder waren in de straat komen wonen ongeveer tien jaar geleden. Lodewijk was toen een dreumes van zes jaar geweest. Toch herinnerde hij zich nog heel goed het kleine meisje met het kaal geschoren hoofdje en de groote blauwe oogen, dat altijd binnenshuis gehouden werd. Toentertijd woonde Breedveld in een benedenhuis, maar hij liet zijn dochttertje nooit op straat spelen, zooals alle kinderen in de buurt gewoon waren. Ook ging hij noch de oude vrouw er ooit mee uit, vertelde vrouw Klein. Doch als men de woning voorbijging, kon men somtijds het kleine kale kopje achter het venster zien; en heel dikwijls hoorde men het kind ook schreien. Breedveld was eerst zeer in zichzelf gekeerd geweest. Hij bemoeide zich met niemand en de burens bekeerden, dat hij menschenschuw was geworden ten gevolge van de droefheid over het verlies van zijn vrouw. Maar langzamerhand was hij begonnen

mee naar de herberg te gaan. De oude vrouw was echter altijd thuis bij het kind. Doch al spoedig hadden de burens ontdekt, dat zij hard en ruw was voor de kleine. Als het kind schreide, sloeg zij het onbarmhartig. Ook was zij norsch en kwaadaardig jegens de bevolking in de buurt en van kinderen kon zij niets velen. Al spoedig begon de buurt haar te kennen voor hetgeen zij was en begon men haar een vijandige gezindheid toe te dragen.

Toen de kleine Gonda wat grooter werd, mocht zij van tijd tot tijd eens op straat komen. Eerst stond zij er schuw bij, later begon zij ook mee te doen, als de kinderen aan het spelen waren. Maar veel tijd tot spelen werd haar niet gegund.

Al vóórdat zij naar school begon te gaan, werd zij aan het huiswerk gezet. Haar vriendschap met Lodewijk dagteekende dan ook eerst uit haar schooljaren, toen zij uit den aard der zaak wat meer vrijheid van beweging kreeg en door den omgang met andere kinderen wat vroolijker en levendiger begon te worden. Zij was toen ook zoo schreierig niet meer, als toen ze zoo'n klein dingetje was, vertelde moeder Klein.

„En Loes deed voor haar, wat hij kon, nietwaar, mijn jongen?”

„Dat deed ik,” bevestigde Lodewijk. „En eens, dat het oude wijf haar weer sloeg en ik er juist

op inkwam, heeft ze er duchtig van langs gehad."

„En nu kent u Gonnie zelf, mijnheer," vervolgde Lodewijk, „en weet u, wat zij is. Geloof maar, dat het arme kind er niet voor niets zoo hongerig en mager uitziet. En kijk vrouw Breedveld zelf eens: rond en dik! En haar zoon lijdt ook geen gebrek. Waarom geven ze Gonnie zoo weinig te eten en nooit eens een nieuw stuk kleeren, zooals toch bijna ieder kind wel eens krijgt? Omdat zij niet van haar houden en geen hart voor haar hebben, zeg ik u. Ze gebruiken haar alleen maar voor slobber. Als mijn moeder haar niet nu en dan eens een stuk brood of koek gaf, dan weet ik niet, of ze het leven wel zou houden."

Waar Lodewijk niet van repte, was zijn eigen zorg voor Gonda. Hij was er zich niet van bewust, dat hijzelf zooveel bijdroeg tot vervroolijking van haar bestaan.

Onder al die mededeelingen begon Julius' aanvankelijk vermoeden al sterker en sterker te worden. Hij hield het gesprek met Lodewijk en zijn moeder nog eenigen tijd gaande en informeerde eens, of de eerste het bijbeltje, dat hij hem had gegeven, ook gebruikte.

„Ja, mijnheer, verleden Zaterdagmiddag heb ik er Gonda een heel stuk uit voorgelezen. Ik wist er wel wát van, ziet u," ging hij schuchter verder;

„toen ik nog heel klein was en nog op de bewaarschool ging, heb ik er ook wel eens wat van gehoord, maar ik was het zoo goed als geheel vergeten. Maar nu begon ik het mij weer te herinneren.”

„En ge zult er uw moeder ook uit voorlezen, nietwaar, mijn jongen?” vroeg Julius, tegelijkertijd de vrouw een overredenden blik toewerpande. „Het stille avonduur is daar bij uitstek geschikt voor; gij zit dan zoo rustig bij elkaar.”

Na nog eenige vriendelijke woorden stond nu de heer Greeve op om te vertrekken. Hij verliet het huisje van vrouw Klein in de vaste overtuiging, dat zijn vermoedens gegrond waren.

— — —

HOOFDSTUK XVII.

Een onverwachte slag.

— — —

Den volgenden morgen reed Lodewijk als naar gewoonte op zijn ezelkarretje de buurt uit. Hij had een drukken dag voor de borst. Als het schillen ophalen afgelopen was, wilde hij Gonda helpen bij het verkoopen van haar bloemen, om zodoende een rustig uurtje met haar uit te winnen voor het lezen in het bijbeltje.

Hoe verder zij in het evangelie kwamen, hoe

meer het hun belangstelling won. De woorden van den Heiland, tijdens zijn omwandeling op aarde gesproken, maakten op hun jonge harten een even levendigen indruk als eeuwen geleden op de harten van hen, die ze voor het eerst hoorden. En ook de verhalen van zijn wondermacht, zijn groote zondaarsliefde, zijn vergevende genade, roerden hun gemoed. Dikwijls onder het lezen gleden de tranen Gonda over het gelaat. Zij kwam meer en meer tot het besef, dat zij tot nog toe heel onwetend was geweest; maar ook, dat zij veel verkeerd gedaan en zich aan menige zonde schuldig gemaakt had. De allesoverheerschende gedachte, die haar met schrik vervulde, was, dat de Heere Jezus om al die zonden had moeten lijden en sterven aan het kruis.

't Was mijnheer Greeve gelukt, haar op straat te ontmoeten, terwijl zij met haar bloemenmand er op uitging. Hij was met haar meegeloopen, en terwijl zij samen voortwandelden, had hij liefdevol en ernstig met haar gesproken over de groote belangen van haar onsterfelijke ziel. Met innige deernis beschouwde hij het kind, wier jeugd zoo koud en treurig voorbijging. Nooit koesterende moederliefde te hebben gekend, voortdurend afgesnauwd te worden door een onverschilligen vader, met ruw geweld bejegend door een hardvochtige

grootmoeder! En dan daarbij de noodige verzorging te moeten missen!

„En toch, arme Gonda,” dacht hij in stilte, terwijl hij met deernis op haar nederzag, „gij zijt een lam, gezocht en begeerd door den Goeden Herder, die mij tot u zond tot redding en behoud.”

Hij trachtte haar een duidelijken indruk te geven van de alles omvattende liefde des Zaligmakers, die ook op haar met mededoogen en ontferming nederzag. Daardoor werd alles haar hoe langer hoe klaarder.

Op haar eenzame wandelingen door de stad peinsde zij steeds meer over hetgeen ze nu reeds uit den bijbel wist. „Bidt en u zal gegeven worden,” had de Heere Jezus gezegd. En ook: „Uw hemelsche Vader weet, wat gij van noode hebt, eer gij Hem bidt.” Maar Gonda had nog geen duidelijk begrip van God als Vader. Zij had nooit eenige liefde of zorg ondervonden van haar aardschen vader, die haar verwaarloosde en haar maar zelden een vriendelijk woord toesprak. Wanneer zij daarnaar de liefde des hemelschen Vaders beoordeelen moest, dan zou zij deze nimmer leren kennen. Dit begreep mijnheer Greeve zeer goed. Daarom had hij haar op zijn eigen innemende en heldere manier op de veel hoogere liefde Gods gewezen, die onze bevatting zoo verre te boven gaat. Op een stil

eenzaam plekje in het Vondelpark was hij met haar op een bank gaan zitten en had haar een eenvoudig, kort gebed geleerd. De woorden waren haar diep in het hart gezonken en meermalen had zij ze herhaald.

't Scheen haar den laatsten tijd, nu zij mijnheer Greeve had leeren kennen, of haar leven een andere kleur gekregen had. Zij lette minder op de buurt en hetgeen daar zooal voorviel. Ook deed zij zorgvuldiger haar werk en was zij nadenkender dan voorheen. Zelfs vrouw Breedveld merkte een verandering ten goede bij haar op.

Op Gonnie's verzoek had Loes haar een paar maal het bijbeltje geleend, opdat zij er eens in zou kunnen lezen, wanneer zij daartoe een geschikt oogenblikje had. Maar het was een groote teleurstelling voor haar, dat ze geen toestemming kon krijgen om bij mijnheer Greeve naar catechisatie te gaan. Haar vader had daar ook niet van willen hooren, toen zijn moeder hem vertelde, wie er geweest was en wat hij had gevraagd.

„Laat die vreemde mijnheer zich met zijn eigen zaken bemoeien,” had hij gebromd. „Wij hebben hier geen potkijkers noodig.”

En het kwam Gonda voor, dat zijn gelaat zelfs eenige onrust verried, als vrouw Breedveld met hem over dien bezoeker sprak. Hij wilde absoluut

niets met dien man te maken hebben, zei hij; Gonda moest dat eens voor al maar goed onthouden.

„Loes!” had Gonda eens gezegd, toen zij elkander op een afgesproken plaatsje tegen kwamen, „ik weet niet, of we er wel goed aan doen, dat ik telkens zoo stilletjes met je meega over het IJ. Ik heb daar geen toestemming voor van grootmoeder en van vader, weet je? En mijnheer Greeve zei, dat ik in de allereerste plaats God gehoorzaam moet zijn en doen wat Hij in den bijbel gebiedt, maar dat ik ook gehoorzaamheid schuldig ben aan grootmoeder en aan vader, wanneer zij mij niet dwingen tot iets verkeerd’s.”

„Dat is heel goed mogelijk,” zei Loes nadenkend. „Wij moeten dan maar niet meer over het IJ gaan. Er zijn in het Vondelpark ook nog wel rustige plekjes; daar heelemaal achteraan bij den Amstelveenschen weg bijvoorbeeld.”

Lodewijk had al vroeg dien middag, waarvan in het begin van dit hoofdstuk sprake is, zijn ezel op stal gezet en daarna een gedeelte van Gonda's bloemen overgenomen om die te verkoopen. En toen zij elkander nu bij het Vondelpark weer ontmoetten, bleek het, dat hij Gonda nog een aardig voordeeltje had weten te bezorgen. Het was nu winter. Slechts enkele boomen, die altijd groen bleven, stonden nog in het blad. Haastig doorliepen

de beide jongelieden het geheele park, totdat zij kwamen aan een open gedeelte, waar des zomers koeien grazen. Daar vonden zij een geschikt plekje om in alle stilte, zonder gestoord te worden, samen te lezen.

En toen het eindelijk tijd werd om naar huis te gaan, waren beiden onder een diepen, ernstigen indruk. Vol goede voornemens, kinderlijk vertrouwend, keerden zij naar hun woningen terug. Maar op den drempel van het winkeltje stond vrouw Klein reeds naar Lodewijk op den uitkijk. Hij zag dadelijk, dat zij iets had, hetgeen haar zorg verwekte.

„De ezel is ziek!” riep zij hem toe. „Hij wil in 't geheel niet eten, wat ik hem ook voorzet. Ik ben blij, dat ge er zijt; kom zelf maar eens zien.”

Haastig liep Lodewijk het huisje door en in minder dan geen tijd bevond hij zich in den stal. En ja, het was zooals zijn moeder had gezegd. Grauwte lag ziek en hijgend op een beetje stroo.

„Dat zou een onverwachte slag voor je zijn, Loes!” zuchtte vrouw Klein. „Want ik vrees, dat het dier je zal komen te ontvallen. Ik heb hem nog nooit zoo gezien, zoolang wij hem hebben.”

HOOFDSTUK XVIII.

Gonda's gebed.

Dien avond zat Lodewijk alleen bij zijn grauwtje in de schuur. Een flauw olielichtje, aan een spijker opgehangen, verspreidde een naargeestig licht in een omgeving, die overigens reeds somber genoeg was. Het dier was inderdaad heel ziek. En wat er aan te doen! Er een veearts bijhalen? Maar die zou stellig niet geneigd zijn te komen op dit uur van den dag. Mismoedig en bedroefd zat Loes bij zijn viervoeter, den trouwen metgezel zijner dagelijksche tochten, die hem hielp zijn brood te winnen. Bij weer en wind, in storm en sneeuwjacht, maar ook bij lichtenden zonneshijn, overal had zijn grauwtje hem vergezeld. Het dier was evengoed bekend bij de deftige klanten der hoofdgrachten als in de mindere buurten van zijn wijk. Menige dienstbode voorzag het van eenig voedsel, als het, geduldig voor de huisdeur stond te wachten. Lodewijk kon zich niet voorstellen wat hij beginnen moest zonder zijn grauwen viervoeter.

„Wist ik maar raad! Had ik maar een middel, dat ik hem toedienen kon!” peinsde hij bezorgd. Zijn moeder kwam telkens eens kijken en trachtte dan hem te overreden, haar gezelschap te komen

houden, maar daar was de knaap niet toe te bewegen. Juist was vrouw Klein voor den zooveelsten keer weer eens een kijkje bij hem komen nemen, toen het winkelschelletje tingelde en zij dus weer weg moest. 't Was Gonda, die eenige inkoopen kwam doen en niet anders verwachtte, dan dat Lodewijk zich in de achterkamer zou bevinden.

„Is Loes uit?” vroeg zij teleurgesteld.

„Uit niet, Gonda,” antwoordde vrouw Klein. En nu vertelde zij haar alles, van den zieken ezel, en van de vrees, die hen vervulde.

„O, wat een ramp voor Loes! Mag ik even bij hem gaan, vrouw Klein?”

„Zeker, kind, zeker; ga maar gerust je gang,” zei het vrouwtje gul. „Maar pas op; het is donker op het plaatsje, struikel niet over de ongelijke steenen bij den put.”

Gonda haastte zich om van de vergunning gebruik te maken. Een oogenblik later bevond zij zich bij Loes in den stal. Maar nooit had zij hem zoo ternedergeslagen gezien. Hij zat op een oude ton zonder bodem, waar een plank overheen was gelegd, het hoofd diep in de hand gebogen, en keek niet eens op, toen zij dicht bij hem stond. Het was duidelijk, dat hij aan haar niet dacht. Zijn gedachten waren nu alleen maar bij zijn vriend, die sterven ging.

Toen zij haar hand op zijn schouder legde, keek hij op. Maar o welk een bedroefde uitdrukking lag er in zijn oogen.

„Hij zal zeker sterven, Gonnetje,” zei Loes op doffen toon; „ik vrees het ergste. En niet alleen, dat ik hem niet missen kan bij mijn werk, maar ik ben zoo aan hem gehecht! Dat voel ik pas, nu ik hem daar zoo zie liggen.”

„Is er niets aan te doen, Loes?” vroeg Gonda zacht.

Nooit had ze haar vriend in zulk een stemming gezien, zoo hopeloos bedroefd.

„Ik weet waarlijk niet, wat ik er aan doen moet,” zei Lodewijk bedrukt. „Ik dacht er morgen den veearts bij te halen, maar ik ben bang, dat hij dan niet meer leeft. En wat moet ik zonder hem beginnen? Zoo goed en zoo trouw als hij is, en zoo gewild bij de deftige klanten, die ik en hij samen al dien tijd hebben bediend. Ik weet niet, wien ik nu om raad en hulp moet vragen.”

„Bidt en u zal gegeven worden,” klonk een zachte stem in Gonda's binnenste.

„Loes,” zei ze op schuchteren toon, bang dat ze iets ging zeggen, dat hij misschien dom vinden zou, „toen de Heere Jezus op aarde was, heeft Hij zooveel ongelukkigen en zieken genezen, weet je wel? Hij heeft zelfs wel menschen uit den dood doen opstaan.”

„Ja, en wat dacht je dan?” vroeg Loes, wien een flikkering van blijdschap in de oogen kwam en die even het hoofd oprichtte.

„Ik dacht,” zei Gonda, „de Heiland kon het dier genezen, want Hij is machtig tot alles, zegt mijnheer Greeve.”

„Ja maar, Gonnetje,” wierp Lodewijk haar tegen, „ik geloof niet, dat er ergens in den bijbel staat geschreven, dat de Heere Jezus zich ook met zieke dieren bemoeide. Dat gold alleen van de menschen, weet je? Ik denk, dat dit is, omdat de dieren geen onsterfelijke ziel bezitten, zooals wij. Hij zal het niet de moeite waard vinden, zich daarmede in te laten.”

Even keek Gonda heel teleurgesteld. Doch op eens gleed er een lichtstraal over haar gezicht.

„Maar Loes,” zei ze, „de Heer heeft toch gezegd: Bidt en u zal gegeven worden en: opdat uwe blijdschap vervuld worde. Ja, dat staat er; ik weet het zeker. Mijnheer Greeve heeft het mij zoo voorgezegd. Hij zei ook, dat wij God alles mogen vragen en dat de Heere Jezus altijd nabij is en hoort als wij bidden. En Hij vindt het nooit te moeilijk en ook nooit te gering om ons in alles te helpen, waarmee wij tot Hem komen. Als wij Hem nu eens vroegen, of Hij den ezel beter wil maken? Hij zal dit evengoed kunnen als de menschen uit

den dood weer levend maken; misschien zal Hij het doen."

Maar Loes schudde bedenkelijk het hoofd.

"Ik vrees toch, Gonnie, dat het niet veel helpen zal. Hij zal het niet de moeite waard vinden."

"Ja maar," drong Gonda met nadruk aan, "als de Heere Jezus het nu toch zelf zegt: Bidt en u *sal* gegeven worden?"

"Bid jij er dan maar om, Gonnie," zei Lodewijk met een zucht. "Vraag Hem, of Hij voor ditmaal zich met een ezel wil bemoeien, omdat het hier mijn broodwinner is. Zeg er bij, dat ik wel begrijp, nu Hij als Koning is gezeten op zijn troon, dat Hij veel te hoog is om zich met zulke nietige dingen bezig te houden als zoo'n ezel. Maar als Hij zoo goed wil zijn om op het hier neder te zien en het te genezen, dan beloof ik, dat ik Hem mijn geheele leven zal dienen en gehoorzaam zijn."

Gonda's hoofdje boog zich tot het gebed.

"O lieve Heere Jezus," bad zij, "wij weten wel, dat Gij zulk een groot Koning zijt, nu Gij in den hemel op uw troon zit en niet meer op aarde zijt, gelijk toen Gij de menschen beter maaktet, die ziek waren. Wij hebben ook nooit in den bijbel gelezen, dat Gij U ook met zieke dieren hebt bemoeid, en daarom durven wij U ook haast niet te vragen; neemt U het ons maar niet kwalijk en

vergeeft U het ons maar, dat wij U vragen, of Gij zoo vriendelijk wilt zijn om den ezel van Loes te genezen. Want Loes kan hem niet missen, omdat hij altijd de schillen mee ophaalt. Gij hebt zelf gezegd: Bidt en u zal gegeven worden, en: Opdat uwe blijdschap vervuld worde. Onze blijdschap zal vervuld zijn, als Gij het doet en den ezel gezond maakt. Amen!"

HOOFDSTUK XIX.

Een kerkbeurt in de week.

„Waar ga je heen, Soep?" vroeg Michiels vrouw, toen haar man zich gereedmaakte om uit te gaan. „Als je een kwartiertje wacht, heb ik de koffie klaar. Ik dacht, dat je vanavond thuis bleef, omdat Job Breedveld komt. Heb je dat niet met hem afgesproken?"

„Het kan wel zijn, dat ik dat heb afgesproken," antwoordde Michiel Soep, terwijl hij onder het licht van de hangende petroleumlamp zich stond uit te rekken, „maar als Breedveld komt, voordat ik weg ben, kan hij met mij meegaan."

„In dat weer?" vroeg de vrouw verdrietig. „Het

regent, dat het giet. Of ben je van plan naar „de Stier” te gaan om daar te zitten borrelen? Zoo zal het wel weer wezen.”

En vrouw Soep zuchtte, terwijl zij haar oog liet gaan over de kinderen om haar heen.

„Nee, ik ga niet naar de herberg, vrouw,” stelde haar Michiel gerust.

„Maar waar dan heen?” drong zij aan.

„Och, wat raakt je dat nu eigenlijk?” vroeg hij nu kort. „Is het niet genoeg voor je om te weten, dat ik geen geld voor een borrel ga verteren? Kom, wees toch niet altijd zoo nieuwsgierig. En jij Bart,” - dit laatste tot zijn oudsten jongen - „pak het kleintje eens van den grond, anders valt zij nog over den vuurpot met koffie. Kom, vrouw, geef me maar gauw een bakje koffie.”

Verdrietig en half boos, dat haar man haar het verdere van den avond weer alleen liet, schonk zij hem een kom koffie in. Zij vroeg echter niets meer, wel wetende, dat zij haar man niet vasthouden kon, als hij verkoos uit te gaan.

Een oogenblik later verliet Michiel Soep na een vluchtigen groet aan vrouw en kinderen de woning. Hij was echter de steeg nog niet goed en wel uit, toen hij Breedveld zag aankomen.

„Hallo!” riep deze hem al van verre toe, „waar ga je heen? Toch niet naar „de Stier?”

„Neen, toevallig niet,” antwoordde Soep.

„’t Spijt me, dat ik je niet thuisvind,” zei Breedveld teleurgesteld. „’k Had gedacht, wat bij je te komen praten en samen een pijp te rooken, als het grut van den vloer was. Elken avond bij de oude vrouw thuis te zitten, dàar heb ik ook geen aardigheid in. ’t Is altijd hetzelfde: schelden en razen op de kleine meid, of jammeren over de schrale verdiensten en de dure tijden.”

„Ga maar mee,” besliste Soep. „Waar ik naar toe ga, kun jij ook komen en ’t zal je geen kwaad doen, man, dat zeg ik je. Je hebt bovendien licht en warmte voor niemendal en je wordt niet geplaagd met allerlei vrouwengezanik.”

Breedveld, wiens nieuwsgierigheid geprikkeld werd, liep al mee; hij wilde weten, waar zijn kameraad hem heenvoerde. Na een kwartiertje te hebben doorgestapt, hield deze stil voor een breede deur, die open stond en een helder licht naar buiten stralen liet. Breedveld zag, dat zij niet de eenigen waren, die hun schreden richtten naar het gebouw, dat hen zoo vriendelijk tot binnentreden noodde. En toen Michiel Soep, zonder nadere uitlegging te geven, er in ging, volgde Breedveld hem vanzelf.

Het gebouwtje, geheel als kerk ingericht, was reeds tamelijk goed bezet en nog bleven de bezoe-

kers toestroomen, totdat er ten slotte geen plaats meer ledig bleef. 't Waren allen menschen uit de volksklasse, meest uit de allerarmste wijken. Men kon het hun aanzien, dat hun leven rijk aan ontbering en zorg moest zijn. Armoede en ellende hadden een duidelijk te herkennen merkteeken op deze lieden gezet.

Verwonderd keek Breedveld rond. Hij begreep al spoedig, dat Michiel Soep hier geen onbekende meer was. En toen hij goed toezag, herkende hij nog andere bekende gezichten. Er bevonden zich kameraden van hem onder de wachtenden, en ook vrouwen uit het Helsche Gat. Hij dacht een oogenblik, dat hij droomde; zoo vreemd vond hij dit alles. Eindelijk bleef zijn oog rusten op een tekst, die boven het spreekgestoelte aangebracht was. „Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u ruste geven.” Maar Job Breedveld was geen vaardig lezer. Hij spelde zacht en langzaam de groote letters, verscheidene malen achtereen. En hij vroeg zich af, wie toch wel die woorden gezegd mocht hebben, dat men ze daar terneder had geschreven. Maar weldra werden zijn gedachten weder door iets anders afgeleid. Het gedempte rumoer, 'twelk het kerkgebouwtje onder het in bezit nemen der plaatsen had vervuld, hield plotseling op; en nu was het, alsof men de stilte

voelde. Er was iemand op het spreekgestoelte gekomen, die de schare eenigen tijd aandachtig in oogenschouw nam, alvorens hij begon haar toe te spreken. Het was Julius Greeve, die gereed stond zijn door-de-weeksche spreekbeurt te houden.

HOOFDSTUK XX.

Oude en nieuwe waarheden.

Wanneer Michiel Soep zijn kameraad Job Breedveld van te voren had ingelicht, werwaarts hij hem mee wilde nemen, zou deze zich zeker aan zijn gezelschap onttrokken hebben. Nu moest hij echter wel blijven, waar hij was. En thuis zitten, of zijn tijd in „de Stier” verslijten, was ook niet alles. Je hadt hier tenminste licht en warmte, en het kostte geen cent, had Soep gezegd. Nu maar eens geluisterd, wat die jonge man op den preekstoel te vertellen had.

Breedveld had Julius nooit ontmoet en kon dus niet veronderstellen, dat deze een en dezelfde persoon was met den ongewenschten bezoeker, over wien zijn moeder zich zoo had beklaagd. En Julius kende hem evenmin.

De prediker had tot tekst gekozen: „Bekeert u en geloof het Evangelie.” Hij begon met een eenvoudig en kort, maar niettemin aangrijpend voorgebed. Zijn zachte, klankvolle stem was achter in de zaal nog goed verstaanbaar. Bovendien was er iets rustaanbrengends in de zijne, waarop hij zich uitsprak in zijn bede. Toen hij amen zeide, had men een speld kunnen hooren vallen, zoo stil was het er. En nadat nu nog een eenvoudig lied gezongen was, begon de evangelist met de behandeling van zijn tekst, daarbij steeds langzaam en duidelijk sprekende, opdat woord voor woord mocht doordringen tot de harten. Eerst schilderde hij den toestand van den mensch, levende buiten God, en sprak daarbij over de zonde in het algemeen als de kloof, die scheiding maakte tusschen het schepsel en zijn Schepper; een kloof, door geen mensch te overbruggen of te dempen. De mensch, geschapen tot een eeuwig, zalig hemelleven, spoedde zich voort naar het eeuwige verderf. Met donkere kleuren schilderde hij het lot van den zondaar, zich om God noch zijn gebod bekommerende, levende in een wereld van zonde, zich verlagende beneden het redelooze dier.

Duidelijk was op de aangezichten der hoorders te lezen, dat deze woorden, met zooveel nadruk uitgesproken, indruk op hen maakten. Maar nadat

hij hun zoo de verschrikkingen der zonde voor-gehouden had, begon de prediker te spreken over den Heere Jezus Christus, die gekomen is om te zoeken en zalig te maken wat verloren is. Hij sprak hun van zijn lijden, zijn liefde, zijn verhooring: hoe Hem alle macht gegeven is, in den hemel en op aarde. En ook deze woorden werden met gespannen aandacht aangehoord.

En ten slotte schilderde hij hun de heerlijkheid van het leven der gezaligden in Gods nabijheid, als zij aan al de moeite en de smart, die hier hun deel waren, voor eeuwig zullen zijn ontheven. Menige zucht werd toen gehoord, menige traan welde op in het oog. Ook het gelaat van Michiel Soep toonde, met welk een ontroering hij had toegeluisterd. Dat van Job Breedveld teekende meer verwondering en onrust. Blijkbaar was hij met zichzelf bezig. Want zijn blik had iets afgetrokken, als staarde hij op eenig punt, dat niemand anders zag dan hij.

Maar er was nog een ander gelaat, vlak onder het spreekgestoelte, waarop een bijzondere uitdrukking waar te nemen viel. 't Was dat van een vrouw, gezeten naast moeder Jetje, met een zuigeling tegen zich aangedrukt, die rustig sliep. Eerst was er angst en wanhoop op haar aangezicht te lezen geweest. 't Was haar geweest, alsof zij in

een afgrond staarde, die haar dreigde te verslinden. Met moeite had zij een angstkreet, die zich naar haar lippen perste, weten te weerhouden. Maar langzamerhand kwam er ontspanning in haar trekken. 't Was, toen de hoop als een vriendelijke vertrooster haar toesprak uit de woorden van den voorganger. En toen deze gewaagde van de liefde en de ontferming van den Heere Jezus, als werd haar voorhoofd door den blanken, breeden vleugel van een engel aangeraakt.

Het waren de oude waarheden, welke Julius dien avond aan zijn hoorders had verkondigd, doch voor velen hunner waren zij zoo goed als nieuw. Ook voor Job Breedveld. Toen deze met Michiel Soep het gebouw verliet, was het eenigszins anders met hem als toen hij er binnentrad. Er was iets in hem gaan trillen, toen als slotzang opgegeven werd:

Jezus neemt de zondaars aan!
 Roept dit troostwoord toe aan allen,
 Die van 's levens rechte baan
 Op den dwaalweg zijn vervallen.

Er waren er echter ook voor wie de oude waarheden nieuw en tegelijk oud konden heeten; dat waren zij, die er vroeger wel wat van gekend hadden, maar bij wie de zorgvuldigheden der wereld het woord, evenals de doornen het zaad, verstikt en overwoekerd hadden.

HOOFDSTUK XXI.

Het antwoord op Gonda's gebed.

..

Eer Gonda den volgenden morgen met haar bloemen op pad ging, moest ze nog eventjes bij vrouw Klein gaan vragen, hoe het met den ezel was. Zij deed dit natuurlijk in alle stilte, want haar grootmoeder moest liever maar niet weten, dat zij nog altijd op zoo'n vertrouwlijken voet met Lodewijk bleef staan.

Het antwoord dat zij kreeg was niet bemoedigend. Het beest was 's nachts gestorven, vertelde de winkelierster bedroefd. En Loes was zóó van streek, dat hij niet had willen eten. Het was dan ook een ramp van belang, zoo voor de moeder als den zoon; want waar moest het geld vandaan komen om een nieuwen ezel te koopen? En voor een hond was de kar te groot en zou ook de vracht te zwaar wezen. En al was dit niet het grootste bezwaar geweest, waar kreeg je zoo in eens een hond vandaan? Groote honden kostten ook een handvol geld, beweerde de vrouw. Verdrietig tuurde zij de steeg in, terwijl ze dit zei.

„En ik heb er nog wel zoo om gebeden, dat het dier beter worden mocht,” treurde Gon. „Ik dacht vanmorgen, toen ik opstond, vast en zeker, dat hij

werkelijk beter zou zijn. Dat ware dan het antwoord geweest op mijn gebed."

Op haar verzoek, gaf vrouw Klein haar verlof, even over het plaatsje naar de schuur te gaan. Daar zat Loes bijna nog precies zoo als gisterenavond. 't Scheen wel, of hij niet naar bed was geweest. Alleen brandde er nu geen olielichtje; maar het daglicht, dat door een klein vierkant venstertje met ijzeren tralies schuins naar binnen gleed, viel op het doode dier, dat in een hoek lag op een beetje stroo.

„Ik zal nooit meer plezierig met hem voortrijden," snikte Loes. „O Gonnetje, ik kan het nog haast niet gelooven, dat hij zoo straks onder den grond moet."

Loes had tranen in de oogen, toen hij dat zeide, en Gonda gevoelde innige deernis met haar vriend.

„En ik heb zoo gebeden gisterenavond, weet je nog wel, Loes?" vroeg zij verdrietig. „O, ik hoopte zoo, dat de Heiland hem beter maken zou om de blijdschap, die wij dan hadden gesmaakt."

„'t Is zeker zijn wil niet geweest, Gonnie," zei hij zacht. „Ik weet niet, waarom; maar er is geen antwoord gekomen op je gebed, dat zie je nu wel."

Dien ganschen dag moest Gonda onder het venten door gedurig peinzen over dat onverhoorde gebed. Neen, de Heer had het toch niet de moeite waard

geacht, om naar een ezel om te zien; dat was nu wel zeker. Verder kwamen haar gedachten niet. Het behoeft ons dan ook niet te verwonderen, dat er wel eens een traan opwelde in haar oog.

Op eens echter — zij was juist op een stil gedeelte van de Heerengracht — vernam zij voetstappen achter zich en werd zij op den schouder getikt. Zij keek om en was niet weinig verrast, mijnheer Greve voor zich te zien.

„Wel, mijn kind,” zeide hij vriendelijk, „hoe gaat het? Me dunkt, je ziet er moe uit; en je loopt ook langzaam, is het niet?”

Gonda's oogen schoten opeens vol tranen. Want dat was het nu juist, waaraan zij op dit oogenblik allermeest behoefte had: een deelnemend woord en een hart, waaraan zij haar verdriet kwijt worden kon. En zonder eenige terughouding vertelde zij mijnheer Greeve het gebeurde met den ezel, alsook haar teleurstelling over het onverhoorde gebed.

„En nu twijfelt ge aan de liefde van den Heiland, hé?” vroeg de evangelist meewarig. „Omdat Hij niet precies zóó heeft gehandeld, als gij en Lodewijk dit gaarne hadt gezien, vertrouwt ge Hem niet meer zooals voorheen. Heb ik goed geraden? Zeg het mij eens eerlijk, kind!”

Gonda antwoordde toestemmend.

„Maar dat is toch niet goed van je, Gon. Ge herinnert u toch wel, dat de Heiland zelf gebeden heeft: Niet mijn wil, maar uw wil geschiede? En nu denk ik, dat gij dat juist niet gezegd hebt, toen gij om genezing van dien ezel hebt gebeden. Wanneer gij dat gedaan hadt met geheel uw hart, zoudt ge ondervonden hebben, dat er wel degelijk antwoord gekomen is op uw gebed. De Heer wil ons heel dikwijls iets veel beters en rijkers geven dan datgene, waarom wij hebben gevraagd. Wij zien niet altijd dadelijk, wat Hij met ons voor heeft, maar wij moeten Hem vertrouwen, dat hoort bij het liefhebben. En als wij dat doen, vinden wij ook goed, wat Hij over ons beschikt, al begrijpen wij het niet terstond. Wij moeten leeren zeggen: wat God doet, dat is welgedaan. Zeg dat ook aan Lodewijk, als ge hem spreekt. Ik zal zelf ook eens naar hem komen zien.”

Met een hartelijken handdruk vervolgde de heer Greeve zijn weg. Gonda's hart was vertroost en haar zinkend kinderlijk geloof, 'twelk zulk een schok gekregen had, doordat haar gebed, naar zij meende, onverhoord gebleven was, begon weer op te leven. En de heer Greeve, die wel aan Gonda, doch maar weinig aan Lodewijk gedacht had, begon nu in te zien, dat hij ook wel eens wat mocht doen voor den armen jongen, wiens kost-

winning nu zoo leelijk was bedreigd. „Ik zal er vandaag nog werk van maken,” dacht hij; „maar er is zooveel, dat mijn tijd en mijn gedachten in beslag neemt voor de kleine meid. En de geschiedenis, die mij gisteravond verhaald werd, schijnt mij den weg te wijzen, dien ik maar te volgen heb. Ik weet nu, waarnaar ik mij te regelen heb. Nog vanavond maak ik er een begin mee.”

Gonda was er zich niet van bewust, welke gewichtige dingen er voor haar ophanden waren en met hoeveel ijver haar nieuwe vriend zich voor haar inspande. Zij dacht slechts aan Lodewijk en aan de troostwoorden, die zij hem moest overbrengen. Zij wilde hem zeggen, dat er toch wel een antwoord gekomen was op haar gebed, al was dit niet het antwoord, waarop zij gerekend hadden.

HOOFDSTUK XXII.

Een levensdrama.

Wij keeren thans nog eens tot den vorigen avond terug en begeven ons naar de woning van mijnheer Greeve, nadat deze van het evangelisatiegebouw was huiswaarts gekeerd. Vermoeid van het spreken had hij zich naar zijn studeerkamer begeven, om

daar in ongestoorde rust alleen te zijn. 't Verwonderde hem dan ook niet weinig, dat er zacht aan de deur werd getikt. Dat het moeder Jet niet was, dat hoorde hij al dadelijk. Er was iets schroomvalligs en aarzelends in de wijze van het tikken, alsof de persoon, die buiten stond, bevreesd was afgewezen te worden, of voor onbescheiden en indringerig te worden aangezien. Toen er op zijn zacht „binnen!” dan ook niet geantwoord werd, stond Julius op om de deur te openen. Verwonderd keek hij op, toen hij in het licht van de ganglamp de vreemde vrouw zag staan. Zij was alleen; haar kindje had zij bij moeder Jetje in de huiskamer gelaten.

„Kom binnen, moedertje,” verzocht hij vriendelijk. „Ge wildet mij zeker eens alleen spreken, dat ge me hier komt opzoeken. Vertel me maar gerust, wat ge op uw hart hebt.”

Tot zijn verbazing barstte de vrouw in tranen uit.

„O,” riep zij snikkende uit, „gij weet niets van mij af, en toch zijt gij al dien tijd zoo goed voor mij geweest en hebt ge mij een plaats gegeven in uw huis. Nooit hebt ge mij eenig verwijt gemaakt over mijn gedrag of over mijn norsheid, en dat terwijl ik maar altijd zweeg; altijd waart gij goed, en vriendelijk, en hulpvaardig. Ik twijfelde aan Gods goedheid en genade en wanhoopte aan mij

zelve. Maar als nu gij, die een mensch zijt, zoo vergevensgezind en liefdevol kunt zijn voor een verdorvene als mij, dan durf ik hopen, dat ook God in den hemel, die u zoo voor mij gemaakt heeft, zich nog over mij ontfermen wil."

't Was de allereerste maal, dat de vrouw haar gemoed aldus uitstortte. Met zachten drang had Julius haar tegenover zich doen plaatsnemen. Hij was getroffen en ontroerd.

„Ik hoorde u spreken vanavond," vervolgde de vrouw, „over de zonde en de heiligheid van God, en mijn hart werd vervuld met angst, wroeging en wanhoop. Maar toen gij van den Zaligmaker verhaaldet, van zijn ontfermend mededoogen, zijn sterven voor zondaren aan het kruis, toen kreeg ik moed. Als Hij de vrouw, die een zondares was, van welke gij verteldet, niet van zijn voeten weschopte, maar zelfs voor haar een woord van vergeving had, ja, dan geloof ik, dat er ook voor mij nog genade en behoud is, hoe groot en hoeveel mijn zonden ook zijn."

„Al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw, al waren ze rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol," zei Julius plechtig. „Geen schuld zoo groot, geen zonde zoo vreeselijk, of het dierbaar bloed van den Heere Jezus heeft kracht haar weg te nemen."

„Ik geloof het!” riep de vrouw uit. „Ik klem mij aan Hem vast, aan Hem alleen.”

„Amen!” sprak de evangelist geroerd. „Als gij het kruis omklemd houdt en uw oog op Hem vestigt, dan zijt gij behouden.”

„Mag ik u mijn geschiedenis vertellen?” vroeg de vrouw. „Gij hebt recht die te weten. En dan kunt gij daarna naar goedvinden met mij handelen. Ik wil een ander leven beginnen en werken voor mijn brood, als gij mij maar op weg helpen wilt; want hoe kom ik anders weer aan den gang?”

„Daar zal voor gezorgd worden, geloof dat maar,” zei Julius. „Doch vertel mij nu eerst eens wat van uw verleden.”

En de vrouw begon: „Ik was een kind van knappe burgerouders, de oudste van het gezin. Wij hadden het niet breed en dus moest ik reeds vroeg in mijn eigen onderhoud voorzien. Ik was twaalf jaar, toen ik in mijn eersten dienst ging, als dagmeisje op ons eigen dorp. Later kwam ik voor dag en nacht in een gezin in de stad dicht bij ons dorp. Daar kreeg ik kennissen en vriendinnen; ijdele, lichtzinnige meisjes, die haar vrije avonden doorbrachten in danshuizen en in schouwburgen. Op zekeren avond liet ik mij ook meetroonen naar zulk een plaats der ijdelheid en helaas! ik kreeg er smaak in. Zooals de dorst iemand in de keel

kan branden, zoo kwelde mij het verlangen naar telkens fijner opschik en steeds meer vermaak. Natuurlijk keurden mijn vader en moeder, voor wie dit niet verborgen kon blijven, omdat ik voortdurend minder geregeld thuishwam en ook niets meer van mijn loon afstond, mijn gedrag ten zeerste af. Zij namen mij uit mijn dienst en wisten door tusschenkomst van den dominee, aan wien zij hun nood hadden geklaagd, een plaats voor mij te vinden in een predikantsgezin, ver van hun huis. Dat laatste hadden zij er gaarne voor over, nu zij maar wisten, dat ik onder goede leiding was.

Die predikant en zijn vrouw waren jonge menschen, nog slechts enkele jaren getrouwd. Zij hadden twee kindertjes, tweelingen, beiden meisjes, nauwelijks een jaar oud. Ik was kindermeisje en werkmeid tegelijk. Toen ik er nog maar een jaar geweest was, werd de jonge mevrouw ernstig ziek en overleed na een zeer kortstondig lijden. Daar ik goed voor de kinderen was en deze zich aan mij gehecht hadden, werd ik toen uitsluitend voor de kinderen aangesteld. Dominee's moeder, een reeds bejaarde dame, nam de zorg voor de huishouding op zich en voor het werk werd een ander meisje in dienst genomen. Ik was dus dag en nacht bij de kinderen.

Dominee was in den eersten tijd na het overlijden van mevrouw zeer zwaarmoedig en gedrukt.

Daarom drong zijn familie er op aan, dat hij voor afleiding een reis zou doen. Vóórdat hij daartoe overging, overtuigde hij er zich echter nog opzettelijk van, dat ik bij de kleintjes blijven zou; anders durfde hij zijn moeder niet alleen met hen te laten. Maar in het vreemde land, waarheen hij gereisd was, ergens tusschen de bergen, werd mijn meester zwaar ziek. Hij moet geruimen tijd in een hotel hebben krank gelegen, eer zijn familie of vrienden het vernamen. Omdat hij geregeld buiten kennis was en veel ijde, kon men hem niet vragen, aan welk adres men schrijven moest. Zoodra zijn bewustzijn terugkeerde, verwittigde de hotelhouder dominee's familie van zijn toestand.

Inmiddels ging thuis met de oude mevrouw en de kinderen alles zijn geregelden gang. Alleen begon ik op den duur het leven wat eentonig te vinden. Ik hunkerde weer naar de stad terug. Op zekeren dag, dat ik met de kinderen in den tuin was, had ik een lang gesprek met een reizenden koopman uit de stad, die daar voorbijkwam en van alles te vertellen wist, van comedies, bioscopen, enz. En de verhalen, die hij opdichtte, stonden mij zoo goed aan, dat ik de kinderen, die in het gras aan het spelen waren, geheel vergat. Toen ik ze later weer bij mij riep, was een van de twee.... verdwenen. Ik rende den tuin door en den weg op,

en liep als een gejaagde heen en weer. Naarbinnen gaan om het te vertellen? Dat durfde ik niet. Toen de boer, die uit liefhebberij den tuin in orde hield, het hek inkwam, vroeg ik hem, of hij het kind ook gezien had; maar hij zei van neen. Hij ging met het nieuws de keuken in, en zoo kwam het de oude mevrouw ter oore.

Den geheelen avond en nacht werd er naar de kleine gezocht; er werd gedregd, en de politie werd te hulp geroepen, maar alles tevergeefs. Als het kind niet terecht kwam, durfde ik echter de terugkomst van mijn meester, die aanstaande was, niet afwachten. In mijn radeloosheid wist ik nauwelijks wat ik deed. Des nachts kon ik het in bed niet uithouden. Als iedereen sliep, moest ik zoeken, in huis, in den tuin, overal. Eindelijk liep ik weg. Dagen lang zwierf ik rond. Voor het geld, dat ik eerlijk had verdiend en dat ik nog zoo verstandig was geweest om bij mij te steken, kon ik mij nachtverblijf en voedsel verschaffen. Aan naar huis gaan durfde ik natuurlijk niet te denken. Ook durfde ik geen dienst meer te zoeken. Ik was altijd maar bevreesd, dat men mij zou komen halen. Ten einde raad besloot ik naar Rotterdam te vluchten. Daar heb ik toen een zolderkamertje gehuurd. En daar begon de ellende.

Mijn knagend verdriet deed mij vergetelheid

zoeken in den drank. Ik huwde een loszinnig man, een bootwerker, die zelf ook aan den drank verslaafd was, maar dat van mij niet kon verdragen. Voortdurend mishandelde en sloeg hij mij. Mijn kinderen stierven het eene na het andere; alleen het kleinste hield ik over. Maar al was ik ellendig, toch had ik nog een broodwinner. Doch op een avond moet hij op een ellendige wijze verdronken zijn. Zijn lijk werd later opgehaald. Toen bezat ik niets meer. Met het kindje, dat pas een maand oud was, kwam ik naar Amsterdam. Daar begon ik met lucifers te venten. Ik hoopte, dat mijn zuigeling het medelijden der voorbijgangers wekken zou. Maar ik werd met den dag ellendiger. Zelfs de huur voor mijn kelder kon ik niet meer betalen. Toen gij mij daar vondt, had de huisbaas mij juist gezegd dat ik den volgenden morgen voorgoed verdwenen moest zijn. Ik wilde mij toen met het kind maar gaan verdrinken. Doch ik was zoo moe en slaperig, dat ik mij op een stoep neerzette om even uit te rusten. Daar werd ik gevonden door de politie, die mij meenemen wilde naar het bureau. Ik zei, dat ik nog een thuis had en dat ik enkel uit vermoeidheid even was gaan zitten rusten; want ik wilde in de volvoering van mijn plan niet meer worden tegengewerkt. Als het maar eerst goed donker was, zou ik er wel een eind aan weten te maken.

Toen greep echter een sterke hand mij vast; ik was te zwak om weerstand te bieden en liet mij naar mijn kelder leiden. En daarna zijt gij gekomen. — Nu weet gij alles. Nu weet gij, wie gij in uw huis genomen en aan welk een onwaardige gij uwe weldaden besteed hebt.”

„Dat is wel een droevig verhaal,” sprak Greeve zacht. „Maar,” vervolgde hij hoopvol, „het slot moet gelukkig nog komen en dat zal anders zijn dan gij het u in uw overspannen toestand hadt gedacht.”

HOOFDSTUK XXIII.

Het begin eener ontkenning.

Terwijl de vrouw haar levensgeschiedenis verhaalde, had het gelaat van den evangelist van sterke gemoedsbewegingen getuigd. Duidelijk zag hij in dat verhaal een lijn, die hij slechts te volgen had om de oplossing te vinden van een ander vraagstuk, dat hem bezig hield.

„Hoe waren de namen van die beide meisjes, welke aan uw zorgen waren toevertrouwd?” vroeg hij in spanning.

„Zij heetten Augusta Ferdinanda en Hillegonda Margaretha,” antwoordde de vrouw, „maar zij werden Gusta en Gonda genoemd.”

„En hoe was de naam van het vermiste kind?”
„Hillegonda.”

Mijnheer Greeve stond op en begon driftig het vertrek op en neer te loopen. De vrouw stond insgelijks op. Even bleef zij in aarzelende houding staan, afwachtende of hij nog iets zeggen zou. Hij bemerkte dit en zond haar met een paar vriendelijke woorden naar de huiskamer, waar hij weldra zelf ook verscheen, geheel gereed om uit te gaan.

't Was kwart over negen, toen de vrouw de huiskamer verliet.

„Wel wat laat,” overlegde Julius, „om nog een bezoek af te leggen; en toch krijg ik geen rust, zoolang ik niet met mijn vaderlijken vriend afgesproken heb. Ik kan in elk geval probeeren, of ik hem nog tref. Ik weet zeker, dat ik vannacht geen oog dicht doe, als ik hem geen deelgenoot van mijn vermoedens en overleggingen heb gemaakt.”

Op zijn weg naar de voordeur liep hij nog even de huiskamer in. Moeder Jetje was zeer verwonderd hem met hoed en jas te zien.

„Gaat ge nu nog uit?” vroeg ze. „Nu nog? Ge hebt nog geen oogenblik rust gehad na uw thuiskomst.”

„Ja, moedertje, ik heb nog iets te doen, dat geen uitstel lijden kan,” zei hij gehaast.

„Nu maar, drink dan tenminste eerst een kopje thee.”

Zij had hem namelijk niet willen storen door hem zijn thee boven te brengen, terwijl hij zich in gesprek bevond met de vreemde vrouw. Ook wilde zij niet in verdenking van nieuwsgierigheid bij hem staan. Want zij begreep best, dat de preek van dien avond een invloed ten goede op de ongelukkige had uitgeoefend en dat zij nu bezig was haar hart voor den prediker uit te storten.

Het gelaat van Bertha Spronk, zoo heette de vrouw, had een heele verandering ondergaan. Er sprak nu meer kalmte, meer vrede en meer berusting uit. Wel scheen zij te vermoeden, dat haar verhaal met een of ander in verband stond, omdat Julius zoo onrustig de kamer op en neer was gaan loopen. Zij keek hem dan ook eenigszins onthutst aan, nu hij zoo laat in den avond nog gereed was om uit te gaan. Maar de vriendelijke, geruststellende blik, dien hij haar toewierp, kalmeerde haar.

Met een korten groet verliet Julius zijn woning. En haastig voortstappende bereikte hij in 't eind een stil en deftig uitziend huis op de Prinsengracht. Daar schelde hij aan, zich zelve tot bedaardheid dwingende. Blijkbaar was de dienstbode, die de deur

opende, verwonderd hem op zulk een ongewoon laat uur te zien. Op zijn vraag, of haar meester zich in zijn studeerkamer of in het woonvertrek bevond, vertelde zij, dat de dominee een kwartiertje geleden met zijn boeken naar boven was gegaan. Zonder zich te laten aandienen, beklom Julius nu de breede wenteltrap, die naar de studeerkamer leidde. Voor een breede eikenhouten deur hield hij stil en klopte.

„Binnen,” riep een heldere stem. En weldra bevond Julius zich tegenover een eerwaardig oud man met sneeuwwit haar, die een sterke gelijkenis vertoonde met den vriend zijner kinderjaren.

„Wel, Julius,” zeide de predikant, „dat is een onverwacht bezoek; maar gij zijt er niet minder welkom om, hoor. Toch geen zwaarigheid, hoop ik?”

En toen Julius den stoel, dien hij hem toegeschoven had, niet op te merken scheen: „Maar ga toch zitten, mijn vriend.”

Met een liefdevollen blik zag Julius neder op het zilverwitte hoofd, dat hem in zoo menige moeilijkheid geraden had en dit ook nu zou doen; hij was daar zeker van.

„Inderdaad,” bevestigde hij, „ik ben verstrikt in een warnet van gedachten. Ik kom hier om u deelgenoot te maken van allerlei vermoedens, maar ook om uw raad en steun.”

„Laat hooren, mijn vriend, laat hooren,” be-
moedigde de predikant.

En nu begon Julius een omstandig verhaal te
doen van zijn kennismaking met Gonda en met
Bertha Spronk, en hij sprak de onderstelling uit,
dat er samenhang bestond tusschen de geschiede-
nissen van die twee.

„Ik heb echter nog geen enkel bewijs van dit
vermoeden dan alleen de hardheid van de oude
vrouw Breedveld voor het kleine meisje. Maar
hoe kom ik aan de zekerheid, of zij al of niet haar
grootmoeder is?”

„Door den Burgerlijken Stand, mijn vriend. Aan
het bevolkingsregister kan men u alle mogelijke
inlichtingen omtrent die Breedvelds geven; of die
man werkelijk weduwnaar is en of er inderdaad
een kind van dien naam is ingeschreven; zelfs dan
nog zou het meisje ondergeschoven kunnen zijn.

De omstandigheid, dat het vermiste kind ook
Gonda heette, is in ieder geval al heel opmerkelijk.
Me dunkt, dit is reeds het begin van een ontknoo-
ping. Want na alles wat ge mij hebt meegedeeld,
is uw vermoeden ook het mijne. Ik beloof u dan
ook, u in deze zaak met al mijn invloed ter zijde
te zullen staan. Ge zult u moeten overtuigen, of
die Augusta Ferdinanda nog leeft en of zij ge-
lijkenis vertoont met het meisje, dat uw belang-

stelling opgewekt heeft. Dat gewezen kindermeisje heeft immers beweerd, dat de tweelingen sprekend op elkaar geleken. En al is nu de eene verwaarloosd, terwijl de andere met zorg werd opgevoed, toch zullen de trekken, in ons vermoeden juist, zich niet verloochenen."

„Het begin van een ontkenning," herhaalde Julius. „Ja, ik geloof ook, dat het dat is."

HOOFDSTUK XXIV.

Onderzoekingen.

Weer was een week verlopen.

Julius wist nu, dat Job Breedveld de laatste tien jaren met zijn moeder in dezelfde buurt van Amsterdam gewoond had. Bij zijn vestiging aldaar had hij als vroegere verblijfplaats een kleine plaats in Duitschland genoemd. Eerst bij de laatste tienjaarlijksche volkstelling was gebleken, dat hij een dochter bezat, welke hij, op aandrang van den ambtenaar, als „Gonda" inschrijven liet. En op de vraag, wanneer het meisje geboren was, had hij geantwoord: midden in den zomer; maar den juisten datum herinnerde hij zich niet meer. De moeder

van het kind was kort daarop overleden, had hij gezegd.

Dat was alles, wat men Julius had kunnen mededeelen. Kon bewezen worden, dat Gonda geen eigen kind van Breedveld was, dan zou vervolging door de justitie niet uitblijven, maar juist dat was, hetgeen de heer Greeve voorkomen wilde. Het was zijn doel niet, den man over te leveren aan het gerecht en daardoor hem tot verbittering en verharding te brengen; hoofdzaak was voor hem, dat Gonda uit den ellendigen toestand, waarin zij verkeerde, werd bevrijd en dat zij teruggegeven werd aan haar familie. Genade en barmhartigheid zouden licht meer vermogen op het hart en het geweten van den man, dan vervolging en straf.

„Ik moet nu dat andere meisje zien te ontmoeten,” zei Julius tot zijn ouden vriend, den dominee, toen hij dezen de voorloopige uitkomsten van zijn onderzoek had meegedeeld. „Maar hoe kom ik in aanraking met haar vader en met haar. 't Is waar, ik ben jaren geleden eens voor mijn oom bij hem geweest; doch ik kan daar zoo maar niet zonder eenige aanleiding uit de lucht komen vallen. Wel zou ik een keer bij hem naar de kerk kunnen gaan en zoo, als het geluk mij niet al te zeer tegen was, zijn dochttertje eens rustig opnemen; maar de kans zou niet buitengesloten zijn, dat ik dan op

de een of andere wijze een zeer vergeefsche reis maakte. En toch, ik moet die Gusta van zóó dichtbij zien, dat ik haar trekken haarfijn onderscheiden kan."

„Welnu, mijn vriend, evenals uw oom u indertijd met een zending belastte, kan ik dat nu ook doen. Hier is een inschrijvingslijst voor de zending. Aan het hoofd staat afgedrukt een oproep tot steun voor den bouw eener nieuwe kerk te Modjowarno. Neem die lijst mee, en zoo spoedig uw werkzaamheden u dit veroorloven begeeft gij u daarmede naar mijn collega te G. Wacht, ik zal u op schrift een vriendelijk woord tot aanbeveling meegeven. Ge kunt dan tevens uw vroegere kennismaking met den predikant vernieuwen."

De dominee had inmiddels uit zijn schrijftafel reeds een intekenlijst te voorschijn gehaald, waarop een reeks van namen prijkten, alle met verschillende hand geschreven. En terwijl hij pen en schrijfpapier klaar legde, zei hij: „Bedien u inmiddels van een sigaar," Julius het gevulde kistje voorhoudende. „Ook zult ge wel een kop koffie willen gebruiken denk ik."

De predikant drukte op een elektrische schel, waarop een dienstmeisje binnentrad, hetwelk hij gelastte, een kop koffie voor zijn bezoeker boven te brengen. En nu schreef hij den brief, dien Julius

met de inteekenlijst dankbaar in ontvangst nam, waarna hij zich naar huis begaf met het vaste voornemen om met ijver zijn onderzoekingen voort te zetten.

HOOFDSTUK XXV.

Een groote gebeurtenis.

„Daar is vanavond, terwijl gij uit waart, een meisje hier geweest om u te spreken,” vertelde moeder Jet aan Julius, toen deze van een catechisatie thuiskwam.

„Zoo? En heeft zij ook gezegd, waarom zij kwam?”

„Jawel. 't Was om droevige reden. Haar vader heeft vanmorgen een ongeluk gehad op zijn werk en is toen met gebroken ledematen naar het gasthuis gebracht.”

„Hoe heette het kind, dat de boodschap kwam brengen?” vroeg Julius weer.

„Ik moest maar zeggen, dat Gonda Breedveld er geweest was. Zij kwam juist uit het gasthuis, waar ze haar vader gezien had, die haar met deze boodschap tot u zond.”

„Hijzelf?” vroeg Julius verwonderd. „Maar dat begrijp ik niet. Ik heb den man nooit ontmoet. Het meisje wel.”

„Maar mogelijk,” dacht hij verder, „kwam het meisje uit eigen beweging en heeft moeder Jet haar verkeerd verstaan. In ieder geval, ik ga naar het gasthuis en daarna wil ik Gonda opzoeken. De ontvangst door de oude vrouw zal wel niet bijster vriendelijk zijn, tenzij het onheil, dat haar zoon getroffen heeft, haar een beetje zachter gestemd mocht hebben.”

Hij hield dus zijn jas aan en verliet, na een kopje thee gebruikt te hebben, andermaal zijn woning, moeder Jetje alleen latende met de vrouw en haar kind, die nog altijd onder het dak van den evangelist vertoefden. Deze wilde haar maar bij zich houden totdat de geheele geschiedenis omtrent Gonda ontsluit zou zijn en hij Bertha Spronk in aanraking brengen kon met haar vroegeren meester en diens kind. Dan wilde hij voor haar rondzien naar inwoning bij eenvoudige knappe lieden en haar aan een broodwinning trachten te helpen.

Met de tram bereikte Julius in korten tijd het gasthuis. Anders werd er zoo laat in den avond geen bezoek toegelaten bij de patiënten. Maar wanneer er vrees bestond, dat de levensdraad van den zieke spoedig kon zijn afgesponnen, werd op dien regel wel eens een uitzondering gemaakt, met name voor predikanten en godsdienstleeraars. En Breedvelds toestand was zeer zorgwekkend. De

doctoren verwachtten, dat hij spoedig sterven zou. Terstond, toen hij in het gasthuis was gekomen, had men om zijn moeder gestuurd en deze was met Gonda bij hem gebleven. Zelf had hij Gonda opgedragen om naar mijnheer Greeve te gaan, wiens adres hij zich herinnerde eens van Michiel Soep te hebben gehoord. Gonda vond het wel vreemd, dat haar vader mijnheer Greeve scheen te kennen, maar haastte zich toch om zijn opdracht te volbrengen.

Toen Julius het gasthuis binnentrad en naar de patiënt vroeg, werd hij aanstonds door den portier naar boven gebracht, waar deze hem een oogenblik voor een groote zaal liet wachten om aan de verpleegster zijn bezoek aan te kondigen. Achter een groot scherm, hetwelk hem aan het oog van de andere patiënten en van de binnentredenden onttrok, lag Job Breedveld op een zindelijk bed, door kussens omringd en gesteund. Hij bevond zich in een deerniswaardigen toestand. Zijn smartelijk gekreun werd reeds buiten de zaaldeur door den bezoeker vernomen. Vrouw Breedveld, die Gonda naar huis had gestuurd, zat aan het voeteneinde van het bed en kon maar ter wereld geen hoogte krijgen, wat haar zoon met een evangelist te maken had, dien hij, zoover zij meende te weten, bovendien niet eens kende; ofschoon zij zich niet tegen

zijn uitdrukkelijk verlangen had durven verzetten.

Toen Julius het bed naderde, werd haar verbazing echter nog grooter, want terstond herkende zij in hem den onbekenden bezoeker, die het haar inder-tijd zoo lastig had gemaakt. Zou het dezen nu toch gelukt zijn, in kennis te komen met haar zoon? En zou Job dat voor haar verzwegen hebben?

Julius was niet minder verwonderd bij den aanblik dier vrouw.

„Laat ons alleen, moeder,” verzocht de patiënt op duidelijken toon. „Ik moet mijnheer iets zeggen.”

Vrouw Breedveld aarzelde nog even, uit nieuwsgierigheid om te weten, wat dat wel mocht zijn. Maar de verpleegster kwam tusschenbeide; twee bezoekers tegelijk was te druk voor den zieke, zeide zij, en waar deze nadrukkelijk verklaard had, met den evangelist alleen te willen zijn, daar moest nu ook aan dat verlangen worden voldaan; bovendien had vrouw Breedveld al van vanmiddag af aan het bed gezeten.

„Ga naar huis, moeder,” hijgde Breedveld; „denk aan Gonda, die is alleen.”

Toen zij heenging, keerde hij zich met een zucht van verlichting, tegelijk zijn pijn verbijtende, tot Julius.

„U zult wel vreemd opgezien hebben, mijnheer, dat ik u verzocht om bij mij te komen; want u

kent mij niet. Maar ik ken u zooveel te beter. Ik heb u eens op een avond, dat ik met een kameraad was meegeloopen, hooren preeken. En wat u toen gezegd heeft over de zonde en haar gevolgen, heeft mij nooit meer losgelaten. Maar misschien zou ik het op den duur toch weer vergeten hebben, als God zelf niet tusschenbeide gekomen was en mij hier had nedergeworpen als het wrak, dat gij thans aanschouwt. Mijn geheele leven is één zonde geweest tegen God en mensch. Dat zie ik duidelijk in, nu ik gereed sta om voor den Rechterstoel te verschijnen, waarvan gij toen hebt gesproken. Ik heb een last op mijn geweten, die er af moet, eer ik sterf. Ik weet, dat gij goede woorden weet te spreken en niet wreed zijt in uw oordeel. Daarom wil ik u meedeelen, wat mij zoo benauwt. Maar ook, omdat ik vertrouw, dat gij iets doen kunt en wilt om het onrecht, dat ik een ander aangedaan heb, te herstellen. Als nu deze groote gebeurtenis niet met mij had plaats gegrepen, zou ik er waarschijnlijk uit mezelf nooit toe gekomen zijn om dit te doen."

HOOFDSTUK XXVI.

De bekentenis.

't Was doodstil op de zaal. De meeste patiënten sliepen reeds. Alleen werd nu en dan de stilte afgebroken door een zacht gekreun of een verzoek aan de verpleegster, die aan het einde der zaal gezeten was.

„Nu dan,” begon Breedveld, „ik ben altijd bevreesd geweest, dat de aardsche rechter mij straffen zou om wat ik misdeed, als ik mij maar iets er van ontvallen liet. Maar aan u wil ik het meedeelen. Want ik draag een geheim met mij om, dat ik niet mee in het graf nemen kan en dat in verband staat met het meisje, 'twelk mij vader noemt, maar mijn kind niet is. Wien zij toebehoort, kan ik niet zeggen; van haar afkomst en familie weet ik niets. Ik heb haar gekocht van een reizenden Zigeunertroep, toen ik mij bevond op de Duitsch-Nederlandsche grens. Een der kerels had haar gestolen ergens in een plaats, waar hij doorgetrokken was op een verkenningstocht; hij had gedacht haar af te richten voor goocheltoeren en koordansen en meteen wat geld te slaan uit haar mooie kleertjes en de kleine sieraden, die ze droeg. Maar de Zigeunerhoofdman had blijkbaar geen zin in het

kind, dat door het vele schreien, dat het deed, voortdurend magerder en zwakker werd en waar nog in geen jaren eenig voordeel mee te behalen was. Ik kwam toen juist uit Duitschland, waar ik in de mijnen had gewerkt en waar ik gehuwd was geweest met een Duitsch meisje; maar mijn vrouw was gestorven, evenals het kind, dat zij mij geschonken had. Na hun dood kon ik het daar niet langer uithouden, maar verlangde naar Holland terug, naar mijn moeder, wier eenige zoon ik was. Op de reis daarheen kwam ik in aanraking met de Zigeuners. Het leven in de mijnen had mij hard en ruw gemaakt en door den dood van mijn vrouw en kind was mijn gemoed ook nog verbitterd. Ik vond afleiding in het avontuurlijk leven dier zwervers en bleef eenige dagen bij hen; hun gevaren vermaakten mij, ofschoon ik er niet aan meedeed. Juist in dien tijd werd het kind gestolen. Maar het veroorzaakte hun grooten last en voortdurend vreesden zij in moeite te komen met de politie. Het kind te verlaten en misschien wel van honger en koude te laten sterven, daarvoor waren zij gelukkig nog te barmhartig. Zij boden mij wat geld aan, als ik het kind mee wilde nemen. Ik kon dat geld best gebruiken en overlegde bovendien, dat het kind later, als mijn oude moeder er niet meer was, voor mij het huiswerk zou kunnen doen;

ook gaf het kind mij nog eenige vervulling in mijn eenzaam leven. Zoo kwam ik te Amsterdam en ging met moeder en met Gonda samenwonen. Overdag moest ik er op uit om wat te verdienen.

Natuurlijk heb ik mijn moeder op de hoogte gebracht, hoe ik aan het kind gekomen was. Wij besloten het een anderen naam te geven, maar de kleine bleef zichzelf zóó hardnekkig Gonda noemen, dat wij, om maar geen achterdocht te wekken bij de bureu, haar wel haar zin moesten geven. Gonda was toch een zeer gewone meisjesnaam en het gevaar voor ontdekking was nu ook zoo groot niet meer. Ik wist zelf immers niet eens, waar het kind eigenlijk thuisbehoorde.

Nu weet gij alles en misschien kunt gij, die veel geleerd hebt en van allerlei dingen op de hoogte zijt, het kind nog eens bij haar familie terugbrengen."

„God zij geloofd en gedankt!" riep Julius uit. „Ik ben haar bloedverwanten reeds op het spoor. Bekommer u daar echter niet meer over, arme man! Gij deedt zeer verkeerd, het kind bij u te houden, daar gij, die zelf vrouw en kind in het graf hebt, wel kondet beseffen wat haar gemis voor haar vader beteekenen moest. Maar het staat niet aan mij, u dit te verwijten. Ik wil liever met u bidden om vergiffenis en Gods barmhartigheid en liefde voor u afsmeeken. Doch één ding zou ik nog

gaarne van u verlangen. En dat is, dat gij, als ik nu terstond uw bekentenis op schrift breng, er uw naam onder zet."

„Dat wil ik," beaamde de zieke.

Julius lichtte nu een blad uit zijn notitieboekje, haalde zijn vulpenhouder uit zijn vestzak, en schreef met groote letters: „Ik, Job Breedveld, verklaar op mijn sterfbed, dat het meisje, Gonda, dat in mijn huis woont en mij vader noemt, een gestolen kind is." Dat las hij den stervenden man voor en vroeg: „Wilt gij nu beproeven, daar uw naam onder te zetten?"

Met een uiterste krachtsinspanning teekende Job Breedveld in het aangezicht van den dood zijn schuldbekentenis, waaraan de heer Greeve ten behoeve van Gonda zulk een groote waarde hechtte.

HOOFDSTUK XXVII.

Een nieuw tooneel.

Wij verlaten thans voor eenigen tijd onze oude bekenden en begeven ons naar het liefelijke dorp G., gelegen aan den Rijn, waar jaren geleden door den heer Greeve een bezoek was afgelegd. Aan

de hoofdstraat, naast het grijze, met klimop begroeide kerkgebouw, staat de pastorie, het doel van onzen tocht. Hier treden wij de gezellige, eenvoudig ingerichte woonkamer binnen, welker uitgebouwde erker over den voortuin uitzicht geeft op de hoofdstraat, die wij daar juist verlaten hebben; terwijl de kamer aan den achterkant door een veranda uitkomt in den grooten tuin, waarlangs een zijpad naar de rivier leidt.

De erker is tot een gezellig zitje gemaakt. Hoewel het nu in het hartje van den winter is, staat op een rond tafeltje een vaas met eenige rozen en anjelieren, een geschenk van den bloemist van het dorp. En naast dat tafeltje is een divan geplaatst, waarop een jong meisje met lang, weelderig goudblond haar ligt uitgestrekt. Die lokkentooi, golvende langs rug en schouders, vormt tevens de omlijsting van een smal gezichtje met groote, grijsblauwe oogen, door lange wimpers overschaduwde. In half liggende houding, door zijden, met bloemen geborduurde kussens gesteund, houdt het meisje zich onledig met een handwerkje. De fijne, doorschijnende vingers trekken draad voor draad door het werk. Maar af en toe glijden de handen haar in den schoot en leunt zij even achterover, de moede oogen dicht. Ook werpt zij weleens een blik naar buiten en beantwoordt met een vriendelijk lachje den groet

... houdt het meisje zich onledig met een handwerkje. blz. 144

van voorbijgaande dorpelingen. Zij is op dit oogenblik alleen in de kamer met een grooten hond, die welbehaaglijk op het ruige haardkleed voor het vuur ligt uitgestrekt.

Ofschoon de pendule op den schoorsteenrand eerst halfvier wijst, begint de schemering alreeds te vallen, als de kamerdeur geopend wordt en een vrouw, aan wier groote witte muts terstond de ouderwetsche dienstbode kenbaar is, het vertrek binnentreedt en het meisje met eenige vriendelijke woorden een glas bouillon toereikt.

„Zal ik de lamp maar niet aansteken?” vraagt ze. „Me dunkt, uw oogen worden moede van dat turen op die steken.”

„Dank je wel, Elsje, ik wil liever wachten, totdat vader thuishomt,” zegt het meisje op een lieven toon. „Wilt ge den theeboel maar vast klaar zetten? Vader heeft altijd graag een kopje thee, als hij van zijn ziekenbezoek thuishomt. En hij houdt er dan ook zooveel van om een poosje bij het theelicht te zitten schemeren. Dat is ons liefste uurtje van den dag.”

„Ik zal het dadelijk doen, lieve schat,” zegt de dienstbode op een toon, die bewijst, hoe verrouwelijk men in dit huis gewoon is met elkander om te gaan.

Het was reeds halfvijf en de toenemende don-

kerte in het vertrek maakte het onmogelijk van het meisje op de rustbank iets meer dan een vage gedaante te herkennen, toen de deur opnieuw geopend werd en een rijzig man tegen het ganglicht zichtbaar werd. Het was dominee Wiegand, de beminde leeraar van G.

„Wel, mijn lieve kind, nog in het donker?” vroeg hij, bukkende om zijn dochttertje een kus te geven.

„Ik heb op u gewacht, vadertje, met de thee. Toen ik niet meer zien kon om te werken, heb ik even een dutje gedaan en dat heeft mij lekker opgefrischt.”

De dominee ging zich even van jas en hoed ontdoen en nam daarna plaats aan het voeteneinde van den divan.

„Vertel mij nu eens, lieveling, is de tijd je niet heel lang gevallen vanmiddag?” vroeg hij, liefkoozend de lange, zijdeachtige lokken streelende. „Ik had zooveel zieken, dat ik heusch niet eerder thuis kon zijn. Er zijn veel influenza-patiënten op het dorp. Marietje Wens heeft zulke hevige koortsen, dat de dokter hard voor haar vreest.”

„Och, dat arme kind!” zei het meisje meewarig. „Zij doet mij altijd denken aan mijn zusje. U ook niet, vader? Mij dunkt, toen onze Gonda zoo oud was als Marietje nu is, moet zij er ook zoo hebben uitgezien.”

Had het meisje kunnen zien, welk een smartelijke uitdrukking haar woorden op het gelaat van haar vader brachten, dan zou zij er spijt van hebben gehad, die woorden te hebben geuit. Zonder erg had zij de wonde, die de tijd slechts schijnbaar kon genezen, weder opengereten. Hij maakte haar daar echter geen verwijt van. Zijn kind betreurde het verloren zusje als een speelkameraadje; zij was bij de ontvoering ook nog zoo jong geweest.

„Ja,” antwoordde dominee Wiegand, „daarin hebt ge wel gelijk. Marietje gelijkt even sterk op uw zusje als op u, mijn kind, toen gij op haar leeftijd waart. Maar als zij sterven gaat, zal dat minder smartelijk voor de moeder zijn dan het indertijd voor ons is geweest, die kleine Gonda te verliezen. Zij zal haar kind kunnen koesteren en verplegen, totdat het uit haar moederarmen genomen en aan Gods Vaderhart wordt gelegd. Als onze kleine Gonda hier op een bedje gestorven was, zou ik haar verlies beter kunnen hebben. Maar de gedachte, dat zij naar alle waarschijnlijkheid een graf in de golven van den Rijn heeft gevonden door de onachtzaamheid van haar oppasster, is zwaar om te dragen.”

„Ik weet niet, wat het is, dat mij in den laatsten tijd zoo dikwijls aan mijn verloren zusje doet denken,” sprak het meisje op nadenkenden toon.

„Ge zijt te veel alleen, mijn kind, dat zal het zijn,” zuchtte de vader. „En al dat liggen op die rustbank maakt u ook zwaarmoedig. Hoe is het er vandaag mee geweest?”

„Heel wèl, vadertje, alleen maar een beetje heel erg moe.”

„Ge zult met Gods hulp spoedig geheel de oude zijn,” trachtte de vader haar en zich zelve te troosten. „Als maar eerst de lieve lente in het land is, met haar milde lucht en zonneschijn. Dat zal een feest zijn, wanneer ge bij het ontluikende groen voor de eerste maal weer naar buiten moogt.”

Het dunne, witte handje legde zich zoo licht als een veertje op zijn arm. Hij vond, dat het wel een sneeuwvlok gelek op de zwarte mouw van zijn jas.

Op dat oogenblik kwam Elsje, die hier dienstbode en huishoudster tegelijk was, binnen om de thee te schenken. Toen zij weer heengegaan was, bleef het een oogenblik stil in het vertrek, waar nog steeds geen lamp was aangestoken. Een straaltje van het theelicht viel op het gelaat van het zieke meisje en tooverde er een zachten glans omheen.

„Lieve vader,” zei ze, „u zegt altijd, wat God doet, dat is welgedaan. En u hebt mij steeds geleerd den Heiland na te bidden: dat Uw wil geschiede. Misschien zal het Gods wil zijn, dat ik

niet herstel. Zal u dan, als ik weggenomen word, ook zeggen: uw wil, o God, geschiede?"

Op die vraag kon dominee Wiegand geen antwoord geven. Koude rillingen gingen hem door de leden, maar inwendig was het hem, alsof een vuur hem verteerde. En het kind meende bij de stilte, die nu in de kamer heerschte, den zachten wiekslag eens engels te vernemen, die haar naderde. Voor een oogenblik verloor zij het bewustzijn. Haar vader echter bemerkte het niet. Eindelijk gelukte het hem met zachte, maar toch vaste stem te spreken: „Onze tijden zijn in 's Heeren hand, mijn kind. Hij geeft ons van uur tot uur de kracht, die wij juist dan behoeven. Nu dank ik Hem, dat Hij mij dit offer nog niet vraagt.”

HOOFDSTUK XXVIII.

De lichtende voetstap Gods.

„Dominee, daar is een vreemde heer, die u wenscht te spreken.”

Met deze woorden reikte Elsje ongeveer een week later haar meester een naamkaartje over, waarop „Julius Greeve, Evangelist” te lezen stond.

Even daarna waren beide mannen in dominee's studeervertrek in een ernstig gesprek gewikkeld, dat naar Elsje's meening wel zeer gewichtig wezen moest, omdat het wel een heel uur duurde en op zulk een zachten toon werd gevoerd, dat zij, hoe dikwijls zij ook door nieuwsgierigheid geprikkeld de kamerdeur voorbijging, er geen woord van opvangen kon. Het leek wel, of de vreemdeling doorlopend alleen het woord had, meende zij.

Toen de heeren na een anderhalf uur de studeerkamer verlieten, vertoonde beider gelaat een belangwekkende bleekheid. Julius was tot volkomen zekerheid gekomen, dat Gonda Breedveld dominee Wiegand's verloren dochtertje moest zijn.

„Ge zult de vrouw ook zien, die indertijd de oppasster uwer kinderen is geweest,” had hij het gesprek besloten. „Ik heb haar meegebracht; zij bevindt zich hier in het koffiehuis, waar ik haar een en ander heb doen voorzetten tot een verkwikking na de reis, terwijl ik mij naar uw woning zou begeven.”

„En mijn dochtertje?”

„... bevindt zich in vertrouwde handen. Zij vertoeft in mijn eigen woning, waar mijn huishoudster, moeder Jetje, die ook reeds bij mijn oom heeft gediend, met liefde voor haar zorgt, tegelijk met het kind dier vrouw. Als ik haar nu had mee-

gebracht, zou de schok van het wederzien u te groot zijn geweest. Nog slechts tot morgen behoeft gij uw ongeduld te bedwingen."

„Vriend," had dominee Wiegand toen gezegd, terwijl hij zijn tranen niet bedwingen kon en Greeve's hand bijna fijn kneep, „ik weet niet hoe ik u voor dit alles ooit genoeg zal kunnen danken. Ik had zoo gevreesd, dat ik, als Abram Izak, mijn Gusta, mijn eenig overgebleven kind, waarop ik al mijn liefde overdroeg, moest missen; het viel mij zoo moeilijk, mijn Heiland na te zeggen: uw wil, o God, geschiede; en juist, nu mijn hart gewillig was, nu zendt Hij u. Boven mijn Abrahams-offer zie ik den engel zweven met een geheel andere, nieuwe boodschap van God. Voorwaar, dit is de lichtende voetstap Gods, mij tegentredende op mijn pad."

HOOFDSTUK XXIX.

Augusta's troost.

De laatste gebeurtenissen volgden snel op elkaar. Dominee Wiegand had in Bertha Spronk de vroegere oppasster zijner kinderen herkend en na al hetgeen God hem juist in de laatste dagen had

doen ondervinden, viel het hem niet al te moeilijk, haar hare nalatigheid en onachtzaamheid te ver-geven. Job Breedveld was een paar dagen na het gesprek met mijnheer Greeve overleden. Er was namelijk een hevige bloedspuwing gevolgd op dat langdurige onderhoud, dat hem zooveel inspanning had gekost. Terstond na de begrafenis was Julius nog eens naar de oude vrouw gegaan en nu geheel anders ontvangen dan de eerste maal. Zij was slim genoeg om te begrijpen, dat dit voor haar de voor-deeligste weg zou zijn. Misschien had hij wel rijke en voorname vrienden, bij wie hij iets voor haar zou weten los te praten, overlegde zij.

„Uw zoon heeft mij verteld, dat gij van het be-drog afgwist. Als gij het kind goedschiks afstaat, zal er geen geweld jegens u gebruikt worden, maar dan moet gij het ook dadelijk doen. Ik ben in het bezit van een schriftelijke verklaring, door Job zelf geteekend, dat Gonda uw kleinkind niet is.”

„Als gij 't niet aangeeft, kunt ge Gonda dadelijk van mij krijgen,” antwoordde de vrouw bevreesd en gejaagd.

En zoo was Gonda nog denzelfden dag, waarop haar vermeende vader begraven werd, door Julius meegenomen naar zijn huis. Natuurlijk moest moeder Jetje er weer aan te pas komen om het uiterlijk van het kind een heele verandering te

doen ondergaan. Maar gelukkig beschikte Julius over eenig geld, dat hij ten bate van de armen zijner wijk besteden mocht. Toen moeder Jetje over haar werk tevreden was, bracht zij Gonda bij haar meester in diens studeerkamer; maar hoe verrast en verbaasd waren die beiden, toen hij haar de geheele geschiedenis van het kind verhaalde.

Niet minder groot was de vreugde van Bertha Spronk, toen Julius haar in kennis stelde met de nasporingen, die hij had gedaan en met den uitslag, waarmede deze waren bekroond. In haar vroegeren, door drank benevelden toestand, was zij den naam vergeten van het dorp, waar zij gediend had, maar nu Julius het dorp G. noemde, herinnerde zij zich dien naam weer heel goed. En zij schreide tranen van vreugde, toen hij haar het verloren kind weer in de armen voerde. Dat was voor haar een nieuw bewijs van Gods barmhartigheid en zondaarsmin.

Wat er bij de eerste ontmoeting tusschen dominee Wiegand en zijn lang verloren dochter plaats had, laat zich eenvoudig niet beschrijven. De gelijkenis der tweelingen was merkwaardig, ofschoon de sporen van de verwaarloozing, waaraan Gonda bij haar gewaande grootmoeder ten prooi was geweest, door het korte verblijf bij mijnheer Greeve slechts zeer onvolledig waren uitgewischt.

Het had Gonda wel eenige smart gekost, van

Loes te scheiden. Maar sinds zij wist, dat mijnheer Greeve voor een nieuwen ezel had gezorgd, voelde zij zich toch ook weer gerustgesteld.

„Wij zullen uw vriend niet vergeten, lief kind,” had dominee Wiegand beloofd. „Ik zal met mijnheer Greeve overleggen, wat wij voor hem kunnen doen om hem tot een beter bestaan te brengen dan dat van een schillenkoopman.”

Het geheele dorp deelde in de vreugde van den predikant, nu zijn lang verloren gewaand dochtertje wedergevonden was. Iedereen moest vlaggen. Want men had het kind zoo goed gekend, toen het jong was. En zoo was zij den eersten tijd het voorwerp van aller belangstelling.

En Augusta?

Met open armen had zij haar tweelingzusje ontvangen. Geen zweem van afgunst was er in haar hart geweest, dat zij nu haars vaders liefde niet meer alleen bezat. Gonda zelf voelde zich aanvankelijk beschroomd en teruggetrokken. Zij begreep wel, dat zij in kundigheden bij haar zusje verre achterstond. Maar Gusta beloofde, dat zij haar alles wilde leeren wat zij zelf kende; vader moest toch zoo dikwijls uit, dat zij daar al den tijd toe hadden. En juist dat samenzijn van de twee zusjes deed haar beiden goed. Want dominee Wiegand had gelijk gehad: dat vele alleen zijn en

al dat liggen op die rustbank maakte maar zwaar-
moedig. Maar nu had Gusta afleiding, geen gekun-
stelde, zooals een dokter voor kan schrijven, maar
een natuurlijke, zooals God ze ons beschikken kan.
Hoe vergat het zieke meisje zichzelf, als Gonda
met tranen in de oogen haar beled: „Ik was zoo
onkundig en zoo slecht; ik gaf er niet om, of ik
loog of vloekte en allerlei verkeerds en zondigs
deed; totdat ik mijnheer Greeve op de kermis zag
en het opschrift las van zijn tent. O, hoe zuinig
bewaarde ik de plaat, die hij mij gaf, opdat vrouw
Breedveld haar niet vinden en verscheuren zou.”

Die plaat hing nu boven Gonda's bed, door de
zorg van haar vader netjes ingelijst, als een blij-
vende herinnering aan haar eerste schrede op den
levensweg.

„En,” vervolgde Gonda, „toen ik uit het bijbeltje,
'twelk mijnheer Greeve aan Loes gaf, alles vernam
wat de Heere Jezus voor ons deed, hoe Hij voor
ons stierf aan het kruis, toen begon ik te bidden,
dat ik anders mocht worden. Ik leerde de zonde
verfoeien, en had o zoo gaarne ter catechisatie ge-
gaan, maar dat wilde vrouw Breedveld niet hebben.”

„Arm zusje,” kon zich Gusta dan niet weerhou-
den haar te troosten, terwijl zij met haar witte
hand Gonda's haren streelde. „En ik, die het al
dien tijd zoo gemakkelijk had en maar voortdurend

aan mij zelve dacht. Maar nu vullen wij elkander aan.”

En eens op een avond, toen de schemering was nedergedaald, maakte Gusta Gonda deelgenoot van het verlangen, dat zij had gehad om nu reeds van deze aarde te scheiden, en van het gesprek, toen met haar vader gevoerd, ook in de schemering, terwijl zij elkanders aangezicht niet konden zien. „Doch,” voegde zij er aan toe, „dat is nu over. Vader zeide: Onze tijden zijn in Gods hand; Hij geeft ons van uur tot uur de kracht, die wij behoeven. Als het Gods tijd is, niet eerder, zal het ook onze tijd zijn. Maar dat ik toen zoo dikwijls aan mijn verloren zusje dacht, dat was toch ook Zijn werk. Hij heeft mij met wijsheid op uw terugkomst voorbereid.”

HOOFDSTUK XXX.

Besluit.

Lodewijk was met zijn moeder uit het Helsche Gat naar een betere straat verhuisd, waar vrouw Klein thans een kruidenierszaak dreef op grooter schaal. Hij hielp nu in den winkel, bediende de klanten en bracht de bestellingen rond. De schillenwijk had hij overgedaan aan een anderen liefhebber. Op Gusta's verlangen had hij ook een reisje

gemaakt naar G. en daar een dagje in de pastorie vertoefd. Gusta had er op gestaan, dien vriend van haar zusje eens heel precies te leeren kennen.

„'t Viel mij nu niet zoo hard,” zei hij tot Gonda, „mij van dezen ezel te ontdoen, als wanneer het nog het oude dier was geweest. Daar zou ik niet zoo gemakkelijk afstand van hebben gedaan. En, Gonda, weet je nog wel, dat je toen 's avonds zoo voor mijn ezel gebeden hebt? Wij dachten later, dat er geen antwoord op je gebed was gekomen, doch nu zie ik het eerst recht, *welk* antwoord wij ontvingen.”

Voor Bertha Spronk met haar kind werd door mijnheer Greeve een kamer gehuurd boven de kruidenierswinkel van vrouw Klein. Met naaiwerk aan huis en vast werk voor winkels trachtte zij nu een eerlijk stukje brood te winnen. En toen vrouw Klein kwam te sterven, kwam Bertha bij Lodewijk inwonen en werd zijn huishoudster.

„Ik had wel altijd iets bijzonders in Gonda gezien,” zei hij dikwijls, „maar ik had toch nooit gedacht, dat zij een domineesdochter was. Voor haar is de duisternis wel op een zeer bijzondere wijze licht geworden.”

„Ja,” erkende Bertha dan, „de Goede Herder heeft hier veel terecht gebracht, dat door de menschen was bedorven.”

INHOUD.

Hoofdst.	Bladz.
I. Gonda	5
II. Een treurige kindsheid	12
III. Een trouw vriend	18
IV. Op den breedten weg	24
V. Een gezant Gods.	30
VI. De thuiskomst	37
VII. Ter middernacht	44
VIII. Opzoekende liefde	50
IX. Moeilijkheden van Loes	55
X. Uitkomst in nood	60
XI. Vertrapt en vertreden	65
XII. Lichtstralen	70
XIII. Geen vriendelijke ontvangst	75
XIV. Een blik terug	80
XV. Handelend optreden	85
XVI. Gegronde vermoedens	92
XVII. Een onverwachte slag	96
XVIII. Gonda's gebed	102
XIX. Een kerkbeurt in de week	107
XX. Oude en nieuwe waarheden	111
XXI. Het antwoord op Gonda's gebed	115
XXII. Een levensdrama	119
XXIII. Het begin eener ontkenning	127
XXIV. Onderzoekingen	132
XXV. Een groote gebeurtenis	135
XXVI. De bekentenis	140
XXVII. Een nieuw tooneel	143
XXVIII. De lichtende voetstap Gods	149
XXIX. Augusta's troost	151
XXX. Besluit	156